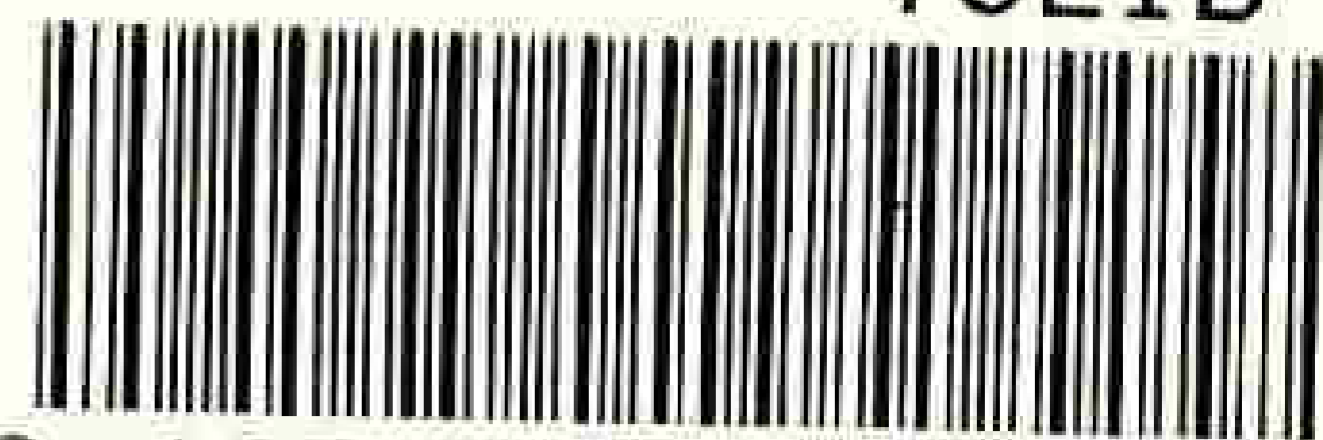

TULIB

3 1379 00897321 7

3940

394064

บทประพันธ์บางเรื่อง

ชอง

ครูเทพ

พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ

พนะท่าน ส.ธัมมสีกัดมนตรี เทพหัสดิน นโอยธยา

นะเมรวัดเทพสิรินทราวาส

2486

TUDC

15/08/2564

คำนำ

พนะ ฯ สนน ธรรมสัจจมนตร เทพหสคิน นะอยธยา เมอยัง
มชวตหยุ ไม่นิยมการบำเพ็ญกุศลแบบตำนานพรกถะลายแมนา
ได้มีญาติมิตร และ ผู้ที่เคยเป็นสานุสส หลายท่านสแดงความจำ
นงจะขอร่วมในการบำเพ็ญกุศลเพื่ออุทิศแด่ท่าน บุตรธิดาจึง
ได้หารือกัน และเห็นพ้องต้องกันว่า การบำเพ็ญกุศลควนจัด
ทำเท่าที่จำเป็นตามกาลสมัยและประเพณีนิยม การบำเพ็ญ
กุศลส่วนใหญ่วอนจะมุ่งไปในทางช่วยการศึกษาซึ่งเป็นสิ่งที่ท่าน
ได้เคยสนใจและรักยิ่ง จึงได้ทำหนังสือร้องเรียนไปยัง พนะ ฯ
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อขอความร่วมมือในการ
เบ็ดบถช และการจัดตั้งทุน ธรรมสัจจมนตร ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์
ประสงค์เพื่อหารายได้สำหรับเป็นเงินทุนค่าเล่าเรียนแก่นักเรียน
อุดมหรือเตรียมอุดมศึกษาแล้วแต่กระทรวงศึกษาธิการจะเห็น
สมควร ท่านผู้ที่เป็นที่เคารพนับถือญาติมิตรและผู้ที่เคยเป็น
สานุสสของ พนะ ฯ สนน ธรรมสัจจมนตร เมื่อได้ซาบซ่านการตั้ง
ทุนก็ได้มาสแดงความจำนงขอร่วมในการกุศลนี้เป็นจำนวนมาก
ซึ่งทำให้นรุษรู้สึกปลมบัตติ และขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่ง ไม่มี

การกุศลชนิดใดที่จะทำความนิยมชมชื่นให้แก่ท่านผู้ล่วงลับไป
แล้วเท่ากับ วิทยกุศล ถ้าหากท่านมีงานวิถึที่จะซาบได้ ก็คง
จะทำให้ท่านมีความบ้ตียินดี พอใจ และอนุโมทนาความพร้อม
เพรียงของท่านผู้ที่เป็นที่เคารพ ญาติมิตรและสาธุสืสทั่วกัน

อนึ่งคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ เจ้านาย ท่าน
ผู้ใหญ่และญาติมิตรสาธุสืสได้ประทานลายพระหัตถ์ และ
จดหมายขงสแดงและสแดงความสลดใจ เนื่องใน อสังกัมของ
พระฯ สนน ธรรมสัคคมนตรี ทั้งได้มาเยี่ยมคำนับสพเป็นจำนวน
มาก ฉนจึงขอลอโอกาสขอบพระทัย และขอบพระคุณใน
ทศด้วย

ถวิล เทพหัสดิน ฯ
บ้านถนนนครสวรรค์

วันที่ 5 พฤษภาคม 2486

ณ... 1508/2562

(สำเนา)

สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงชินวราลงกรณ
พระที่นั่งบรมพิมาน

สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงชินวราลงกรณ
สมณศักดิ์ ๓ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๘๖

ถึงท่านผู้หยิ่งถวิล เทพหัสดิน นะอยุธยา

คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ได้ซาบด้วยความเสียด
สลดใจอย่างยิ่งว่า พนะ ๆ สนน เทพหัสดิน นะอยุธยา ได้ถึง
อสัญกรรมด้วยโรคหัวใจหยุดโดยปัจจุบัน เมื่อวันที่ ๑ กุมภาพันธ์
๒๔๘๖

โดยที่พนะ ๆ สนน เทพหัสดิน นะอยุธยา เป็นผู้เชี่ยวชาญ
ในวิชาอักษรศาสตร์ ได้สนองพระเดชพระคุณในหน้าที่ราชการ
เกี่ยวกับการศึกษาของกุลบุตรกุลธิดา จัดวางระเบียบโครงการ
ศึกษาให้มีความเจริญรุ่งเรืองเป็นลำดับมา จนได้รับพระราชทาน
แต่งตั้งให้เป็นรัฐมนตรีว่าการ กะชวงศึกษาศึกษาธิการมาหลายรัชกาล
นับว่าเป็นผู้ที่ได้ประกอบคุณงามความดีไว้แก่ประเทศชาติอัน
ควนได้รับความชื่นชม เมื่อมาถึงอสัญกรรมโดยปัจจุบันเช่นนี้
จึงเป็นที่น่าเสียดายและอาลัยยิ่ง ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัว คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ขอแสดงความ
ความเสียใจมายังท่านและสกุลเทพหัสดิน โดยทั่วกัน

สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงชินวราลงกรณ

อาทิตยทิพอาภา
ปรีดี พนมยงค์

(พระสงฆ์) ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

(สำเนา)

ที่ 289/2486

สำนักงานเลขานุการนายกรัฐมนตรี

กุมภาพันธ์ 2486

เรื่อง แสดงความเสียใจในการที่ พนะท่าน ส. ธรรมศักดิ์มนตรี
ถึงแก่อสัญกรรม

จาก เลขานุการนายกรัฐมนตรี

ถึง นายกำทอน เทพหัสดิน ณ อยุธยา

ท่านนายกรัฐมนตรีสั่งให้เรียนมาว่า หนังสือของท่านลง
วันที่ 2 เดือนนี้ แจ้งข่าวว่า พนะท่าน ส. ธรรมศักดิ์มนตรี บิดา
ถึงแก่อสัญกรรมเมื่อวันที่ 1 เดือนนี้ ได้รับทราบแล้วด้วยความเสี
สลดใจเป็นอย่างมาก พนะท่าน ส. ธรรมศักดิ์มนตรี เมื่อดำรง
ชีวิตอยู่เป็นผู้ที่ กะทำประโยชน์ให้แก่ชาติบ้านเมืองในทางการ
ศึกษาเป็นอันมาก ถึงแม่เมื่อได้ลาออกจากราชการแล้วก็ยังได้
อุสาหะประพันธ์บทร้อยแก้วและร้อยกรอง อันเป็นการส่งเสริม
การศึกษาและวันคดีหยุดเสมอ เมื่อได้มาถึงแก่อสัญกรรมใน
ปัจจุบันทันด่วนเช่นนี้ ท่านนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีรู้สึก
เสียตายและอาลัยอย่างยิ่ง จึงขอแสดงความเสียใจมายังท่าน
และครอบครัวของ พนะท่าน ส. ธรรมศักดิ์มนตรี ทุกๆท่านด้วยกัน

กฤษฎาภิมุข

ขอแสดงความนับถือ

กฤษฎาภิมุข

พันเอก ข. ประทีปเสนา

(ไชย ประทีปเสนา)

(สำเนา)

กระทรวงยุติธรรม

๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๔๘๖
เรียน ท่านผู้พิพากษา ทนาย

ฉันได้ซาบซึ้งด้วยความเสียดใจเป็นอย่างยิ่ง ใน
อสังกัมของพระท่านสนั่น ธรรมศักดิ์มนตรี เทพหัสดิน ณ อยุธยา
พระท่านสนั่นเคยรับราชการในตำแหน่งสำคัญมาทั้งในสมัยการ
ปกครองระบอบเก่าและใหม่ นับว่าเป็นผู้ที่ได้ประกอบคุณงาม
ความดีไว้ต่อประเทศชาติเป็นอันมาก ในทางส่วนตัวท่านก็เป็น
ผู้มีนิสัยใจคอเยือกเย็น สุขุม โอบอ้อมอารี เป็นที่รักใคร่นับ
ถือของบุคคลโดยทั่วไป ในระหว่างท่านกับฉันนอกจากความ
สนิทชิดชอบเป็นส่วนตัวแล้ว ยังได้เคยทำงานร่วมกันในคณะ
กัมการพิจารณาวางหลักการตั้งชื่อบุคคล ซึ่งท่านได้เป็นกำลัง
อันใหญ่ยิ่งที่ช่วยให้เรื่องดังกล่าวนี้สำเร็จไปด้วยความเรียบร้อย
เป็นที่น่าสนเสียน เมื่อท่านมาถึงอสังกัมลงเช่นนี้ จึงเป็นที่น่า
เสียดายและอาลัยยิ่ง ฉันขอแสดงความเสียใจอย่างสุดซึ้ง มา
ยังท่านผู้พิพากษาและครอบครัวของท่านโดยทั่วกัน

ฉันต้องไปราชการต่างจังหวัดเพิ่งกลับมาวันนี้ จึงแสดงความ
ความเสียใจมาล่าช้าไป

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

ท. ช่างนาว่าสวัสดิ์

(ล้ำเนา)

4 กุมภาพันธ์ 2486

เรื่อง ขอแสดงความโศกเส้าใน อสังกัมของ พระท่าน สนั่น
เทพหัสดิน นะอยุธยา

จาก นายกสมาคมยี่ปุ่น - ไทย

ถึง นายคำทอน เทพหัสดิน นะอยุธยา

เนื่องในอสังกัมของพระท่านสนั่น เทพหัสดิน นะอยุธยา

คราวนี้ สมาคมยี่ปุ่น - ไทย ได้รับซาบด้วยความเส้าสลดใจ

อย่างยิ่ง เพราะได้ขาดสมาชิกกิติมศักดิ์ผู้อาวุโสของสมาคม

ใครจะเรียนว่า ตลอดเวลาที่พระท่านผู้ถึงอสังกัมได้ร่วมอยู่ใน

สมาคมยี่ปุ่น - ไทย พระท่านได้มีเมตตากรุณาต่อสมาคมตลอด

มา เมื่อมาขาดผู้ซึ่งเป็นที่นับถือทั้งชาวยี่ปุ่นและไทยเช่นนี้

สมาคมไม่อาจเว้นเสียได้ซึ่งความเส้าตาย และสมาคมขอร่วม

ในความโศกเส้าครั้งนกับครอบครัวของ พระท่าน ผู้ถึง อสังกัม

ด้วย

ขอได้รับความนับถืออย่างสูง

ช. ชเวงลักคีสังคราม

นายกสมาคมยี่ปุ่น - ไทย

สมุดเลขที่ ๑๕๐๘

15-08-2584

(สำเนา)

วันที่ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2486

เรียน ท่านทนต์ถอ

ก่อนอื่นฉันต้องขอแสดงความเสียใจอย่างสุดซึ้งมายังท่านด้วย ในการที่ พนะท่านสนั่น เทพหัสดิน นะอยุธยา ได้ถึงแก่อสัญกรรมโดยปัจจุบัน

เนื่องจากฉันได้เคยติดต่อ และได้เคยขอความ กรุณารบ กวนจากท่านบ่อย ๆ จึงนับว่าพระคุณและความดีของท่านจะเป็นที่จารึกอยู่ในใจของฉันเสมอ

เมื่อเร็ว ๆ นี้ฉันได้เคยขอความกรุณารบ กวน ต่อท่านไว้เรื่องหนึ่ง คือขอร้องให้พนะท่านเป็นกัมการตัดสินและตรวจประกวดเรียงความซึ่งรางวัลนิปปอน และได้ส่งเรื่องเรียงความมาให้พนะท่านตรวจ ซึ่งพนะท่านได้เต็มใจและกรุณาตรวจให้แล้ว เพราะฉะนั้น การถึงอสัญกรรมของท่าน จึงก่อความเศร้าสลดให้แก่ฉันอีกเป็นอันมาก ฉันจึงจดหมายมายังท่านเพื่อแสดงความเสียใจ และให้คนมาขอรับเรื่องเรียงความซึ่งพนะท่านได้ตรวจไว้ จะเป็นพระคุณแก่ฉันอย่างยิ่ง

และต้องขอประทานอภัยที่ได้รับกวนในเวลาที่กำลังระหว่างทุกข์และมั่งงานมากด้วย

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

T. Byodo

(ไปรเฟสเซอร์ ที. เบียวโด)

ผู้จัดการสถานศึกษาวัชรธรรมยุต - ไทย

พนะ ส. สนั่น เทพหัสดิน นะอยุธยา

พระยาสนั่น ธรรมศักดิ์มนตรี เทพหัสดิน ณ อยุธยา

15/08/2564

พระยาราชภักดี สรรตนาราชสมบัติ อโภยปรีชาพาหุ

(ม.ร.ว. ช้าง เทพหัสดิน นะอยุธยา)

ต้นสกุล เทพหัสดิน นะอยุธยา

เกิดวัน 4 ๗ 7 ค่ำ ประกา พ.ศ. 2344

อสัญกรรมวัน 1 ๑ 8 ค่ำ ษณฺุ พ.ศ. 2420²⁵⁶⁴

พระยาไชยสุรินทร์

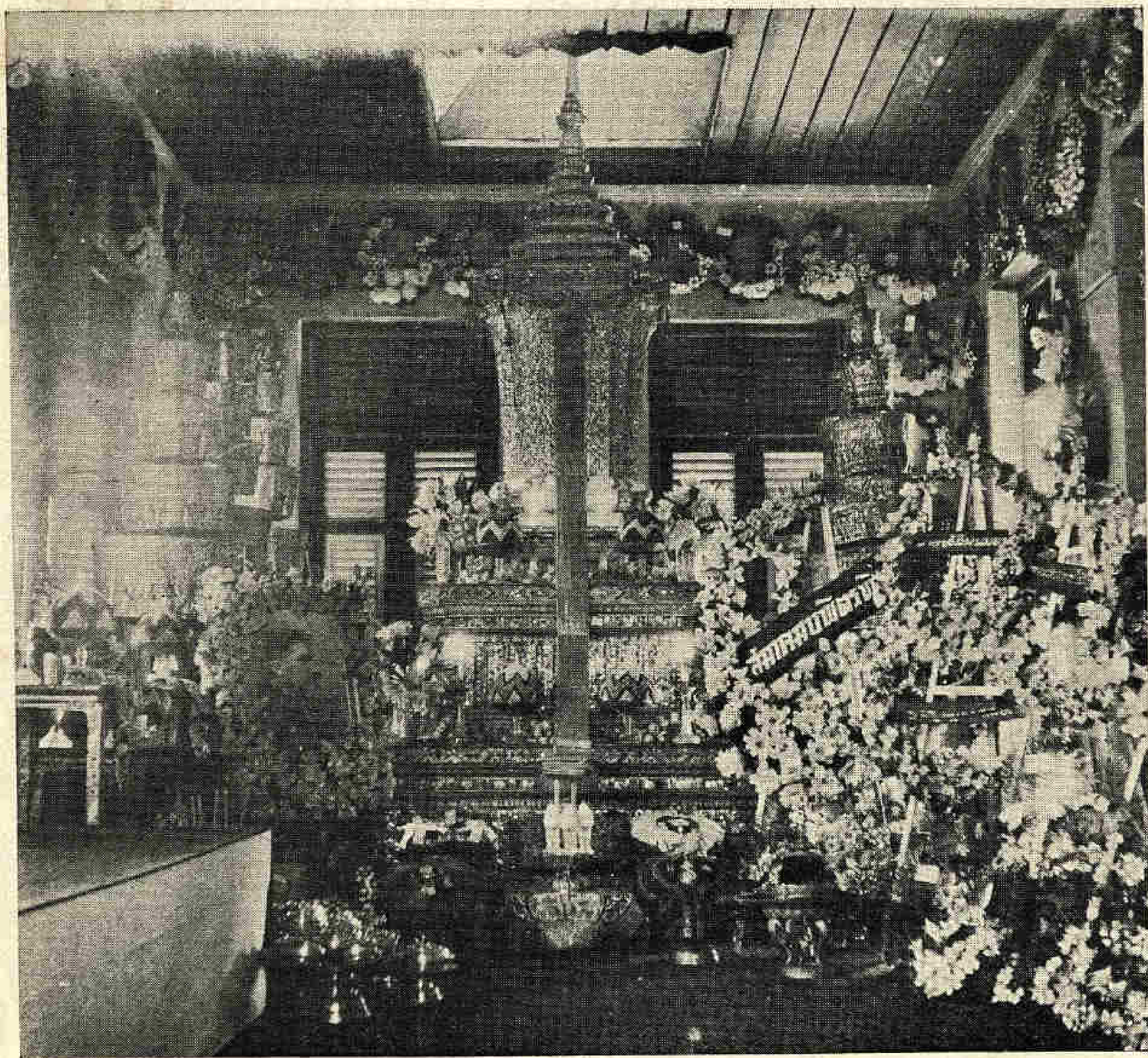
(เจียม เทพหัสดิน นะอยุธยา)

เกิดวัน ๒๓ ค่ำ บัซาล พ. ศ. ๒๓๘๕

ถึงอนิจกรรมวัน ๒๓^{๑๑} ๔ ค่ำ บัมะเม็ย พ. ศ. ๒๔๒๕

รูปหมู่ พระยาไชยสุรินทร์ ถ่ายพร้อมด้วยบุตร
 จากซ้ายไปขวา: พระยาหัตถิน (ชโล), นายสาบ, พระยาไชยสุรินทร์,
 นายเริ่ม (อินทราภิบาล), พระยารัตนาประดิษฐ์ (สินธุ์),
 นายเรือโท จันทรแรม, พนะ ๑ สนั่น ชัมศักดิ์มนตรี

ที่ตั้งโกศและเครื่องอิสริยยศ ประดับเกียรติยศ
พนะ ๑ ส. รัชศักดิ์มนตรี เทพหัสดิน นะอยุธยา
นะบ้านถนนนครสวรรค์

ชีวประวัติ

พระยาสนั่น ธรรมศักดิ์มนตรี นะอยุธยา เป็นบุตรคนที่ 18 ของพระยาไชยสุรินทร์ (เจียม เทพหัสดิน นะอยุธยา) ท่านหยู่เป็นมารดา เกิดเมื่อวันที่ 1 มกราคม พ. ส. 2419 (วันจันทร์ แรม 2 ค่ำ บัชวด) เวลา 18 น. 42 น. ท. ที่บ้านหลังศาลเจ้าหัวเม็ด ตำบลสะพานหิน

เมื่อเยาว์

ท่านผู้เป็นบิดาได้ถึงแก่อนิจกรรมเมื่อ พระยาสนั่น ธรรมศักดิ์มนตรี อายุเพียง 8 ขวบ ท่านผู้มารดาได้เลี้ยงดูและให้การศึกษาศาสนา น้อยของท่านสองคน คือ นายสนั่น (พระยาสนั่น ธรรมศักดิ์มนตรี) และ นายสันทัต (พระยาอนุกิจวิฑูร) โดยการหารายได้เล็ก ๆ น้อย ๆ ทางเขียนขกถกร้อย นายสนั่นเป็นผู้ที่รักการเรียนมาแต่เยาว์ และได้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ นายสันทัต ผู้เป็นน้อง โดยสอนให้อ่านเขียนหนังสือที่บ้านเป็นการเริ่มต้น

การเสกษา

ในประเทศไทย ได้เริ่มการเสกษาที่โรงเรียนวัดขพิตรพิมุข ตั้งแต่สมัยที่ยังใช้วิธีทเรียกว่าต่อหนังสือ แล้วย้ายไปเรียนที่สำนักโรงเรียน

พระตำหนักสวนกุหลาบ โรงเรียนสุนันทาลัยและโรงเรียนตัวอย่าง
 โรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ เริ่มเข้าโรงเรียน เมื่อ พ.ศ. 2431 ใ้รับ
 ประกาศนียบัตรวิชาครู ทั้งภาษาไทยภาษาอังกฤษ เมื่อ พ.ศ. 2437
 เป็นผู้ทเรียนพิเศษเยี่ยม เคยใ้รับพระราชทานรางวัลที่ 1

ระหว่าง พ.ศ. 2437-2439 ใ้รับตำแหน่งครูผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่
 โรงเรียนฝึกหัดอาจารย์

ในต่างประเทศ กระทรวงมหาดไทยส่งไปศึกษาวิชาเพิ่มเติม
 ประเทศอังกฤษ ออกเดินทางไปประเทศอังกฤษ วันที่ 4 พฤษภาคม
 2439 ใ้เรียนในความดูแลของเซอร์โรเบิร์ตมอแรน ซึ่งเวลานั้นดำรง
 ตำแหน่งล่าคนอินหนึ่งในกระทรวงศึกษาธิการของอังกฤษ และชงเคย

เป็น พระอาจารย์ของ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ
 ใ้เข้าเรียนในโรงเรียนฝึกหัดครูพระโรค ที่ตำบลไวสสเวฟ
 ใกล้กรุงลอนดอน สอบใ้ประกาศนียบัตรวิชาครูของอังกฤษ รวม
 เวลาใ้เรียนในอังกฤษประมาณ 3 ปี

การศึกษาด้านศาสนา อุปสมบทเป็นนาคหลวง เมื่อ พ.ศ. 2451 ที่
 วัดพระศรีรัตนศาสดาราม สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิร
 ยานวโรรศ เป็นอุปัชฌาย์ สักการะมณเฑียรสถานวัดบวรนิเวศวิหาร และ
 สอบวินัยมัทธานุภาพพระวัด และการแต่งขณหาธัมมไ้ สอบทาง
 วินัยกัมมัฏเฐเป็นที่ 1 ใ้ประธานรางวัลของสมเด็จพระอุปัชฌาย์และ
 เมื่อเวลาลาสิกขาบท ก็ใ้ประธานหนึ่งลือล้าคน สแดงไว้ว่าสอบใ้ได้
 เป็นชั้นเอกพิเศษ

การดูงาน

ประเทศอังกฤต ได้มีโอกาสดูการสอนตามโรงเรียนต่าง ๆ และได้เห็นแผนการศึกษาศึกษาของประเทศอังกฤตโดยทั่วไป

ประเทศอินเดีย ระหว่างเดินทางกลับจากยุโรปได้มีโอกาสดูวิธีการศึกษาและการจัดการโรงเรียนในประเทศอินเดีย 2 มณฑล ซึ่งมีภูมิประเทศต่างกัน และเริ่มจัดการศึกษาคณะละสมัย คือ มณฑลเบงกอล ซึ่งเป็นมณฑลฝ่ายเหนือ และเป็นมณฑลรุ่นแรกที่ได้จัดการศึกษาคณะละสมัย มณฑลมทราช ซึ่งเป็นมณฑลฝ่ายใต้ และเป็นรุ่นหลังที่สุดที่จัดการศึกษา ได้ใช้เวลาดูงานประมาณ 3 เดือน ก็เดินทางกลับและได้เขียนรายงานพร้อมยกย่องความเห็นเห็นนอกกะชวงอัมการ

ประเทศยี่ปุ่น เมื่อพระบาทสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า ครองยังทรงดำรงพระยศเป็น สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชมกุฎราชกุมารซึ่งสำเร็จการศึกษา และเสด็จกลับจากยุโรปผ่านประเทศยี่ปุ่นใน พ.ศ. 2445 ทางราชการได้ส่ง เรือพระที่นั่งจักรีไปรับเสด็จที่ประเทศยี่ปุ่น และได้มีข้าหลวงศึกษาซึ่งทางราชการได้แต่งตั้งขึ้นเพื่อให้ไปดูการศึกษาในประเทศนั้นเดินทางไปกับเรือด้วย ข้าหลวงตรวจการศึกษาชคนกอบด้วยหลวงไพศาลศิลปศาสตร์ (พนะ ๆ สนั่น อัมสัคคิมนตรี เทพหัสดิน ๆ) ชุนอนุกิจวิบูล (นายสนั่นทต อุนุกิจวิบูล เทพหัสดิน ๆ) และนายอ่อน สารีบุตร (พระยาชำนาญยันทนาคม) ข้าหลวงชคนได้ใช้เวลาดูการ 72 วัน แต่อาศัยเหตุที่ กะชวงศึกษาธิการ ของยี่ปุ่นได้ให้ความสวดอกโดยให้มีเจ้าหน้าที่

มาประจำอยู่ที่วิทยาลัยตลอดเวลานั้นนาย จึงได้เห็นวิธจัดการศึกษาและการ
จัดการโรงเรียนของประเทศสยามอย่างกว้างขวาง ได้เขียนรายงานและ
เสนอความเห็นเกี่ยวกับแผนการศึกษา ของชาติไทยต่อกระทรวงมหาดการ

งานเกี่ยวกับการศึกษา

ได้เริ่มรับราชการในกระทรวงมหาดการ ตั้งแต่ตำแหน่งชั้นผู้น้อย
เป็นลำดับมาจนถึงเป็นเสนาบดีและรัฐมนตรีว่าการ โดยเหตุที่เป็นผู้
รักการศึกษาและมีนิสัยรักงานโดยกานนิต และได้เห็นวิธการจัด
การศึกษา และ วิธจัดการโรงเรียนของ ต่างประเทศมา อย่างกว้างขวาง
จึงได้รับหน้าที่สำคัญในการปลูกปล้ำขยายการศึกษาให้เจริญขึ้นจนถึงได้
มีโครงการนี้ศึกษาแห่งชาติ การขยายการศึกษาได้เป็นไปด้วยความ
ลำบากยากยิ่ง ทั้งนี้ เพราะงบประมาณที่ได้รับในสมัยนั้นเป็นจำนวนเงิน
น้อย แต่ก็ได้ยากขึ้นหาวิธีโอนเงินในงบประมาณประเภทหนึ่งมาจัดตั้ง
การศึกษาอีกประเภทหนึ่ง เพื่อให้เป็นการเริ่มต้นขยายงาน และเมื่อ
ได้เป็นเสนาบดีก็ได้ดำเนินงานสานต่อจากนายโยชยาเดิม ที่เสนาบดีเก่า
ได้เริ่มไว้แล้วจนเป็นผลสำเร็จ

ในชีวิตราชการของท่าน ท่านได้เห็นการวิวัติแห่งการศึกษาจาก
แผนโบราณมาสู่แผนปัจจุบัน และในสมัยที่เป็นเสนาบดีก็ได้เห็นกำเนิด
แห่งสถานอุดมศึกษาอันแรก คือมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ และได้
เห็นกำเนิดแห่งการประถมศึกษาบังคับ คือ พ.ร.บ. ประถมศึกษา พ. ส.
2464 ก้าวล่วงกันทั้งสองก้าวนี้ไปได้ด้วยความลำบากยากยิ่ง
แต่ก็สำเร็จ และได้เริ่มจัดทำลงไปได้ก็ด้วย พระปรีชาญาณ ของพระ

บาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และด้วยความมานะอดทนและ
ความซื่อสัตย์ภักดีของพระองค์ สิ้น อิมสีกกมนตรี ฯ นอกจากงานอื่น
สำคัญยิ่งทั้งที่กล่าวมาแล้ว ท่านได้เป็นผู้ริเริ่มกิจการซึ่งเป็นประโยชน์
ยิ่งแก่การศึกษาอีกมากหลาย อาทิ เช่น

เป็นผู้ริเริ่มออกวิทยาคารย

เป็นผู้ขอตั้งสามัคยาจารย์สมาคม เพื่อประโยชน์ช่วยการศึกษา
เจ้าพระยาพระเสด็จ ฯ สถาปนายกสามัคยาจารย์ จึงขอให้ตั้งชื่อเป็น
ลำดับที่ 1 ในบัญชีสมาชิกสามัคยาจารย์

เป็นผู้ริเริ่มให้โรงเรียนฝึกหัดครูเล่นฟุตบอลล์ทั่วกัน เพื่อให้เป็น
ส่วนหนึ่งของผลศึกษา

เป็นผู้ริเริ่มจัดการแข่งขันฟุตบอลล์ ระหว่างโรงเรียนโดยให้มี
โล่ห์รางวัลของกรมศึกษาธิการอันแรก

เป็นผู้ริเริ่มจัดการโรงเรียนหัดกัม จนได้เปิดเป็นโรงเรียนเพาะช่าง
ภายหลัง

เป็นผู้ริเริ่มตั้งโรงเรียนพิเศษการวิเทศมหาพรธาราม และส่วน
กุหลาย ซึ่งเป็นโรงเรียนชุดแรกในประเภทนี้

เป็นผู้ริเริ่มแย่งแขวงศึกษา เพื่อประโยชน์แห่งการตรวจและจัด
โรงเรียนให้เป็นการจริงจังขึ้นตามแบบที่ได้ตรวจเห็นมาแต่ประเทศอินเดีย

เป็นผู้ริเริ่มวางหลักสูตรอย่างแบบใหม่ให้มีวิชาสามัญ นอกจาก
หนังสือ เลข และ ไวยากรณ์ ซึ่งสอนกันอยู่แต่เดิม ก็ให้มีวิชาพิเศษ

คือหักมุม กลักมุม พนิชยการแซกในสามมณฑลลิกสา เพื่อเปิดช่องให้
คนหนุ่ม ๆ ใคได้ใจทางอื่น ๆ นอกจากทางหนังสือซึ่งชอบแต่เป็นเสมียน
เป็นผู้เริ่มขอให้มึรายงานการลิกสาประจำ และเป็นผู้หน้าที
รับผิดชอบในหน้าที่เจ้ากรมกรมตรวจ

เป็นผู้จัดตั้งโรงเรียนมหาดเล็กหลวง ซึ่งเวลานั้นเปลี่ยนชื่อเป็น
โรงเรียนวชิราวุธ

เป็นผู้จัดโรงเรียนข้าราชการพลเรือน แยกตั้งเป็นแผนก ๆ ตาม
แผนการของกัมการและรวบรวมกันไปตั้งไว้ที่ปทุมวัน เพื่อเป็นรากเง่า
ของมหาวิทยาลัยในเมืองไทยต่อไป

เป็นประธานกัมการวางโครงการน้ลิกสาให้กะชวงอัมการ

เกียรติคุณ

พระ ฯ สนั่น อัมลิกคิมนตรี ฯ เป็นครุคนแรกทีออกจากโรงเรียน
ฝึกหัดอาจารย์ ซึ่งได้รับพระราชทานบันดาศักดิ์เป็นพระยาในรัชกาล
ที่ 5 เมื่อ พ. ส. 2446 ทงนทำให้บันดาครทงหลายปลมขตถึงแก่พร้อม
ใจกันจัดงานฉลองให้เป็เกียรติแก่ท่านหย่างมโหฬารที่บริเวณสายสวัสดิ
สันถาคาร

ด้วยเหตุที่ท่านเป็นครู และเลื่อนฐานะสูงขึ้นเป็นลำดับ สูงสุด
ถึงเสนาบดีกกระทรวงอัมการในยุคโน้น และต่อมาในยุคปัจจุบันก็เคยได้
เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอัมการ ซึ่งเปลี่ยนมาเป็นกระทรวงลิกสาธิการ
เดี่ยวน บันดาข้าราชการตำแหน่งสำคัญ ๆ ในกระทรวง ตลอดจนนคร

บาอาจารย์ในโรงเรียนใหญ่ ๆ ส่วนมากจึงเคยเป็นศิษยานุศิษย์ของท่าน ทั้งในทางตรงและทางอ้อม

ในตอนแรก ๆ ที่เปลี่ยนแปลงการศึกษาศาของชาติจากแผนเก่ามาเป็นแผนใหม่ พนะ ๆ สนั่น อิม สัก คิม นตรี ๆ ได้เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงสำคัญในการจัดโรงเรียน และเพราะ ครุ เพื่อให้การศึกษ เปลี่ยนแปลงและเข้ารูปเหมาะแก่สมัยนิยม ท่านเป็นตัวอย่างหรืออาตพุดได้ว่า เป็นกระเจกเงาแก่บัณฑิตครูในยุคนั้น ครูใหม่ ๆ ที่ออกมาสอนจากโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์มักจะวางท่าทาง และดำเนินการสอนหย่างนายสนั่น หรือหลวงไพศาลศิลปศาสตร์

เมื่อท่านดำรงตำแหน่งเป็นเจ้ากรมตรวจการศึกษ ท่านเลือกเจ้าพนักงาน ที่มีวุฒิในกลวิธีสอน และ ชำนาญในการ จัดโรงเรียน เป็นนายตรวจการโรงเรียน นายตรวจคนใดเข้าไปดูการสอนของคร เมื่อเห็นครูสอนไม่ดีไม่ถูก เมื่อเลิกการสอนแล้วก็ชี้แจงให้เห็นผิดและชอบตลอดจนตรวจตราสถานที่โรงเรียนว่าถูกต้องต่อทางสุขวิทยา และอนามัยหรือไม่แล้วทำรายงานเสนอเจ้ากรม วิธีการอันนี้จึงเป็นปัจจัยให้เกิดทั้งสามัคยาจารย์สมาคมขึ้น เพื่อเป็นแหล่งตักเตือนสั่งสอนคร และเป็นที่ทำให้ครูบาอาจารย์เล่าเรียนความรู้เพิ่มเติม โดยจัดผู้ที่ชงคุณวุฒิผลัดเปลี่ยนกันไปสแดงปาถกถา หรือจะพูดตามนิยมในสมัยนั้น สามัคยาจารย์สมาคมก็คือสมาคมทอบรมครูนั่นเอง

ในการสแดงปาถกถา ที่สามัคยาจารย์สมาคม พนะ ๆ สนั่น

ฉิมสีกคิมมนตรี ฯ ไก่เกียรติว่าเป็นปลาตกที่เลิศในยุคนั้น แม้นแต่ผู้ที่ไม่
ไก่อเป็นครกก็พอใจมาฟังปลาตกตาของท่าน จึงเป็นเหตุล้าคั่นส่วนหนึ่ง
ที่ทำให้สืมาคณมนสมาชิกที่ไม่ใช่ครูเป็นจำนวนมาก

การประพันธ์และการกวี

• พนะ ฯ สนั่น ฉิมสีกคิมมนตรี ฯ เป็นกวีชั้นยอดเยี่ยมผู้หนึ่ง ขทร้อย
กรองของท่านก็หรือบทความเรียงกดี มีแนวความคิดให้คนเปลี่ยน
จากความคิดแผนเก่ามาเป็นใหม่ มีผู้นิยมฟังปากของท่านทั่วไป หนังสือ
บางเล่ม เช่นฉิมจรียาเล่ม ๕ เป็นหนังสือแบบเรียน แต่มีรสชาติซึ่งใจ
ยังเป็นหนังสือที่นิยมหยุดทุกสมัย เป็นผู้รักการประพันธ์และการกวีมา
แต่เยาว์ ไก่เขียนบทความประพันธ์ บทกวี ความเรียง บทละครอน แต่ง
คำราและอื่น ๆ ไว้มากหลาย ชีวิตของท่านก็หนังสือเป็นสิ่งที่จะ
แยกออกจากกันหาได้ไม่ วาระที่มีความสุขที่สุดก็คือ เมื่อมีดินสอ
หยุดในมือและกระดาษหยุดบนโต๊ะ
หนังสือพิมพ์ เมื่อเป็นนักเรียน ร.ร. ส่วนกุหลายเคยออกหนังสือพิมพ์
รายสัปดาห์ โดยใช้เขียนด้วยมือ

เมื่อเป็นนักเรียนอาจารย์ออกหนังสือพิมพ์ชื่อ "สัปดาห์การ" ใช้
วิธีพิมพ์โดยนายอิตสำเนาจากกระดาษแก้ว ซึ่งสมัยนั้นเรียกว่าพิมพ์
สุขโต หนังสือพิมพ์สัปดาห์การ ได้เคยรียเกียรติอย่างสูง โดยสม
เด็จพระยาภานุพันธ์และเจ้านายบางพระองค์ซึ่งขอสมัครเป็นสมาชิก
เพราะทรงสนพระทัยและใคร่จะทรงสนับสนุนในการที่เด็กหนุ่ม ๆ ได้ริเริ่ม

ออกหนังสือพิมพ์ขึ้น เป็นที่น่าเสียใจ ที่หนังสือพิมพ์ฉบับนี้ ต้องเลิกพิมพ์
ลงโดยเครื่องอุปกรณ์ในการพิมพ์ เช่นหมึกและกระดาษแก้วขาดตลาด
ประจวบกับ พนะ ว สนั่น อิมสีกคิมมนตรี ผู้เป็นเจ้าของได้ออกเดินทางไป
ศึกษาวิชาในประเทศอังกฤษ

เมื่อกลับจากยุโรปก็ได้อยู่ในคณะนักวิทยาศาสตร์ และเป็นสมาชิกทวี
ปัญญา ได้แต่งบทประพันธ์ต่าง ๆ โดยใช้ชื่อนามปากกาว่า "เชียวหวาน"
เรื่องบางเรื่องท่านเองอ่านเล่น ซึ่งลงในนักวิทยาศาสตร์ เช่นเรื่อง
"ความเห็นของคุณย่าเพง" มีผู้ตลกตลกใจกันมาก แม้ตัวท่านเอง
ก็เคยพูดในภายหลังว่า "ถึงจะให้ฉันเขียนออกก็เขียนไม่ได้ดีเท่ามัน"

ระหว่างที่อยู่ในราชการและเมื่อออกมารับเขยบ้านานแล้ว ก็ยังคง
มีความสัมพันธ์กับการหนังสือพิมพ์ เพราะได้มีหนังสือพิมพ์ทั้งรายวัน
รายสัปดาห์และรายเดือน ขอร้องให้แต่งบทประพันธ์อยู่เสมอ ท่านก็
ได้พยายามหาเวลาแต่งให้โดยไม่ขัดล้าช้า

บทประพันธ์และการกวี ได้แต่งบทประพันธ์ทั้งร้อยกรอง และความ
เรียงไว้มากหลาย บางบทใช้นามจริง และบางบทใช้นามปากกาว่า
"ครูเทพ" บทประพันธ์และร้อยกรองเหล่านี้ได้เคยปรากฏอยู่ในหนังสือ
พิมพ์ต่าง ๆ และได้เคยรวบรวมพิมพ์ขึ้นไว้ในหนังสือโคลงกลอน
ของครูเทพ เล่ม 1, 2, 3 ความเรียงต่าง ๆ ของครูเทพ เล่ม 1, 2

บทละครอน ได้ประพันธ์เรื่องละครอน คือ เรื่องข่อยใหม่ แม่สรีครี
หมื่นไว้ และตาเงาะ

ตำรา ใต้แต่งตำราซึ่งได้เคยใช้สอนในหลักสูตรกระทรวงมหาดไทย อาทิเช่น
นิตินิติศาสตร์ ประโยค 1 สำหรับช่วยครูในการจัดโรงเรียน แบ่ง
วิชาให้ ได้ผลตามความประสงค์ของหลักสูตรสมัยนั้น

ถ่ายยคคิดเป็นภาษาไทย ซึ่งเป็นต้นตำราในทางศัพท์และวิธี
ของการคำนวณแขนงย่อยมาตรดัดมา

พิชคณิตภาค 1 ภาค 2 ซึ่งได้เป็นแบบใช้กันดัดมา
และแบบแปลกติกดัดย่อยมาตร เป็นเล่มแรกในหนังสือคณิต

ตถกวิทยา เป็นหนังสือเล่มแรกที่เป็นภาษาไทยและได้ใช้เป็น
ตำราในโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์มานาน

เคยรวบรวมปาถกถาส์แต่งวิธีสอนที่โรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ลงพิมพ์
เป็นตำราวิธีสอนสำหรับครู เป็นตำราเล่มแรกในวิชาครู

ฉิมจรรยาเล่ม 4 เล่ม 5 เป็นแบบสอนอ่านให้ได้ประโยชน์ในทาง
ลีลฉิม

ช่วยพระยาวิจิตรฉิมปริวัตร เมื่อยังเป็นพระวิจิตรฯ แต่งฉิมจรรยา
เล่ม 6

ช่วยพระยาอนุกิจวิธูร (สันตึก เทพหัสดินฯ) เมื่อยังเป็นขุนอนุกิจฯ
แต่งฉิมจรรยาเล่ม 1, เล่ม 2

ร่วมมือกับพระยาเทพสาครสถิตย์ เมื่อครั้งเป็นขุนธรรมาภคพาที
แต่งแบบสอนอ่านภูมิศาสตร์เล่ม 1, เล่ม 2

กับวิชานำรู้เรื่องการเพาะ
ปลูก

แต่งแบบสอนอ่านเรื่องการศึกษาสำหรับบุคคลและครอบครัว
แต่งแบบสอนอ่านใหม่เล่ม 1-7 ด้วยความมุ่งหวังที่จะให้ใช้เป็น
หนังสือแบบ "Readers" ที่จะไม่ตึงเกินไปสักหน่อย ๆ

หนังสืออ่านเล่น ในภาคสุดท้ายแห่งชีวิตใตริเริ่มจะแต่งหนังสืออ่าน
เล่นแบบ Novel ขึ้น ใตริเริ่มประพันธ์หนังสือประเภทนี้ขึ้นเป็นเล่มแรก
และเล่มสุดท้าย แต่เป็นที่น่าเสียดายที่หนังสือเล่มนี้ยังประพันธ์ไม่เสร็จ
ท่านก็ไต่ลงแกอัสถกมีเสียก่อน.

ท่านได้ทำการสมรสกับท่านผู้หญิง ถวิล ซึ่งเป็นบุตรพระยาสุวั
ปรีชา (กมล สาลักสัน) และคนหญิงพัง เมื่อ พ.ศ. 2442
บุตร.ธิดา ของพระ ๗ สันน ธมส์กคมนตรี ๗ คอ.

1. นายกำทอน เทพหัสดิน นระอยุธยา
2. นางสาวไฉไล เทพหัสดิน นระอยุธยา
3. นายครรรชิต เทพหัสดิน นระอยุธยา
4. นางสาวเนาะจิตร สุวรรโพนธ์
5. นางสาวศุภรรมา เทพหัสดิน นระอยุธยา
6. นางสาวปรีชา เทพหัสดิน นระอยุธยา
7. นางสาวธำมณี เทพหัสดิน นระอยุธยา
8. นางสาวเรวดี เทพหัสดิน นระอยุธยา
9. นางสาวปรีดา เทพหัสดิน นระอยุธยา
10. นางสาวสิริมา มาลากุล นระอยุธยา

11. นายชาติ เทพหัสดิน นระอยุธยา
12. นางสาวกัณหา เทพหัสดิน นระอยุธยา
13. นางสาวยาหยิ เทพหัสดิน นระอยุธยา
14. นายบรรลือ เทพหัสดิน นระอยุธยา
15. นายไถวัล เทพหัสดิน นระอยุธยา
16. เท็กหยิงมอรัส เทพหัสดิน นระอยุธยา
17. เท็กหยิงอสา เทพหัสดิน นระอยุธยา
18. เท็กชายนรนาถ เทพหัสดิน นระอยุธยา
19. เท็กชายกงวาล เทพหัสดิน นระอยุธยา
20. เท็กชายกงสตาล เทพหัสดิน นระอยุธยา

อุปนิสัย

เป็นผู้มีความอุสาหะวิริยะภาพ เยือกเย็น สุขุม และ โอบอ้อมอารี มีความสัทธาแก่กล้าในการให้อุปการะแก่ผู้อื่น เช่นช่วยทุนในทางการศึกษา และในทางกิจการค้า เอื้อเฟื้อและมีเมตตาจิตต่อข้าราชการผู้น้อยในสังกัด ดำรงตนเป็นครูบาอาจารย์มากกว่าตลอดตัวเป็นใหญ่ในราชการ

สำหรับการใช้จ่ายส่วนตัว เป็นผู้ที่มีอหิสังกะเหม็ดกะเหม็ด เมื่อยังเป็นข้าราชการหนุ่มก็มุ่งผ้าพัน ในเมื่อผู้น้อยส่วนมากมุ่งผ้าม่วง และเมื่อทข้าราชการนิยมการใช้จ่ายยนต์กันแพร่หลาย พนะฯ สนั่น อิมสักคิมนตรี ฯ ก็ยังคงใช้จ่ายมาคั้นคิมต่อมา ครนรณยนต์ได้แพร่หลายยิ่งขึ้น

มีรถงาม ๆ เข้ามาขายมาก ท่านเห็นว่าการใช้รถม้าไม่สะดวก จึงได้ซื้อ
รถยนต์ฟอร์ด ซึ่งเป็นรถราคาถูกที่สุดมาใช้ รถคันนี้ยังคงใช้หยุดต่อไป
จนถึงเป็นเสนาบดี

เป็นผู้รักการดนตรี และได้เคยเป็นลีสหม่อมสมันเงิน เคยร้องส่ง
ในวงดนตรีสามัคยาจารย์ เป็นที่รู้จักทั่วไปในโลกดนตรีของไทยใน
สมัยนั้น

เป็นผู้ที่ใส่ใจในกีฬาอนาณมัย เมื่อหนุ่ม ๆ เล่นเทนนิส แต่เมื่ออายุ
เข้าปูนชรา เล่นตะกร้อ และเดินทางไกล ๆ เป็นกิจวัตร เป็นผู้ที่มี
ร่างกายแข็งแรงและรักกีฬาอนาณมัยหย่างดีเลิศ.

มรณะกาล

เป็นหวัดมาก่อนเล็กน้อย แต่ไม่ปรากฏว่ามีอาการทรวงอก
ยังคงสนทนากับขบถรธิดาและผู้ที่หายไกลเคียงเช่นเคย ครั้นต่อมาในตอน
หัวค่ำ วันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2486 มีอาการปวดศีรษะและคัดงมก จึง
ได้ขึ้นไปนอนบนเตียง มีอาการไอและสอกลง แล้วกลับลงมาหายใจโดย
รวดเร็ว แพทย์มาไม่ทันจะแก้ไขอะไรได้ และลงมุตว่าโตงอัสถกม
เนื่องจากโรคหัวใจโดยปัจจุบัน รวมอายุได้ 66 ขกขหนึ่งเดือนบริบูรณ์.

หน้าที่ราชการ

1. พ.ศ. 2435 เป็นนักเรียนสอนในโรงเรียนท้วหยัง
2. พ.ศ. 2437 เป็นครูผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่โรงเรียนฝึกหัดครู

3. พ.ศ. 2439 - 2441 ไปศึกษาเพิ่มเติมที่อังกฤษ

4. พ.ศ. 2441 สอนวิชาครูและคำนวณวิธีในโรงเรียนฝึกหัดครู

เป็นพนักงานแต่งแบบเรียนประจำศาลาว่าการกรม

และสอนนักเรียนที่ศึกษาวิชาครู

5. พ.ศ. 2443 เป็นผู้ช่วยหัวหน้ากองตรวจ

ศึกษาในกรุงเทพฯ และตั้งพนักงานตรวจโรงเรียน

วางระเบียบตรวจโรงเรียน และสอบไล่ตามวิธีใหม่

และยังคงสอนในโรงเรียนฝึกหัดครู

6. พ.ศ. 2445 เป็นปลัดกรมแบบเรียน

ยังคงสอนในโรงเรียนฝึกหัด

7. พ.ศ. 2446 เป็นเจ้ากรมราชบัณฑิต

ยังคงสอนในโรงเรียนฝึกหัดครู

8. พ.ศ. 2449 ย้ายมาเป็นเจ้ากรมตรวจ

ได้เริ่มวางชั้นหลักสูตรชั้น

9. พ.ศ. 2454 รุงตำแหน่งปลัดทูลฉลองกระทรวงมหาดการ

10. พ.ศ. 2455 เป็นปลัดทูลฉลอง

11. พ.ศ. 2457 รุงตำแหน่งผู้บัญชาการโรงเรียนข้าราชการพลเรือน

อีกตำแหน่งหนึ่ง

ในระหว่างที่รับราชการในหน้าที่ต่างๆ เหล่านี้ ได้เคยทำการแทน

อาจารย์ใหญ่โรงเรียนฝึกหัดครู แทนอธิบดีกรมศึกษาธิการ และแทน

เสนาบดี

- 12. พ.ศ. 2458 รับตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงมหาดการ
- 13. พ.ศ. 2459 เป็นเสนาบดีกระทรวงมหาดการ
- 14. พ.ศ. 2469 ทูลลาออกจากตำแหน่งเสนาบดี
- 15. วันที่ 1 กันยายน 2475 เป็นรัฐมนตรีกระทรวงมหาดการ จนถึงวันที่ 27 ธันวาคม 2475 จึงได้ออกจากรัฐมนตรีไปเป็นประธานสภาผู้แทนราษฎร
- 16. วันที่ 28 มิถุนายน 2475 เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และเป็นประธานสภาผู้แทนราษฎรคนแรกของประเทศสยาม
- 17. วันที่ 12 กรกฎาคม 2475 เป็นประธานกรรมการวางโครงการก่อสร้างให้กระทรวงมหาดการ
- 18. วันที่ 1 กันยายน 2475 ออกจากประธานสภาผู้แทนราษฎร เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดการ
- 19. วันที่ 27 ธันวาคม 2476 ออกจากตำแหน่งรัฐมนตรี เป็นประธานสภาผู้แทนราษฎร
- 20. วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2476 ลาออกจากตำแหน่งประธานสภาผู้แทนราษฎร

ราชการพิเศษ

พระยา สนั่น อมสกลมนตรี ได้ปฏิบัติราชการพิเศษมากมาย
 หน้าที่ราชการพิเศษที่สำคัญ ๆ คือ
 เป็นกรรมการราชนาวีแห่งสยาม ตั้งแต่วันที่

เป็นกัมการหอพระสมุดสำหรับพระนคร

เป็นนายกกัมการจัดการวชิราวุธวิทยาลัย

เป็นกัมการราชบัณฑิตสภา

เป็นกัมการจัดการระเบียบของคมนตรี

เป็นกัมการองคมนตรี

เป็นสภานายกสามัคยาจารย์

เป็นกัมการสภาภาษาชาติ

เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

เป็นประธานสภาผู้แทนราษฎรคนแรกของประเทศไทย

เป็นประธานกัมการวางโครงการน้ลึกสา

เป็นนายกกัมการรักษาสภาพพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน

เป็นนายกกัมการสภาลี้กสา

เป็นกัมการกิตติมศักดิ์ของสมาคมคนะราษฎร

เป็นกัมการพิจารณาวางหลักการตั้งชื่อ.

ยล

มหาอำมาตย์ เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2454

เป็นจางวางโท เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2459

เป็นจางวางเอก เมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2459

เปลี่ยนจากจางวางเอก มาเป็น มหาเสวกเอก เมื่อวันที่ 1 เมษายน

2469

ซึ่งพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้
แต่งตั้งเครื่องยศมหาอำมาจเอกกระชวงธัมการโตเป็นพิเสส.

ยสพิเสส

เป็นองคมนตรี วันที่ 4 เมษายน 2458

เป็นนายหมวดเอก ในกรมเสอฆ่า รักษาดินแดน กรุงเทพฯ

เป็นนายกองตรี ในกรมเสอฆ่าพรานหลวง ร. อ. เมื่อวันที่ 24

กุมภาพันธ์ 2460

เป็นนายกองโท วันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2461

บันดาสักดิ์

เป็นหลวงพิศาลศิลปศาสตร์ วันที่ 4 กันยายน 2442

เป็นพระพิศาลศิลปศาสตร์ วันที่ 21 กันยายน 2446

เป็นพระยาพิศาลศิลปศาสตร์ วันที่ 8 มกราคม 2452

เป็นพระยาธัมสักดิ์มนตรี สรรพสักสาวิธิอุโรปการ เมื่อวันที่ 30

ธันวาคม 2456

เป็นเจ้าพระยาธัมสักดิ์มนตรี สรรพสักสาวิธิอุโรปการสุนทรธัม จริยา

นวัตพิศาลศิลปศาสตร์สักสาธิการโกศล พิมลพงส์เทพหัตดิน บรม

นรินทร์รามำธิราชสวามภักดีเสมาธัมจักรมูธาธร ราชกิจจานุสรสุนทร

สมาจาร ไตรรัตน์สรนาลังการ เมตาชวธยาสัย อภยพริยขวรรกรม พาหุ

นาคนาม เมื่อวันที่ 31 ธันวาคม 2460.

เครื่องราชอิสริยาภรณ์

พ.ศ. 2455 ตราไรชงชั้น (ยี่ชั้น) ตราวชิรมาลา

พ.ศ. 2457 ปดมาภรณ์มงกุฎไทย

พ.ศ. 2459 ปดมาภรณ์ช้างเผือก รัตนวราภรณ์

พ.ศ. 2460 ปดมาภรณ์จุลจอมเกล้า

พ.ศ. 2461 รัตนภรณ์ ชั้น ๒ ว.ป.ร. กรอบประคัลภ์เพชร.

วิทยะเกียรติ

ประกาศนียบัตรวิชาครูในประเทศไทย

ประกาศนียบัตรวิชาครูในประเทศไทย

เหรียญนคตศิลา มาลา เข็มสีลปวิทยา

เสื่อสัพพมาฆอักษร ว. (วิทยา) ของทวิชัยฉญาสโมสร ซึ่ง

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ครังยังดำรงพระยศเป็นสมเด็จพระ

ยุพราช ผู้ดำรงตำแหน่งสถานายกของสโมสร ไปรตเกล้า พระ

ราชทาน

เสื่อครูยอาจารย์โรงเรียนมหาดเล็กหลวง.

มโนภาสิต

ของ

พนะ ฯ ส. ชัมลัคคิมนตรี

แม่บท

ปรกติของอารยะชนใฝ่ใจถึงสาธารณะชนเพียงไร ปรกติของ
อนารยะชนก็ใฝ่ใจแต่ส่วนตัวเพียงนั้น. ความใฝ่ใจในระหว่างหัวท้าย
ทั้งคน, ของใครก่อนไปข้างไหนมากเป็นปรกติ, ผู้นั้นก็กระตือรือร้นไป
ข้างเป็นอารยะหรือ อนารยะมากตามส่วนนั้นเทียว.

ลูกบท

ทำบุญด้วยมุ่งให้สำเร็จประโยชน์แก่คนทั้งหลาย เป็นคติของ
อารยะชน; ทำบุญด้วยมุ่งเพื่อตนจะเอาบุญเลี้ยงเองเท่านั้น เป็นคติของ
อนารยะชน;

อุปถัมภ์กันโดยเห็นแก่หน้าที่การงาน เป็นอารยะวิสัย; อุปถัมภ์
กันโดยเห็นแก่ตัวเท่านั้น, จะเป็นเขาหรือเรากก็ตาม, เป็นอนารยะวิสัย.

ความเป็นหยูหย่างอารยะธัม คือตนเพื่อโลก; ความเป็นหยู
หย่างอนารยะธัม คือ โลกเพื่อตน.

คนตายขายคนเป็น

ในการล้างชาติ เรายอมต้องมีการเปลี่ยนแปลง ที่พอค่อยทำ
ค่อยไปได้ ก็ทำในรูปวิวัฒนาการ Evolution — แต่ที่เป็นการควั่นก็ต้องจำทำ
ในรูปปฏิวัติ Revolution มีสิ่งหนึ่งซึ่งฉันได้รู้สึกราคานและหนักเข้า
ถึงเคอตรอน ได้เคยเขียนหลายครั้งหลายหน และเป็นเวลาหลาย
ปีมาแล้ว บัดนี้ขอเขียนอีก เมื่อก่อน ๆ เคยเขียนเพื่อวิวัฒนาการ แต่
บัดนี้เวลากระชั้นเต็มที การเสถียรก็ยิ่งคิดว่าไม่น่าจะรอดค่อย จึงขออภัย
ที่คงต้องไปปฏิวัติ สงนคอเรื่องซึ่งออกข้อไว้อีก

เราเคยเป็นชาติก้าวหน้าในการใช้วิธีเผาสพแทนฝังศพ แต่
บัดนี้เรากลายเป็นชาติล้าหลัง เพราะวิธีพนมศพหรือปลงศพของเรา
ล้าหลังสมัยเดียวกันแล้ว ฉะนั้นจะให้เห็นว่าทำไมฉันกล้าว่าเช่นนั้น
เราใช้วิธีเผาสพมาแต่ดึกดำบรรพ์ ยุโรปก็ใช้วิธีฝังศพมาแต่ดึก
ดำบรรพ์เหมือนกัน แต่เคยวนลู่วิทยาที่กำลังขึ้นชาให้เผา ยุโรปจึง
กำลังใช้วิธีเผาสพมากขึ้นทุกที ท่านเซมเบอเลน นายกรัฐมนตรีอังกฤษ
คนที่เพิ่งสิ้นชีพไป ก็ได้ยืนยันว่าสั่งไว้ให้กระทำชาปนระกัจนแก่ศพท่าน และ
การได้เป็นไปตามคำที่ท่านสั่ง ดังนั้นเรามีได้ข้อคดีเลย เมื่อเรากล่าว
ว่าในเรื่องจัดการศพ เราเป็นชาติก้าวหน้ามาตั้งแต่ดึกดำบรรพ์

แต่เดี๋ยวนี้แล้วเรารักษาความก้าวหน้านั้นไว้ได้หรือไม่? ฉัน
 เกรงว่าเรากำลังล่าหลังที่สุด วิธีการของเราซึ่งทำบุญซ้ำซากตึง
 ครึงโหล่งาน • นัยแต่ทำงานอาบนำสัพพจนถึงงานทำบุญอดีต เป็นการ
 พัวเวลา ถ้าเช่นแซกซ้ำซากก็เป็นกรขอพัวเวลาของท่านด้วย พัว
 เวลาเมื่อครั้งเวลาไม่มีค่า เราจะผิดอะไร? แต่ขคนเวลามีค่าท่าน
 กำลังให้เราใช้เวลาทำประโยชน์ เราเอาเวลาของเราและของท่านมา
 พัว เราต้องทำผิดแน่ ๆ

นอกจากความผิด ทางพัว เวลา เพราะเหตุเวลา เกิดเป็นเงิน ขึ้น
 แล้ว เรายังผิดทางเสถกิจอีก เพราะโลกของเราเดี๋ยวนี้โตกลายเป็น
 โลกเสถกิจไปแล้ว ของแต่ก่อนไม่มีค่า เดี่ยวนี้เกิดมีค่าชนทุกหย่าง
 แม้ของช่วยที่ไ้เปล่า เช่น “ผ้าไตรยชนบัตร” ผู้นำมาช่วยก็ตอง
 เสียค่าแทนเราโดยตองชอเขามา อนนิกเช่นเคียวกบเรื่องเวลา แต่
 ก่อนเราไม่ผิด เดี่ยวนี้เวลาเปลี่ยนไป เสถกิจเปลี่ยนไป เราคงที่หยุด
 เราไม่เปลี่ยนตาม เราเกิดล่าหลังสมัย และเกิดเป็นผิดไป

โลกมนุษย์เปลี่ยนเร็ววันก็ เร็วจนเราตามไม่ทัน ความก้าวหน้า
 ของเรากลับกลายเป็นล่าหลังไปไ้ไ้หย่างน่าอนาถ ที่จึงประเพณีกเป็น
 สิ่งทมนุสขันทานให้ไป เช่นเคียวกบที่เราขันทานให้เวลาเป็นเงิน
 หรือขันทานให้เงินเป็นพระเจ้าในทางเสถกิจ มันล้วนเป็นงานของมนุษย์
 ทงนน ถ้ามนุษย์เกิดผลอत्वหรือหลงเคลิบเคลิ้มหรือฝัน มนุสขตองรับ
 ผิดเอง จะโทษใครไ้ไ้ ในเรื่องพิธิปลงสัพ อากมีเสียงแกทพอฟัง

บทประพันธ์บางเรื่อง ของ ครูเทพ

ชนหยาบข้างเหมือนกัน และก็คงจะเป็นความจริงที่โบราณท่านเล็งเห็นว่า
 ความตายเป็นของธมฺมา ถึงผู้ตายจากไปจะเป็นที่รักใคร่เพียงไร
 น้ำตาและความเล้าโลมของผู้หยาบไม่อาจกู้ชีวิตผู้ตายให้กลับคืนได้
 เพราะฉะนั้นจะมีผู้เล้าโลมกันทำไม? เราพากันมาปลงอนิจจังดังที่
 เรียกว่า ปลงศพ พากันสนุกครกครนเลียที่เคียวมิตหรือ? จะได้เป็น
 การสแตงความรู้เท่าธมฺมาชาติดีกว่าที่สแตง หคหู้เล้าโลมอันเป็นความ
 หลง รู้เท่าไม่ถึงการ คตินเมื่อเราวัยเอาพระพุทธรูปมาเป็นทอง
 ปัตยกรรม เรื่องก็เข้ารูปกันสนิท เพราะตรงกับทางปรมาตม ซึ่งข้ามพ้น
 ทางโลกก็ไปแล้ว พึงการพนมสัพพนมนะของเราที่เป็นไปในทาง
 สมโภชสนุกสนานครกครน จึงพ้นจากตำหนิและข้อครหาทั้งปวง
 ชนนี้ วิธิการสังคมาของเราแต่โบราณมา เราสนใจในทางหมุ่คนะ
 มาก จึงเกิดมีการประชุมกันในเทศกาลต่าง ๆ เช่นการออกบ้าน
 นัตตคตลาค การชกพระหรือลากพระดังเรียกกันต่าง ๆ ในถิ่นต่าง ๆ
 คือแห่พระพุทธรูปเพือนุโมทนากันทั่ว ๆ ทั่วตลอดทางชลมารคหรือ
 สกลมารค งานตรัสสงกรานต์ ยศนิกม้งานฉลองรัถธมฺมณ งาน
 วันชาติ งานปีใหม่ ๆ ล ๆ นอกนั้นงานส่วนบุคคล เช่นงานโกนจุก
 ขวชนาค งานสมรส และงานปลงศพก็ใช้เป็นโอกาสเพื่อความพร้อม
 เปรียงระหว่างญาติมิตรที่เชอเชนมาช่วยเหลือกันด้วย ยิ่งกว่านั้น
 ยังมีมหรสพเป็นการ เผื่อแผ่ให้คนอื่น ๆ ทั่วไปได้มาคสนุกสนานร่วม
 งานเอิกเกริกกันอีก การสพซึ่งเริ่มงานแต่ที่บ้านเป็นเครื่องมือทาง

สังคมที่โตเชอเชนแจกมาเหยียบบ้านกันนั้นว่าเป็นประโยชน์ไม่น้อย
เหมือนกัน

ข้อแก้ทั้งสองประการนพวงซน แต่อาศัยเหตุที่สมัยเปลี่ยนไป
กรณีแวดล้อมอื่น ๆ ได้เปลี่ยนไปด้วย เราจึงต้องพิจารณาถึงการเปลี่ยน

แปลงวิถีทำสพกันต่อไป เพื่อแก้การล่าหลังสมัยในเรื่องนี้ เหตุสำคัญ
ที่สุดก็คือเหตุเสถียรภาพ เราจะพวาทฤษฎีและพวาวเวลาซึ่งก็คือทฤษฎี ถึง

ที่เราเคยทำมาแต่ก่อนนั้นไม่ได้เสียแล้ว คำกล่าวที่ว่าคนตายขายคน
เป็นนั้น เราก็จะเอาเหตุผลมาตอบอีกไม่ได้เหมือนกัน ถ้าโพง

แห่งเสถียรภาพกำลังขยายเสียงถึงกนกกรอกเข้ามาในหเรามากจนทุกที่
จึงหยุเราได้มีดาวแก้อย่างใหญ่เมื่อ สมัย รัชกาลที่ 5 ต่อกับ รัชกาลที่ 6

ครึ่งหนึ่ง แต่เป็นเวลานานกว่า 30 ปีมาแล้ว และต่อจากนั้นโลก
เสถียรภาพก็ไค้หม่นทวรคตวอยงชน

ผู้ใดที่เห็นงานพระเมรุทองสนามหลวงครั้งโน้น ย่อมจำได้ว่า
เป็นงานใหญ่สนุกสนาน มีมหรสพให้ดูแทบทุกประเภททั้งกลางวัน

กลางคืน เวลาเย็นพระเจ้าแผ่นดินได้ค้ออกพลับพลาหน้าพระเมรุ ซึ่ง
บำเพ็ญพระราชกุศลและทอดพระเนตรกีฬาแข่งขัน คือราทอนบนหลัง

ม้า มวย และกระบะของ เวลาค่ำยังมีรำโคมและเจตคอกไม้เพลิง
ตามซุ้มและช่องระทาเป็นการใหญ่ งานเช่นนี้หย่างน้อยก็สามวันสาม

คืน ถ้าเป็นพระบรมศพต้องหาคนหรือเจตคนด้วยซ้ำ
สมเด็จพระบรมหาราชโศกซึ่งแก้ไขเปลี่ยนแปลงประเพณีการบ้าน

เมืองให้เหมาะสมควรแก่สมัยนานปีการ ทั้งเราท่านย่อมซายกันหย่นแล้ว
 แต่การแก้ประเพณีมิใช่่ง่าย ย่อมต้องทำโดยแยบคาย พระองค์ซึ่ง
 เริ่มด้วยการเลิกทาสโดยวิธีนวิธิตงแต่แรกโตสเกิดขึ้นเถลิงราช และ
 ในอวสานแห่ง รัชกาล ก็โตซึ่ง วางวิธีการ แก้ประเพณี การปลงศพโดย
 แยบคายอีกหลายหนง คือโตพระราชทานบันทกเป็นพระราชโองการ
 ไว้ว่างานพระบรมศพของพระองค์โตทำอย่างทราสตรเรียกว่า "ชักเข้า
 เผาเย็น" ในต้นรัชกาลที่ 6 เราจึงโตเห็นงาน พระบรมศพ สมเด็จพระ
 บรมหาราชปราศจากมหกมการเล่นทงปวง แม็คอกไม้ไฟก็ไม่มี
 เวลาบ่ายมีการแห่พระบรมศพออกจากพระราชวังสู่พระเมรุ สโตเกิด
 ประทอขพธพระราชกุศลแล้วก็ถวายพระเพลิงที่เคียว แต่นนมาราสตร
 ก็โตโตยสโตเกิดในพระราชดำหรือนแยบคายน การตงศพทำบุณหามรุ่ง
 หามคำทวดจิงกลายเป็นชักเข้าเผาเย็นไปตาม ๆ กัน การมหรสพ
 และคอกไม้เพลิงกิงโตไปตวยตามพระราชนิยม (เว้นแต่นาน ๆ จึงมี
 แปลกไปข้างเป็นขางราย) ซึ่งนัยว่าเป็นการก้าวหน้าชนยาว ในการ
 แก้ความล่าหลังสมัยแห่งวิธีการปลงศพของเรา ~~พระบรมศพสมเด็จพระบรมชนกนาถ~~
 สดมสียบกว่ามาน เป็นเวลาสมควนแล้วที่เราจะมีการก้าวยวอก
 ษนหนงงานนชครังโหลครงหรือมากกว่านจะแก้ให้เปงานงานเดียนั้น
 ไม่ยาก ~~การอุปสัค~~ ใหญ่หยู่ที่จะทำใหรวบริกววดเร็วเหมือนวิธฝังศพของ
 ฝรั่งเศส เรายังตระชิตตระชวงใจตวยเรื่องเผาสด เพราะการเผาสด ๆ ตวย
 ไฟธมิตาเป็นไฟอ่อนนนนำออกจากนิก ทั้งชวนจะมีกลิ่นกล้า เป็นเรื่องน่า

รังเกียจทางสังคม แต่อุปสรรคคนแก่ตกแล้วควยวิธเฝ้าในเตาอบซึ่งใช้
 ไฟแรงไหม้เร็วปราศจากความอดทน เช่นเตาอบที่ตั้งขึ้นระเมรุวัด
 ไตรมิตต์เป็นตัวอย่าง เตาอบ เช่นนี้อาจใช้ไฟแรงยิ่งกว่าจนเผา
 ประเด็นเดียวกันจะคกก็ไหม้ขาวโขนไปหมด ไม่มีเวลาที่การเผาจะ
 ออกกลิ่นเหม็นแต่เนิ่น

การเก็บศพไว้กายนาน เคียงนกชวณจะเล็กโตมากแล้ว ความ
 รู้สึกวิตกกังวลนำความนิยมให้หันไปในทางอาบน้ำศพ ทำขุดแล้วก็นำ
 ไปขุดไว้ชั่วคราว ผู้มั่งมีจะตั้งศพทำขุดที่ขุดจนครบเจ็ดวันก่อนแล้วจึงนำ
 ศพไปวัด ก็ยังอนุโลมเข้ากบศพสักคนที่ต้องตั้งไว้เพื่อให้คนมาเคารพ
 ที่ ๆ กันก่อน เรียกว่า “โลยั้ง อิน สเทศ” ได้ แต่เมื่อศพไปถึง
 วัดแล้วควรได้กระทำซาปนะกิจที่เดียว แทนที่จะขุดไว้ก่อน แล้วจึง
 เอาออกทำซาปนะกิจตามโอกาส

เทศบาลจะต้องขุดดินให้มีเมรุเตาอบตั้งขึ้นในที่สาธารณะต่าง ๆ พอ
 เหมาะพอค้ำแก่ท้องที่ ถ้ามอขให้วัดเป็นผู้จัดทำจะเหมาะสมด้วยประการ
 ทั้งปวง เพราะวัดอาจหาทุนได้เอง หรืออาจกู้เงินจากสาสน์สมทบมา
 ลงทุนสร้าง เมอวัดทำเป็นงานของวัด จะเป็นเครื่องเฉลิมสัตถาของ
 ชาวบ้านมากกว่าคนอื่น ๆ หรือสถานที่อื่น ๆ ทำ เพราะชาวบ้านต้อง
 เกียวกบวัดหยาแล้ว ตลอดตั้งแต่เกิดจนตาย เมรุเตาอบเช่นนี้อาจ
 วางวิธีการให้เหมาะที่จะใช้ได้ทั้งคนจนและคนมี และทั้งศพน้อยศพ
 ใหญ่ ซาปนะกิจแบบใหม่นี้ทำอย่างไรสักเข้าเฝ้าเห็นได้ชัด โดยปรกตีสพ

เฆาของเราจะทำไ้รวกเร็วกระทัดรัดไม่แพ้ฝรั่ง
 ฉันได้ยืมว่าการปดิวตีวิธีทำสพน ในประเทศยุบนเขาอย่างคดลัด
 ยิ่งไปกว่านั้นอีก คือเขาทำเป็นการพายในครอบครว ตัดความออกจาก
 หมกสนเชิง เมื่อเก็บอดีตมาแล้วจึงเซ็นแซกมาเคารพอดีต แยกมา
 ดึงข่านวางนามขตวที่โตอดีต ก็ทำความเคารพอดีตแล้ว ก็ลา
 กลับ ไม่มีการเลียงและไม่มีการนั่งสนทนา เพราะไม่ใช่เวลาสำหรับ
 การนั้น ๆ ฉันจึงนำเรื่องนมากล่าวเพื่อความรูู้ ไม่ใช่เพื่อนำมาให้
 เราไปไกลลงเพียงนั้น
 พดก ในที่สุดคนคนเชื่อแน่ว่าเวลามาถึงแล้ว ที่เราต้องปดิวตี วิธีการปลง
 สพน และทวยความเชื่อเช่นนั้น ประกอบกับกับความเห็นใจว่าการเปลี่ยน
 ประเพณีเป็นสิ่งที่จะต้องปดิวตีให้แยกคาย ฉันจึงยินดีเข้าบุกเบิกทางโดย
 อักโนมิตี ขอผู้ไม่เห็นด้วยกับฉันโปรดให้อภัยแก่ฉันด้วย

๘๖๓ ๘๖๔ ๘๖๕ ๘๖๖ ๘๖๗ ๘๖๘ ๘๖๙ ๘๗๐ ๘๗๑ ๘๗๒ ๘๗๓ ๘๗๔ ๘๗๕ ๘๗๖ ๘๗๗ ๘๗๘ ๘๗๙ ๘๘๐ ๘๘๑ ๘๘๒ ๘๘๓ ๘๘๔ ๘๘๕ ๘๘๖ ๘๘๗ ๘๘๘ ๘๘๙ ๘๙๐ ๘๙๑ ๘๙๒ ๘๙๓ ๘๙๔ ๘๙๕ ๘๙๖ ๘๙๗ ๘๙๘ ๘๙๙ ๙๐๐ ๙๐๑ ๙๐๒ ๙๐๓ ๙๐๔ ๙๐๕ ๙๐๖ ๙๐๗ ๙๐๘ ๙๐๙ ๙๑๐ ๙๑๑ ๙๑๒ ๙๑๓ ๙๑๔ ๙๑๕ ๙๑๖ ๙๑๗ ๙๑๘ ๙๑๙ ๙๒๐ ๙๒๑ ๙๒๒ ๙๒๓ ๙๒๔ ๙๒๕ ๙๒๖ ๙๒๗ ๙๒๘ ๙๒๙ ๙๓๐ ๙๓๑ ๙๓๒ ๙๓๓ ๙๓๔ ๙๓๕ ๙๓๖ ๙๓๗ ๙๓๘ ๙๓๙ ๙๔๐ ๙๔๑ ๙๔๒ ๙๔๓ ๙๔๔ ๙๔๕ ๙๔๖ ๙๔๗ ๙๔๘ ๙๔๙ ๙๕๐ ๙๕๑ ๙๕๒ ๙๕๓ ๙๕๔ ๙๕๕ ๙๕๖ ๙๕๗ ๙๕๘ ๙๕๙ ๙๖๐ ๙๖๑ ๙๖๒ ๙๖๓ ๙๖๔ ๙๖๕ ๙๖๖ ๙๖๗ ๙๖๘ ๙๖๙ ๙๗๐ ๙๗๑ ๙๗๒ ๙๗๓ ๙๗๔ ๙๗๕ ๙๗๖ ๙๗๗ ๙๗๘ ๙๗๙ ๙๘๐ ๙๘๑ ๙๘๒ ๙๘๓ ๙๘๔ ๙๘๕ ๙๘๖ ๙๘๗ ๙๘๘ ๙๘๙ ๙๙๐ ๙๙๑ ๙๙๒ ๙๙๓ ๙๙๔ ๙๙๕ ๙๙๖ ๙๙๗ ๙๙๘ ๙๙๙ ๑๐๐๐

มรุตยู

สักสาสำเห็ดเพราะชนหลาย ทะนุเลี้ยงบำรุงเรียน
สมหวังก็ดังรววิเชียร ชานะโหนดเฉลิมศรี
รู้มากและหากจริยเลว กิจเหลวก็มากม
ชงวุธไฟไขว้ธสปรัชช ชวเลิศประเสศสเถียร
หาไหนจะนรจะมียาก ? เพราะลำบากนการเรียน
ได้แล้วลำดับประดจเทียบ ขนะจจะแจ่มแสง
อันใดผเอนอุปติเหตุ กตเจตนะแกลงสแดง
เนื้อแตกกมวกกลแฝด ๑. กลิมอบนมมรณผล
เชอกมกะทาคุณอันวย ผลช่วยผเชนช
คำฟ้าจะทามรุตยู และจะเยยพระยายม
ร่างไร้โยชนมวอด กิจรอดก็คตม
เชณเกิดประชากรอดม ๒. คตนิมมีตาย

สิงห. 79.

- ผล 1. กลี หรือ กลี คือ กุศม์ตัวร้าย ความชั่วร้ายก็ใช่ ผล คือ ทาง ทั้งวัคม
ความว่า มอบให้กลีหนทางตาย
.... ตาย 2. เมื่อเชอกม คือ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ถึงร่างกายแตกดับผลกมที่ทำไว้
ยังอยู่ ก็เท่ากับไม่รู้จักตายนั่นเอง ร่างกายเท่านั้นที่เปลี่ยนไปตามกต

พร

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
(สังกัดวิทยาลัยเทคโนโลยี)

(คำพยาน)

โรงเรียนหลายหลากล้วน
ปถมมัธยมผล
สูงสุดสัพวิชาประสิทธิ์
มหาวิทยาลัยนน

โรงเรียนหลายหลากล้วน
ปถมมัธยมนั้น
อุดมศึกษา
ค้อมหาวิทยาลัย

บัญชาทานะให้
โดยมากเพียงจบปถม

ผู้ถึงเสด็จมัธยม
เสด็จอุดมสมแล้ว
บัญชาทานะให้
เพียงปถมมากเหลืออื่น

เลอวิทย์
แพกชน
อดมสก - สาคอ
แนแล้วราม

วิชาถ้วนทวถึงกน
ต่างแต่ชนตนกกลางไป
สุดวิชาทุกหย่างไซ้
แนแล้วต้องของราม

พอสม ตนพ้อ
ออกแล้ว

น้อยหน้อย
พน้อยควนนำ - พาแล
การเรียนได้พอสมตน
ต่อจากนั้นบ่อปล้นไหว

มัธยมย่อมน้อยเข่งค

มานานไม่เบายากเหลือใจ

ยังมหาวิทยาลัยมหาด

ยังยากลำบากจนนำพาน

แรกเรียนก็เด็กถ้วน

นักเรียน

แล้วแต่ครูหันเหียน

หัดให้

ลูชั้นนิสิตเขียน

เป็นโสด

ตนช่วยตนเองได้

ตั้งหน้าเพียร

ปดมและมัธยม

ฉายาสมเด็กนักเรียน

แล้วแต่ครูหันเหียน

ควบคุมหัดจัดนิสิต

ครั้นเข้าเป็นนิสิต

มหาวิทยาลัย

ทำเนียบผูกผู้ใหญ่

ต้องมอบให้ช่วยตนเอง

ตั้งหน้าชอบด้วย

ศึกษา วิธแล

จดสีถึงฝั่งฝ

แม่นแท้

หัดให้, ปล่อยให้พา

ตัวรอด

ทั้งหัดทั้งปล่อยแม่

เสกซ่าชำนาญ

ตั้งหน้าเป็นวิธ

อันถูกต้องคลองศึกษา

จดสีถึงฝั่งฝ

พาตัวรอดตลอดไป

จับหัดและจับปล่อย

ครุตามคอยระวังระไว

ทั้งหัดทั้งปล่อยไซ้

จึงเสกซ่าให้ชำนาญ

ได้อีกขอผลสำเร็จล้น

มีแต่นิสัยดีสขาม

เรียนจบอบรมความ

สยามเทอดเลิศลอยฟ้า

ขอผลสำเร็จล้น

มีแต่นิสัยดีมหา

การเรียนการอบรม

ช่วยเทอดประเทศอัน

เลื่องนามอันอ่องแซ่สน

ทั่วหน้าอักษรอักษร

สามาถ

เพื่องฟูฟูขจร

ตามที่ควนปราถนา

วิทยาลัยให้ทั่วกัน

จงเสด็จสมรทัยปล้น

เรารักใคร่ให้ลอยฟ้า

เม.ล. 66.

ทำไม ?

คอกบน และ คอกบน

- ทำไมคาตรนกำลังจะเรียน อะไร ? ไฉน ?
ทำไม ? ก็เพียร จะชกถาม

เช่น ไฉนพิเภกบดินพระราม อเนกพระกร¹
ทำไมจะขาม พระสีกร ?

คอกสลิดไฉนเรียกกขจร และปลาสลิด
คำอุตริสอน สิบไปไม้ ?

มาตุคามทำไมมีใครจะให้ กำเนิด² และเนา
นะเก³ให้ ประเสียดหรือ ?

อเนกพระกร¹ คือทศกัณฐ์ที่มีแขนและมือถึง 20

... กำเนิด² การคุมกำเนิด *Might is Right* มีมากขึ้น ประเทศฝรั่งเศสมี
... สถาน³ ความเสมอภาคแห่งเพศในทางการศึกษา ทำให้หญิงทั้งบ้านมาทำงาน
อย่างชลขมมากขึ้น ในประเทศสราหิงเข้ามหาวิทยาลัยได้ปริญญาเป็น
จำนวนมากขึ้นทุกที่ และไม่ว่างานเสมียนก็จะตกอยู่ในมือหญิงเป็น

ส่วนมากห้อยงในยุโรป

วิทยาจะพามนุสกะพอ ไฉนมนุส

จะอุทรคือ ประหารคน¹? ๑. แลก็

ใครก็ใครจะสุขประกอบกุศล ไฉนอเนก

ปาปชน กะฉ่อนเวียง ?

ความจเรินจะขึ้นหรือลง² หรือเฉียง พิกพจะเซอ

มนุสหรือเพียง จะผันไป ?

ปรีสนาประดาจะมีพีรพีไร จะเบาหรือหนัก

จะซักจะใช้ สิมากถาม

ครูและสี่สบิดาหรือมาตุคาม ๑. และบุตรธิดา

วิสาส ยาม สนิทคือ ๑. ไร้อะไรในใจก็คนคน

บ้างก็เบื้อตอบมิชอบจะถือ ๑. อรรถประโยชน์ประสิทธิ์

วิชากะพอ พนอสอน

๐๑. คือนั้นคนคนนั้นทั้งนี้คนคน ๑. ประพจน

...คน¹ เครื่องจักรกำลังทำให้คนว่างงานในประเทศอุตสาหกรรม และสงคราม
 ...ที่จะทำกันต่อไปก็เตรียมตั้งลูกระเบิดมหาภัยรวมทั้งไฟและไอฟิส เพื่อ
 ...ทำลายบ้านเมืองและมนุสไม่เลือกหน้า ๑. คน บัดนี้นานาประเทศกำลัง
 ...เตรียมฝึกพลเมืองในทางป้องกันภัยจากอากาศอยู่แล้ว
 ...ความดำเนินแห่งร่างกาย มนุส ในปถมวัย และส่วนต้น แห่งมัชฌิมวัย
 ...ท่านว่าจเรินขึ้น ต่อนั้นไปจนตราบเท่าปัจฉิมวัย ท่านเรียกว่าจเรินลง

บ้างก็บอกบตติวิธบรร

วิชามิใช่วิชาปกรณ¹

๘๗
กรูหมด

เชอฉิม

โทวิทฉะนั้แหละน่าจะงด

วิทประเส็ดสิควน

กำหนด ระหว่างกลาง

คอประดุมักคฤเทสกันำทาง

อะไรมิชาก็สุ

เสาะสาบ กะทงซาบ

ศัพท์ "ทำไม" ในมนนุสจะสาป มนุสลชัช

ริใช้สภาพ เพราะ "ทำไม"²

คูล. 76

๘๘
๘๙
๙๐
๙๑
๙๒
๙๓
๙๔
๙๕
๙๖
๙๗
๙๘
๙๙
๑๐๐

ปกรณ¹ อะระฮิโป คัมภีร์, ตารา...
นี่คือทำไม² อธิบายความพิสวงที่สังเกตเห็นว่าทำไมสิ่งนั้นเป็นอย่างนั้น ทำไมสิ่ง
นั้นเป็นอย่างนี้ มนุสจึงได้ชัชในความรู้ นำเอาสภาพคือ ความเป็นอยู่
ตามธรรมชาติมาประกอบใช้ เช่นเอาไอน้ำและไฟฟ้ามาใช้เป็นกำลังเดิน
เครื่องกลไกเป็นต้น "คัมภีร์" ๑๕/08/2564

ไม้เรียว

คนเหนือ

หนเบยนมมารดาหาว่าดอ^๑ ที่แท้คือความเห็นเป็นคนละ
หย่าง^๑ ความได้ใจทำให้หนเบยกะด้าง^๒ มารดาขวางที่ไร
ได้เคยนต์^๓

แม่ลูกต่างก็ไม่เข้าใจกัน เลยต่างคนต่างคนกันเต็มที่
การตักจะหนักจนทุกที เพราะเกิดมิดานไม้จนในตน

โรคด้านไม้ลามไปถึงใจจิต ด้านความคิด, ด้านหน้า,
และด้านกัน ขนาดเคยนต์ต้องเปลี่ยนไปตามคน ที่ความ
ด้านเข้าผจนประจำตัว

ยังตงตนแต่เล็กยังแรงเล่น กว่าจะโตก็แก่นมิใช่ชั่ว^๔
แม่มกุนแจมือใส่ยังไม่กลัว เดินตากหน้าได้ทั่วทั้งพารา

...หย่าง^๑ คือความเห็นของมารดากับบุตรไม่ตรงกัน จึงเกิดขัดกันขึ้น
...กะด้าง^๒ ถ้ามารดาให้บุตรชนะทุกทีไป บุตรก็พอใจ ต่อไปก็จะเอาชนะรำไป
...ดื้อ^๓ มารดาที่เลี้ยงบุตรให้ดื้อ โดยยอมให้อาชนะ เมื่อเกิดโกรธและไม
ยอมที่ไรก็ต้องตีกัน
...ชั่ว^๔ ถ้าใช้วิธีตีตั้งแต่เล็ก ไม่ทันไรก็หนักไม้ ต้องตีหนักขึ้นทุกที จน
เป็นหย่างที่เรียกว่า "แก่นแก้ว"

หนูเบียดนมกำลังใจดังเพชร ต้องระเห็ดระเห็นคั้นเข้า
บ่า เป็นเสื่อสาบแม่นางโก่งยกโขลงพา เพาะพยาธินอน
บ่อนบ้านเมือง¹

กำลังใจดังว่านหายาก อบรมคตมากหากฟังเพื่อง เป็น
บุรุษรัตนคุณประเทือง ไม่ใช่เรื่องหักห้ามผลานคุณธัม²

วิสัยเด็กเปรียบได้กับไม้อ่อน ที่ตัดร่อนลนไฟนั้นไม้คร่ำ
ตัดเย็นได้ไฉนจักไม่ทำ? ตัดด้วยนารัก—กะด่างอ่อนดั่งใจ³

ถืออำนาจเหตุผลกุสลกัม ยุติธัมปลุกเสกเด็กผู้ใหญ่⁴

ของใครดีให้ประนอมยอมกันไป⁵ แต่มีให้ตามใจขอไปที⁶

.....เมือง¹ อ้ายเสื่อคนหนึ่งต้องมีลูกสมุนหลายคน พวกเหล่านี้เพาะเด็กให้เสีย
กลายเป็นคนรกโลกไปหมด

.....คุณธัม² กำลังใจแข็งแรงของเด็กนั้นเป็นคุณธัม ถ้าอบรมดีก็ดีไป ถ้าอบรม
ผิดก็เป็นการทำลายคุณธัมนั้นแล

.....ใจ³ มีเด็กที่ดื้อแก่คนอื่นหมดทั้งบ้าน จะยอมทำตามคำมารดาคนเดียว
เท่านั้น ทั้งนี้เพราะมารดารู้จักอบรมบุตรด้วยใช้อำนาจความรักอันเป็น
เย็นมนต์ลูกจึงน้อมใจที่แข็งนั้นได้

.....ผู้ใหญ่⁴ คือทั้งฝ่ายเด็กและผู้ใหญ่ยอมอยู่ในอำนาจแห่งเหตุ ถือที่ถูกเป็นใหญ่

.....ไป⁵ ผู้ใหญ่ถูกเด็กก็ยอม แม้เด็กถูกผู้ใหญ่ก็ยอม

.....ที่⁶ การตามใจในที่ผิดก็ดี ปล่อยตามใจพอให้แล้วกันไปก็ดี ล้วนเป็น
เหตุให้เด็กได้ใจ และไม่ยอมอยู่ในอำนาจเหตุผลต่อไป

เก็บมาให้เหตุผลครอบงาย่อมทำได้ เด็กผู้ใหญ่ครูสัสไม่ผิดที่
อบรมด้วยเหตุผลได้คนดี น้ารักมีเมตตาเป็นยาพอ

เก็บไม้เรียวห่อไว้ในตู้เหล็ก² สำหรับเด็กเกกมะเหรก
และเหลือขอ ทารกอ่อนเขาวนไวยุ้ยลูกยอ แล้วห่มห่อด้วย
รักจกมีชัย³

ครูเป็นผู้เพ่งจิตวิทยา ให้ความด้วยวิธีที่แจ่มใส เพื่อ
สัสล้วนราเรงบันเทิงใจ ได้จเร็นเขาวนไวยุ้ยในชีวิต

....ที่1 การอยู่ในอำนาจเหตุผล และยอมตามฝ่ายถูกนี้ ไม่เป็นการลด
เกียรติ แม้ผู้ใหญ่ก็ยอมเด็กได้ ทำให้ดี กลับเป็นตัวอย่างที่สอนอย่าง

งดงามเสียอีก
....เหล็ก2 มีเรื่องเล่ากันว่า มีครูใหญ่คนหนึ่ง มีไม้เรียวอาชชาติไว้สำหรับ
โรงเรียนอันหนึ่ง เขาเอาแผนที่เก่าม้วนไม้เรียวนั้นเข้าไว้ แล้วก็เก็บใส่
ตู้ลิ้นกุญแจ เมื่อจะใช้ต้องไปไขกุญแจหยิบม้วนนั้นออกมา คลี่แผนที่
เอาไม้เรียวออก กว่าจะเส็ดธุระเหล่านี้ ถ้าเขามีโทษะหยุ่บ้าง โทสนั้น
ก็จะคลาย เขากลับได้สัสดี

....ชัย3 ฉันทเคยพบมารดาที่รักบุตรใช้คำว่าอย่างนี้ "ทำอย่างนั้นสิลูก แม่ถึง
จะรัก ทำอย่างนี้ แม่ไม่รักละ ลูกรักของแม่ต้องไม่ทำอย่างนั้น ลูก
รักแม่ต้องไม่ขัดใจแม่" ฝ่ายลูกก็รักแม่ ไม่หยากขัดใจแม่ กลับแม่
โกรธ เมื่อแม่โกรธแล้ว แม่ก็ไม่รักและไม่ตามใจ ลูกที่แม่รักและ
อบรมดี ย่อมรู้สีกอย่างนี้

การเคียนตีเปนวีธทำลาขวัน โทสมหันต์คุณมีกะจ้หริต¹
 ห้ามก้าวหน้าพาหุ่หุ่เป็นนิจ เปนยาพิสมิให้ใช้บำรุง
 ผู้เคียนตีโดยมากไม่หยากคิด โทสจริตครอบงำทำให้ยุ่ง
 มีอำนาจก็จะใช้ไม้ปรับปรุง ตั้งศาลเตี้ยตามมุงแต่ใจตน²
 เหตุฉะนการตีแต่ห้าม ไม่ต้องตามยุงส่งเสิมผล
 ก็สงครามใครตามไปปรือปรน มีแต่คนคอยห้ามสงครามไว้
 ก็ในโบราณว่าเสียดายไม้เป็นภัยแก่ยุวชนนั้นแม่หรือเณ ?
 เดียวนี้โลกจเรินมากหากเปลี่ยนไป เป็นขอให้เสียดายพร้อม
 ออมไม้เรียว

อารยชนไม่ชอบหวาน, ฉันใด ลูกของเขาไม่ชอบไม้
 หวดเคียว ๆ อนนิกเชนกันฉนนนเทยว พงเฉติขวเลอก
 ใช้ให้ชอบ เทอน

กรณ. 77.

.....กะจ้หริต¹ กะจ้อชร้อย, เล็ก, น้อย
คน² การตัดสินเอาตามชอบใจโดยไม่ใช้ดุลยพินิจ คือไม่ฟังเสียงของอีก
 ฝ่ายหนึ่ง เรียกว่าตั้งศาลเตี้ย นะศาลเตี้ยนี้ Might is Right

นักกีฬา

ฉันชอบชมนักกีฬาผู้สามาถ เรืองอาดดังพระยาราชาสีห์
 สุกภาพทั้งกรีฑาและพาที งามอ่อนโยนหย่างสตรีที่น่ารัก
 ชวตชงงามกล่อมเนื้อถนัดเห็น ใจเยือกเย็นยิ้มละไมให้
 ประจักษ์ ยิ้มทั้งแพ้วและชนะประหลาดนัก ไม่รู้จักอากาศ
 หรือหวาดเกรง

ไม่ยอมแพ้วเว้นแต่มีใครชนะ ไม่ลดละแต่ไม่ใช้ข่มเหง
 ต้องการแต่แพ้วเพล้เล่ห์หักเลง ยุติธรรม, เธอเอง—ไซ้อันไกล
 เล่นเพื่อเกียรติเธอเกลียดการอำมิส เสาวนิตคำตัดสั้น
 เปนไหย่ กีฬาเพื่อกีฬาน่าชื่นใจ ไม่มวยหมัดยัดให้หย่างไพร่จึง
 การฝึกซ้อมซ้อมกายวายเมื่อยล้า เพิ่มริทธีพาเธอให้ไว
 ว่องว้าง การรักสาอนามัยเธอไม่ทิ้ง กินหยู่ยังเกลี้ยงสอาด
 ปราศฟุ้งเฟ้อ

ใจสบายหยู่พวยในกายสบาย ทั้งกายใจเฉิดฉายหาย
 หยิ่งเยอ, เครื่องจักรมชาติหรือคือตัวเธอ สม่่าเสมอสม่ถงาน
 ปานเครื่องทัพ

เธอซ้งเซิงซิงซัยหย่างไม่เลอก เช่นกล้วเกลือกอามีสฟิด
 สี่ลฉิบ แพ้ชนะเป็นได้ไม่งบงิบ คนค่าแข่งควนหยิบขึ้นบูชา
 เธอกล่าวการกีฬาอนามิส ว่ามริทธบ่มนิสสัยได้หย่างว่า
 แท้งเด็กเกิดเป็นนักกีฬา—อนามิสก่อนมาเสี่ยคนไป
 การกีฬา, ดจสักสาควนสั่งมนส ช่วยกันจุดทังกะบิส
 ให้ได้ เราเคยบนเทวดามาแต่ไร ยกกะบิเกิดได้เทวดาเอง

มาสวนธรรมในพุทธศาสนา
 สอนธรรมแก่คนเป็นมาตั้งแต่
 สอนให้คนดีเป็นคนดี
 เล่นมดิ่งกลิ้งอันทั้งผืนดิน (๒๕๖๓)
 คนดีเป็นมาตั้งแต่ไร
 ไหววามหาอโณมนะ
 คนดีเป็นมาตั้งแต่ไร
 รวมมดิ่งกลิ้งอันทั้งผืนดิน
 มดิ่งกลิ้งอันทั้งผืนดิน
 มดิ่งกลิ้งอันทั้งผืนดิน
 มดิ่งกลิ้งอันทั้งผืนดิน

วัดมิ่งเมือง
 มดิ่งกลิ้งอันทั้งผืนดิน
 มดิ่งกลิ้งอันทั้งผืนดิน
 มดิ่งกลิ้งอันทั้งผืนดิน

บทเพลงกราวกล่า

ไม้มงคลกราวแกมออก ~~.....~~ กล่อมหม่อมเจ้าเมตตาธิบดี

๑. พวกเราหนักกล่าใจกล่าห่าน

เชียววานชิงชัยไม่ย่อ

คราวชนะรุกใหญ่ไม่ร้อ

คราวแพ้ก็ไม่ท้อกัดฟันทน

(ส้อย)

อืม อืม อืม

กล่า กล่า เปนยาวิเสส

ฮาฮัย ฮาฮัย

กล่า กล่า เปนยาวิเสส

แก้กองกิเลสทำคนให้เป็นคน

ผลของการฝึกตน

เล่นกล่าสากล

ตะล่ำล่ำ

๒. ร่างกายกำยำล้ำเลิศ

กล้ามเนื้อก่อเกิดทุกแห่งหน

แข็งแรงทรหดอดทน

ร้องไวไม่ย่นระย่อใคร

3. ไ้ค่อมั่นคงชงศักดิ์

รู้จักทหนที่ไ้

รู้แพ้วชนะรูอภัย

ไว้ใจได้ทั่วทั้งรักช้ง

4. ไม่ชอบเอาเปรียบเฉียบแข่งขัน

สุกนชงหน้าหยาดบหลัง

มัวส่วนตัวเบอเหลือกำลัง

เกลียดช้งการเล่นเห็นแก่ตัว

5. เล่นรวมกำลังกันทงพวก

เอาช้ยสควกมิใช่ช้ว

ไม่ว่างานหรือเล่นเป็นไม้กล้วย

ร่วมมือกันทั่ว ก็ไชโย

พรสภ. 77.

คำสนทนาทางวิทยุ

ของ

เจ้าพระยาธมมศักดิ์มนตรี

เมื่อกันวันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ. 2476

ท่านทั้งหลาย

การสนทนาของฉนวนน ตงแต่วนทฉนวนรบจะมาพด ฉนิกข์องใจ

หยู่ว่าจะพดเรื่องอะไรดี แนละ ท่านคงหยากพงรตมนตรีพดเรื่อง
 การเมือง และฉนิกข์หยากจะพดด้วยสังททานพอใจฟัง แต่เวลาการ
 เมืองเข้ามาเกยวของหยู่ในททงปวง รวมทงการล็กสาด้วย กะชวง
 อมการกำลังชนชอโต่งตั้ง โดยไม่สมเป็นผู้ทไตรบเกยรตยสเช่นน
 ใจฉนเองก็ไม่วากทจะหมกมุ่นด้วยเรื่องที่ไม่เป็นเรื่อง การสนทนาของ
 ฉนวนนจึงน่าจะวนเวียนหยู่กัยการเมืองของการล็กสาไม่มากกนอย แต่
 ฉนจะพยายามเลอกคคเอามาพดเฉพาะทเห็นเป็นประโยชน์และหยู่ใน
 ความสนใจของท่านทั้งหลาย

บางคนกล่าวว่าเหตุทให้เกิดเกรยวกราวกันชนคราวน เป็นด้วย
 ทงการกะชวงให้ข่าเห็นตความชอยแก่คนในกะชวงมากกว่าและเร็ว
 กว่าครูททำการสอนหยู่ตามโรงเรียน เรื่องนฉนกรยว่า คงเป็นความ

รู้สึกของครูบางคนที่ยังคิดไม่ตลอด แต่ฉันปกติถือว่าไม่ใช่เหตุให้เกิด
 เกรี้ยวกราวทั้งคำกล่าวหา สาเหตุนั้นปรากฏอยู่ในแถลงการณ์ของ
 คณะกรรมการแล้ว กรมศึกษาธิการผิดกับกรมอื่น ๆ ที่หัวหน้ากรมของ
 ตลอดงานพนักงานศึกษา พนักงานตรวจ พนักงานสอบไล่ เป็นตำแหน่ง
 เทคนิคทั้งนั้น ต้องเลือกหยิบยกขึ้นมาจากครูนั่นเอง เพราะจะต้อง
 ทำการเกี่ยวกับครูและโรงเรียน ต้องเคยเป็นผู้สอนและอำนวยการ
 โรงเรียนในหน้าที่ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ มาแล้วทั้งนั้น ที่ว่าหยิบยกก็คือ
 คือเลือกครูผู้สามาถ และมีแววที่จะเป็นนักการศึกษา (Educationist)
 ใดคนหนึ่ง คำว่านักการศึกษานั้นเรายังไม่เคยบัญญัติศัพท์ขึ้นใช้เฉพาะ
 แต่นักการศึกษากับครูเป็นคนละคนคนละหน้าที่ หน้าที่ครูเป็นหน้าที่
 ถ่ายทอดความรู้และอบรมนิสัย หน้าที่นักการศึกษาเป็นหน้าที่ดำเนินงาน
 ทางการศึกษาตามแผนศึกษาของบ้านเมือง นักการศึกษาโดยปรกติก็
 ชวนจากครู คือ ครูคนใดมีวิสัยในวิธีการศึกษาก็ได้ใจเรียนแผนการ
 ศึกษาของนานาประเทศ จนเกิดความรู้แตกฉาน และเมื่อได้ทำหน้าที่
 ทางการศึกษาเข้าก็เกิดความชำนาญขึ้น แต่งานครูแต่ ๆ ไม่ใช่
 งานทางการศึกษา เป็นงานอบรมและถ่ายทอดวิชาเท่านั้น เพราะฉะนั้นสรุป
 ได้ว่านักการศึกษาโดยปรกติเป็นครูก้วย แต่ครูโดยปรกติไม่ใช่ นักการ
 ศึกษา การเป็นครูมีโรงเรียนครูเป็นที่พักพิง แต่การเป็นนักการศึกษา
 หมายโรงเรียนเรียนไม่ การศึกษาและตรวจสอบแผนและวิธีการศึกษา
 ของประเทศต่าง ๆ นั้นแหละเป็นการเรียน ควรไปตรวจการศึกษาของ

ประเทศต่าง ๆ รวมทั้งของเราเองด้วย จึงนับได้ว่าเสมือนเป็นการ
 เข้าโรงเรียนเพื่อทำตนให้เป็นนักการศึกษา
 ตำแหน่งหัวหน้ากรมกองตลอดจนตำแหน่งพนักงานศึกษาในกรม
 ศึกษาธิการควนใช้ Educationist เพราะฉะนั้นก็พึงเห็นได้ง่าย ๆ ว่า
 ทำไมตำแหน่งเหล่านี้จึงต้องเลือกจากครู และยิ่งกว่านั้นต้องเลือก
 หยิบยอดด้วย นี้เองเป็นคำอธิบายว่าทำไมครูที่ถูกละเลือกไปเข้าตำแหน่ง
 หัวหน้าในกรมศึกษาธิการ จึงมักก้าวร้าวและเร็วกว่าครูสามัญ ความ
 ขอนไม่กินถึงครูผู้แตกฉานในวิชาการ เพราะครูผู้ฉลาดและสามารถ
 เช่นนั้นก็อาจขึ้นเป็นอาจารย์ อาจารย์ใหญ่หรือศาสตราจารย์กินเงินเดือน
 ซนอธิบดีหรือรัฐมนตรีได้ไม่ช้าจนเสียอก เมื่อความจริงเป็นดังนี้จะหา
 ความว่า เพราะกะชวงยกย่องสั่งเล็มข้าราชการในสำนักงานกรมศึกษา
 มากกว่าครูในโรงเรียน ทำให้คนในสำนักงานกรมศึกษาก้าวร้าวและ
 เร็วกว่าครูในโรงเรียน เป็นเหตุให้เกิดไม่พอใจกันขึ้น จึงเป็นคำกล่าว
 ที่ฟังไม่ชวน ข้าราชการในสำนักงานกรมศึกษา ยกเว้นเลี่ยมยน พนักงาน
 ต้องหยิบยอดจากครู และสมตายอดจะต้องพุ่งชนเร็วกว่ากันสักมัย
 ขอหย่าลัมว่าครูก็มียอดต่างหากจากนักการศึกษา คืออาจารย์และ
 ศาสตราจารย์ ดังกล่าวแล้ว
 เมื่อเร็ว ๆ นี้ฉันได้รบจดหมายจากเพื่อนข้าราชการคนหนึ่งปรารถ
 ณาว่า เขาต้องย้ายไปรับราชการหัวเมือง ต้องพาเด็กของเขาไปด้วย
 เด็กคนนั้นลาออกจากโรงเรียนในกรุงเทพฯ ไปเข้าเป็นนักเรียนที่

โรงเรียนหัวเมือง ได้รับคำสั่งจากโรงเรียนให้ขอแบบเรียนเพิ่มเติมอีก เขามีความพิสวงว่าเรียนชั้นเดียวกัน ทำไมจึงใช้แบบเรียนต่างกัน จึงได้เขียนหนังสือไปถามครูใหญ่ก็ได้รับตอบว่า กระทรวงยอมให้โรงเรียนเลือกแบบเรียนได้ตามชอบใจที่เห็นว่าเหมาะแก่ชั้นและหลักสูตร เพื่อนของฉันผู้หนึ่งเคยเจตนาตักตักเตือนฉันมาว่าการอพยพโยกย้ายเร็วเกินไป เพื่ออาชีพทางท้องถิ่นยอมมิได้ทั้งในราชการและนอกราชการ เมื่อเด็กซึ่งต้องย้ายไปกับผู้ปกครองต้องไปขอหนังสือใหม่เพราะเปลี่ยนโรงเรียนใหม่เช่นนั้น ก็ยอมเป็นความสับสนเปลืองโดยใช่เหตุ วิธีที่ให้โรงเรียนเลือกใช้แบบเรียนใดต่าง ๆ กันนี้ จึงไม่ดีเลย ทำไมฉันจึงไม่กำหนดให้แนลงไปว่าชั้นนั้นให้ใช้แบบเรียนหย่างนั้น ๆ เหมือนกันหมดทั่วพระราชอาณาจักร จะได้ไม่เป็นการสับสนเปลืองของผู้ปกครองโดยไม่เขาเรื่อง ยิ่งกว่านั้นถ้าเด็กย้ายโรงเรียนเวลากลางปี หรือปลายปี ก็จะต้องสอบไล่ตก เพราะโรงเรียนใช้แบบเรียนผิดกัน

เรื่องเช่นนี้คงมีมาก เห็นใจและเสียใจด้วย แต่ทางราชการต้องนึกถึงประโยชน์ส่วนใหญ่และประโยชน์ของคนหมู่มาก ประโยชน์เช่นนั้นบางทีก็ไปขัดเข้ากับผลประโยชน์ของบุคคลข้างเป็นอันมาก การจึกเพื่อประโยชน์ใหญ่ของคนทั่วไป จะไม่ให้ขัดแก่ประโยชน์บุคคลเสียเลยนั้น เป็นของยากที่จะทำได้ การเข้าโรงเรียนระหว่างภาคเรียนหรือกลางปีหรือปลายปี เมื่อจวนจะถึงการสอบไล่ย่อมไม่เป็นที่ปรารถนา เพราะโรงเรียนสอนนักเรียนเป็นชั้น ไม่ได้สอนลำพังตัวใครตัวมัน

เหมือนวิธีโบราณ การจกชั้น จกเมอตันข เพราะฉะนั้นใครไปเข้าที่หลัง
 เมอกลางขหรือปลายข ก็ยอมเข้าชั้นกับเขาไม่ไ้ไ้หยังเอง ลำบากด้วย
 กันทั้งครและทั้งนักเรียน ครลำบากที่ต้องสอนเพิ่มเติมวิชาที่ขาดเรียน
 ไม่ทันเพื่อน ทภาสาโรงเรียนเรียกว่า "คียบ" การคียบทำได้แต่โรงเรียน
 ที่มีครเหลือ โรงเรียนโดยปรกททั่ว ๆ ไป มักมีแต่ครขาด ครไม่มี
 เวลาคียบให้ ก็ต้องให้เด็กไปเรียนชั้นต่ำเป็นการเสียเวลาของเด็ก ส่วน
 ตัวนักเรียนเองก็ลำบากมากเหมือนกัน การเรียนไม่ทันเพื่อนทำให้เกิด
 ความท้อถอย นอกจากเสียเวลาในชีวิตยังอาจเป็นเหตุให้เด็กดกกลายเป็น
 เป็นเด็กหนักไม่เอาเขาไม่สู้เสียเด็กไปก็ได้ การย้ายเด็กไปเข้าโรงเรียน
 อื่น จึงควนพยายามจนสุดความสามารถที่จะให้ไ้ได้ย้ายเฉพาะในเวลา
 ขนขเท่านั้น การเข้าโรงเรียนก็เช่นกัน ควนเข้าเมอตันข ขอน
 ผู้ปกครองเป็นอื่นมากยังไม่เห็นเป็นการสำคัญ มีนักเรียนที่มาเข้าโรง
 เรียนล่า เพราะความโอเอ้เป็นจำนวนไม่น้อย ฉนขอเตือนไว้ใ
 ทนด้วย

ปัญหาเรื่องจะให้แบบเรียนจากตตายตวทุกชั้น คือ ให้ยังชคว่า
 ชั้นนั้นให้ใช้หนังสือเล่มนั้น Prescribed text books นี้ เคยवलวงสมัย
 เสียแล้ว แต่ก่อนเขานิยมใช้วิธีนั้นจึง เรากไ้ไ้เคยใช้วิธีนั้นในเมืองเรา
 มาเหมือนกัน แต่เคยวนเล็กใช้กันแล้ว เพราะเหตุว่าเป็นวิธีแคบ
 ไม่ช่วยให้ชฉฉาแตก และไม่มีประโยชน์ในทางส่งเสริมให้นักเรียน
 ชอบอ่านหนังสือมาก แต่สมัยโบราณกรมลึกสาทุกประเทศเคยมีกอง

พจนานุกรม คำสนทนาทางวิทยุ

แก่งตำราเรียน เจ้าพนักงานแก่งตำราเป็นผู้แต่งแบบเรียนของเขา
 หลักสักร แล้วก็ส่งไปให้ใช้เหมือนกันหมดว่า ชนนั้นให้ใช้หนังสือ
 เล่มนั้น ชนนี้ให้ใช้หนังสือเล่มนี้ คงวิตเพื่อนฉันปราถนา แต่เดี๋ยวนี้
 กรมศึกษาชานาประเทศ รวมทั้งกรมศึกษาของเราด้วย มีแต่
กองแบบเรียน ซึ่งมีหน้าที่ตรวจพิมพ์และอนุญาตแบบเรียนให้ใช้ได้
 ในโรงเรียน เจ้าหน้าทีเหล่านี้ไม่มีหน้าที่แต่งแบบเรียนเอง แม้การตรวจ
 ก็ตรวจเพียงการพิมพ์ ส่วนการตรวจวิชาในเล่มสมุด ซึ่งมีผู้แต่งส่งมา
 ให้ตรวจนั้น เจ้าหน้าทีต้องขอเงินให้ผู้ชำนาญในวิชานั้น ๆ เป็นผู้ตรวจ
 ให้ โดยมากผู้ชำนาญก็คืออาจารย์และครูผู้สอนวิชานั้น ๆ ในโรง
 เรียนนั่นเอง ดังนั้นกองแก่งตำราของสมัยนั้น ก็ยกกองแบบเรียนของ
 สมัยนั้น จึงทำงานผิดกันมาก

มีผู้ชอบกล่าวว่า กองแบบเรียนเดี๋ยวนี้หาผู้สามาถแต่งตำราได้
 ยาก ขอนเป็นความจริงและเป็นความประสงค์ของกองแบบเรียนสมัยนี้
 ไม่ต้องการรวบรวมเอาผู้สามาถในทางแต่งแบบเรียนมานั่งรวมเป็นกลุ่ม
 เข้าไว้ ซึ่งจะแต่งตำราได้ก็ไม่ได้ เพราะแบบเรียนที่จะต้องเป็นแบบเรียน
 ที่ครูผู้สอนวิชานั้นเองเป็นผู้แต่ง คือ แต่งขึ้นด้วยความรู้จริงและความ
 ชำนาญจริง ที่ทำการสอนหยุดทุกวัน อนึ่งการแต่งแบบเรียนไม่ใช่งาน
 ที่จะนั่งทำไต่วันยงค่ำ เราอาจนั่งแต่งหรือแปลแบบเรียนวันยงค่ำก็ได้
 แต่แบบเรียนเช่นนั้นจะสู้แบบเรียนที่ครูผู้มีวิชาแตกฉานและทำการสอน
 หยุดทุกวันเป็นผู้แต่งขึ้นได้หรือ วิชาของกองแก่งตำราจึงเป็นวิชาแปลองและ

บทประพันธ์บางเรื่อง ของ ครูเทพ

ให้ผลไม่คุ้ม ในสมัยที่ไซแบบเรียนบังคับขายตัว ก็ตั้งกองแต่งตำรา
 พอให้มีแบบเรียนไซ เป็นการขอไปที เมื่อมาถึงสมัยที่การศึกษาริเริ่ม
 เลิกไซแบบเรียนบังคับ เปลี่ยนมาเป็นให้เลือกไซแบบเรียนที่เหมาะสม
 โดยมีแบบเรียนไว้ให้เลือกมาก ๆ เช่นสมัยนั้น ก็เลิกกองแต่งตำราได้
 และมีไว้เพียงกองแบบเรียนให้ทำหน้าที่ธุรการ ในการเลือก และตรวจ
 พิมพ์แบบเรียนให้ ได้ใช้ทุนความต้องการเท่านั้น

วิธีการราชการรับซื้อลิขสิทธิ์แบบเรียนเป็นวิธีที่ลวงลยไปก็วิธีไซ
 แบบเรียนบังคับและวิธีตั้งกองแต่งตำรา เมื่อครั้งเรามีกองแต่งตำรา
 ถ้ามีหนังสือที่ผู้อื่นแต่งดี เราก็นำลิขสิทธิ์ และเอามาใช้เป็นแบบ
 เรียนบังคับเขาซุกกักแบบเรียนที่เจ้าหน้าที่กองแต่งตำราเป็นผู้แต่ง มา
 บัดนี้เราเลิกวิธีแบบเรียนบังคับ เลิกมีกองแต่งตำรา เราก็กู้ลิขสิทธิ์
 ลิขสิทธิ์แบบเรียนด้วย เว้นไว้แต่แบบเรียนชั้นสูง ๆ ซึ่งมีคนใช้น้อย
 ถ้าไม่รับโอนลิขสิทธิ์ เจ้าของก็คงจะไม่พิมพ์แบบเรียนนั้น เพราะ
 กลัวขาดทุน หรือกลัวทุนไปคงหยุ่กว่าหนังสือจะขายหมด ฉันชอบยก
 ตัวอย่าง หนังสือของตนเองเล่มหนึ่ง คือแบบเรียนตักวิทยา ฉันสอน
 วิชาที่โรงเรียนผกหัตถ์ครู และได้แต่งแบบเรียนขึ้นแต่ พ. ศ. 2446
 พิมพ์ครั้งละไม่มาก เพราะใช้แต่นักเรียนผกหัตถ์ครูโดยมาก ถึงกระนั้น
 นานถึงวันน แบบเรียนนั้นก็พิมพ์ 3 ครั้งเท่านั้น และทางราชการ
 เป็นผู้พิมพ์และถือลิขสิทธิ์ เพราะแต่ถ้าฟังฉันในครั้งนั้นบางทีฉันก็จะหา
 พิมพ์ขึ้นได้ไม่

ถ้าไม่มีข้อควนสั่งแยกต่างหาก หนังสือที่เราถือลิขสิทธิ์ เราต้องคอย
 แกะไขให้ชัดเจนและทันสมัยอยู่เสมอทุกคราวพิมพ์ ถ้าเราไม่ทำเช่นนั้น
 ในหนังสือประเภทเดียวกัน หนังสือของคนอื่นเขาคงกวักเขาคงจกหน้าขาย
 ได้มากกว่าของเราเสียเขาไม่ได้ นับวันก็จะต้อตายกันไป ไม่มีใครใช้
 ไม่มีใครซื้อ แต่ถ้าหนังสือของเรา มีผู้ซื้อลิขสิทธิ์ไปแล้ว เราก็
 หมตหน้าตทจะคอยแกะไข เพราะตกไปเป็นหน้าตาของผู้ถือลิขสิทธิ์เสีย
 แล้ว แบบขเรียนนทราชาการชอเขาไว จึงเป็นแบบขเรียนนทขวามแต่
 จะตายกันไป ถ้าหากใครแบบขเรียนนทขวาม ซึ่งเป็นความจำเป็น
 สำหรับการสักลายขเรียนนท ก็จะต้องซื้อลิขสิทธิ์ใหม่กันไว้ไป เป็นถาวร
 สรุ่ยสรุ่ยและสิ้นเปลืองไม่เขาเรื่อง จึงไม่มีประเทศไหนทำกัน นอกจาก
 ที่จำเป็น เพราะเพ่งตงตงจก และการสักลายขเรียนนทขวาม ยังหาผู้
 แต่งแบบขเรียนนทขวามลิขสิทธิ์เองไม่ได้

คำทฉนไซว่าแบบขเรียนนทขวาม บางที่จะไม่เขาใจทวกัน เพราะ
 เป็นสัฟทเทคนิกใช้กันในวงการสักลาย ภาสาองกรทเรียกว่า Prescribed
 text books ขออธิบายทวน เพื่อทาคความเขาใจให้ชคเจนนอกทว
 โขรานไซแบบขเรียนนทขวาม กกำหนดชอแบบขเรียนนทลงไปในหลักสัคร
 ททเคยวว่า ขวามนให้ไซหนังสือของคนน เป็นหนังสือทกำหนดตายทว
 ลงไปตงน ทกลายเป็นแบบขเรียนนทขวามใคร ๆ เรเรียนขวามนก็ตอไซ
 สัมคเล่มนนั้น เล่มอน ๆ ในวิชาเคยวกันก็ไม่มีใครไซเป็นการตดกกร
 กกำหนด สัมคทขวามให้ไซ ไม่มีควมจำเป็นจะตอแกะไข เพราะไม่มี

ใครแข่งได้ ก็คงเต็มหทัยโดยปราศจากการแก้ไข สมนุคใหม่ก็ไม่มีใคร
 แต่ง เพราะแต่งจนแล้วไม่มีใครใช้ จะแต่งขึ้นทำไม โลกเราต้องการ
 ก้าวหน้าหยุดเสมอ วิชิตคตทหนทางก้าวหน้าเช่นนั้นจึงเป็นวิชาหลงสมัย
 ต้องเลิกกันหมด วิชิตไซกนเคยวน จึงเป็นไปในทางที่ปล่อยให้แข่งขัน
 หลกสูตรเล็กขงชอแบบเรียนขงคย ปล่อยให้ครูและโรงเรียนเลือกใช้
 แบบเรียนตามทเห็นว่าเหมาะ และมีความพอใจพวยในวงแบบเรียนที่
 อนุญาตให้เลือกได้ ทั้งนี้สมุคของใครก็กมีผู้เลือกใช้มาก จำหน่ายได้
 มาก เกิดมีการแข่งขันกันขึ้น ทำให้เกิดแบบเรียนดี ๆ แม้ในวิชา
 เดียวกันก็หลายหลายเจ้าของ ต่างเจ้าของก็ต่างคอยแก้ไขของตน
 ให้ดีขึ้นหยุดเสมอ ส่วนราคาการแข่งกลยจะคอยยับยตัวให้ถูกลง ปรนัย
 เหลกนทงหมทรวมกันเขา คือ ความก้าวหน้า เพราะฉะนั้นวิชาใช้แบบ
 เรียนขงคย จึงกลายเป็นประวัติการคอสลาหลงสมัยไป.

พงเห็นไควาวิชาใหม่แบบเรียนหลายหลายเจ้าของนี้ช่วยให้นัก
 เรียนได้เรียนและพบเห็นหนังสือมากเล่ม ๆ แม้ในชั้นเคยวแต่ก่อนใช้
 หนังสือสอนอ่านเล่มเคยว เคยวนกไซหลายเล่มเป็นสอนอ่านจรรยาข้าง
 สอนอ่านภมิลสาทรข้าง สอนอ่านประวัติสาทรข้าง ๆ ล ๆ พวกนักการ
 เล็กสกรูเล็กกันคิดว่า คอไปมนสจระต้องอ่านหนังสือมากจนทกวัน อ่าน
 ในเวลานั่งรถไฟ อ่านในเวลาพักผ่อน อ่านในเวลาทสนทนากนพอแล้ว
 แต่ก่อนคนเป็นพหุสตรได้ทวยการพง แต่เคยวนคนจะต้องเป็นพหุสตร
 ได้ทวยทงพงทงอกน นักเรียนอ่านแต่แบบเรียน จึงต้องล่อใหม่แบบเรียน

มาก ๆ ให้มีหนังสือในห้องสมุดมาก ๆ ให้มีสโมสรอ่านหนังสือ ให้
 อ่านแล้วมีการโต้วาที เหล่านล้วนเป็นกรณีย์แวดล้อม เพื่อฝึกฝนอบรม
 เต็กให้เกิดนิสัยชอบอ่าน จะได้เกิดผลเมืองในพายุหน้าที่ปรัชชีวิต และ
 ความเป็นไปได้เข้าให้เหมาะกับความต้องการของสมัย เพราะฉะนั้นการ
 จัดการศึกษาศูนย์จึงใช้วิธีบริพัจรรณาแบบเวียน ซึ่งมีผู้แต่งขึ้นตาม
 หลักสูตร เมื่อเห็นสมควรก่อนอนุญาตให้ใช้ในโรงเรียนได้ วิชาเดียว
 กันในชั้นเดียวกันภาคนี้แบบเวียนแข่งกันหลายเจ้าของ ให้ครูและ
 โรงเรียนเลือกใช้ตามชอบใจ มีขตกชนเพียงว่าจะใช้หนังสืออนทมิใครบ
 อนุญาตให้ใช้ในโรงเรียนห้ามได้ การศึกษายังเจริญขึ้น แบบเวียนที่
 ใครบอนุญาตให้ใช้ก็ยิ่งมากฉวยชน แบบเวียนเกิดใหม่มีหยุเสมอ ฉวย
 ไหนคี่ ก็มีอายุยืน ฉวยไหนสูญไม่ได้ ก็พ่ายแพ้และตายกันไป

สรุปข้อความที่กล่าวทั้งหมดนี้ กลงรูปได้เป็นสองวิธี คือ (1)
วิธีโบราณ ใช้แบบเวียนบังคับ มีแบบเวียนจำกัดตายตัวอย่างละเล่ม
 เต็กได้ใช้แบบเวียนน้อยเล่มและแบบเวียนเหล่านั้นโดยปรกติกกรมสภา
 ธิการเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ เพราะเจ้าพนักงานแต่งตำราเป็นผู้แต่งขึ้น
 ตามหน้าที่หรือผู้อนแต่งกตองโอนลิขสิทธิ์ให้กรมสภาธิการ

(2) วิธีปัจจุบัน ไม่ใช่แบบเวียนบังคับใช้วิธีให้โรงเรียนเลือกแบบเวียน
 ตามชอบใจในชั้นหนังสือซึ่งอนุญาตให้ใช้ได้ โรงเรียนใช้หนังสือ
 มากเล่มชน อบรมเต็กให้เป็นพหสูตรเกิดนิสัยชอบอ่าน และแบบเวียน
 มีหลายเจ้าของ ของใคร ๆ ก็ส่งวนลิขสิทธิ์ เขตทางให้เกิดแบบเวียน
 คี่ ๆ มีเจ้าของคอยทกแต่งแก้ไขให้ทันสมัยหยุเสมอ การศึกษาของ

บ้านเมืองไม่ตองตั้งเจ้าหน้าที่แต่งตำรา มีแต่เจ้าหน้าที่ทำราชการแห่ง
 กองแบบเรียน นอกนั้นการแต่งปล่อยให้ผู้อื่นแต่ง ก็ยอมจะได้แบบเรียน
 ที่ครูผู้สอนวิชานั้น ๆ เอง และเป็นผู้แตกฉานในวิชาของตนแต่งขึ้น
 ประกวดกัน ซึ่งนับว่าเป็นแบบเรียนชนิดเหมะจะที่สุดและดีที่สุด ดีกว่า
 แบบเรียนที่แปลมาจากภาษาต่างประเทศ หรือแบบเรียนที่ผู้ไม่ใช่ครู
 แต่ง จึงหยุดแบบเรียนในภาษาต่างประเทศ ก็มักได้คร้ออาจารย์เป็น
 ผู้แต่งหยุดแล้ว แต่นิสัยใจคอเด็กของเขาที่ของเรานี้ไม่จำเป็นจะเหมือน
 กัน แบบเรียนที่ครูแต่งสำหรับนักเรียนต่างประเทศไม่จำเป็นจะเหมาะ
 สำหรับนักเรียนไทยใช้ ทั้งสองวิธีวิธีที่ 1 ใช้มาแต่โบราณแล้วเลิกไป
 วิธีที่ 2 เป็นวิธีที่ยังใช้กันหยุดทั่วโลกเดี๋ยวนี้

จดหมายที่ฉันได้รบจากเพื่อนข้าราชการฉยษนั้น ฉันได้ตอบไป
 โดยสังเขปตามข้อความที่อธิบายมานั้น ฉันหวังใจว่าจะได้รบความพอใจ
 แต่ถ้ายังมีสิ่งใดเป็นที่เคลือบแคลงหยุดบ้าง คำพูดของฉนวนนั้นก็น่า
 จะช่วยให้ฉันสงสัย ในเรื่องที่ว่าเราใช้แบบเรียนมากเกินไป และเรา
 ไม่มีคนเก่ง ๆ ไว้แต่งตำราประจำกองแบบเรียนในกรมศึกษาธิการ.

น้แหละท่านทั้งหลาย ดอกบัวบางที่เราก็อาตเห็นเป็นกงจักรไปได้
 และตรงกันข้าม บางที่เราก็กลยเห็นกงจักรเป็นดอกบัว อะไรที่เป็น
 เทคนิค เกียวกับวิชาเฉพาะหรือวิชาพิเศษทั้งหลาย เมื่อเราแลดูด้วย
 ตาเปล่า ไม่ใช่แว่นเทคนิคเราก็อาตเห็นผิดไปได้ ดังนี้.

ขอสวัสดิจงมีแด่ท่านทั้งหลาย.

สวัสดิ.

บ้านถนนนครสวรรค์ พระนคร

วันที่ ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๘๑

คำนับ ท่านบันนาธิการ

ท่านมีแก่ใจขอให้ฉันมีส่วนในมหาวิทยาลัยฉะบับพิเสด ซึ่งจะลง
เรื่องเกี่ยวกับประวัติของมหาวิทยาลัย ฉันขอขอบใจท่าน เรื่องประวัติ
มหาวิทยาลัยนี้ฉันมีผู้รวบรวมหยังแล้ว ฉันก็ได้ช่วยเหลือบ้างเท่าที่หยัง
ในความชงจำ นอกนั้นควรจะหาได้จากบันทึกและสถิติที่มีหยังในมหา
วิทยาลัยนั่นเอง ในทันเพื่อสนองความมีแก่ใจของท่าน ฉันนำเอา
เรื่องเกร็ด ๆ ที่จะหาไม่ได้จากบันทึกใด ๆ มาเป็นก้านั้นให้แก่ท่านบ้าง
เล็กน้อย

โรงเรียนข้าราชการพลเรือนของพระจุลจอมเกล้า อันเป็น
รากเหง้าแห่งจุลาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีประวัติที่แจ่งหยังแล้วว่า เป็น
พระราชปติการคนในพระมังกุตเกล้าเจ้าหยังหัว เพื่อสนองพระราช
ประสงค์แห่งองค์พระบรมชนกนาถ แต่ชื่อของโรงเรียนยังจำกักว่าจะ
ฝึกหัดคนฉะเพาะใช้ราชการ

ต่อมาเมื่อการสีกสาของบ้านเมืองได้ก้าวเข้าสู่ความกว้างขวางที่
ต้องการแผ่อกมสีกสาให้แก่พลเมืองผู้มีขันฉะบับความสามาถ ไม่ว่าจะไป
ประกอบอาชีพใด ๆ แม้ที่ไม่ใช่ราชการ พระมังกุตเกล้าเจ้าหยังหัวจึง
มีพระราชดำหริศแก่ฉันผู้เป็นเสนาบดีกระทรวงฉะบับการเวลานั้นว่า

ของวิทยาลัยนั้นยังลือกันว่า อาจทำให้คนเข้าใจผิดว่าจะผูกมัดให้เข้าทำ
ราชการเท่านั้น แทนที่จะเข้าใจว่าเป็นตลาดวิชา ใครปรารถนาอะไรก็มา
ขอหาเอาได้ไม่ว่าจะเข้าทำราชการหรือไปทำงานส่วนตัวในบริษัทใด ๆ
หรือในหน้าที่พลเมืองทั่วไปก็ได้ มีพระราชดำหริศถามฉันว่า จิตตั้งเป็น
มหาวิทยาลัยเสียทีเดียวไม่ได้หรือ? จะได้เป็นตลาดวิชาให้คนเข้าใจ
ถูกเสียทีเดียว

ที่ฉันกล่าวข้างต้นว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องเกร็ด จะค้นหาจากบันทึกใด ๆ
ไม่ได้ทั้งหมด ก็เพราะเป็นเพียงพระราชปฏิสันถารเป็นการหารือกับ
เสนาบดีของท่านในตระโหสถาน คือที่พระตำหนักจิตรลดารโหฐานในเวลาประทับ
พระที่นั่ง

ฉันได้กราบบังคมทูลสนองพระราชปราชญ์ว่า ถ้าถือเอาออก
สפורตหรือเคมบริคส์เป็นมาตรฐาน เราก็คงไม่พร้อมที่จะสถาปนามหา
วิทยาลัย จะต้องลงทุนรอนมากมายนัก ทั้งเงินทั้งคนของเรายังไม่พร้อม
แต่ถ้าจะลดหย่อนลงมาเพียงมหาวิทยาลัยรุ่นใหม่ๆ ซึ่งกำลังเกิดขึ้น
สะพรังราวก็เห็น ทั้งในตะวันตกและตะวันออก เราก็คงทำได้ มหา
วิทยาลัยใหม่ๆ กำลังเกิดขึ้นในประเทศอังกฤษแทบทุกมณฑล ใน
ตะวันออกก็เกิดสะพรังในประเทศสยามและอินเดีย แมตชองกงก็ยกตั้ง
มหาวิทยาลัยได้ มหาวิทยาลัยใหม่ๆ นี้ เปรียบเหมือนเป็นโรงเรียน
กลางวัน แต่ออกสפורต เคมบริคส์ เปรียบเหมือนเป็นโรงเรียนประจำ
ที่อยู่อกจากขบขลิตสกุลของอังกฤษ การจัดการต้องแพงกว่ากันมาก เมื่อ

คิดเทียบจำนวนนักเรียนเป็นหลักน้อยในการลงทุนให้การศึกษา
แก่เขา

มหาวิทยาลัยเก่าของอังกฤษเท่ากัยเป็นที่ประทับใจว่าคนนี้ออก
ไปทำงานอะไร ๆ ก็ไว้ใจได้ เขาเป็นสภาพบรรลโดยสมบูรณ์แล้ว แต่
มหาวิทยาลัยใหม่จะประทับใจให้ได้แต่เพียงว่า คนนี้มีวิชาเอ็นจิเนีย.
แพทย. กตหมาย. วิทยาศาสตร์. อักษรศาสตร์. ฯลฯ ประถม
และมีมัธยมศึกษาของเราใช้แผนโรงเรียนกลางวันหยุดแล้ว เมื่อตั้ง
มหาวิทยาลัยก็ต้องไปแผนนั้นด้วย การมีหอสำหรับนักเรียนประจำ
ข้างนั้น ไม่ทำให้มหาวิทยาลัยเปลี่ยนแปลงเช่นเดียวกับการมีโรงเรียน
ประจำเล่นสองสามโรงเรียน ไม่ทำให้เราชื่นชอว่าใช้แผนโรงเรียน
ประจำ

พระราชดำหริตต่อไปนั้นว่า แผนขัยลิกสกลกัมแต่ของอังกฤษ ซึ่ง
เจ้าของอวตนัก ได้ทำมานานนักหนาแล้ว นอกนั้นทั้งบนภาคพื้นยุโรป
และอเมริกาก็ต้องใช้แผนโรงเรียนกลางวัน เราทุนน้อย จะให้ไ้ทำงาน
มากก็ต้องเลือกเอาข้างใ้หุ้ยน้อยหยุดเอง ว่าแต่ว่าจะถงเวลาที่เราจะตั้ง
มหาวิทยาลัยสมัยใหม่กับเขาข้างใ้หรือยัง?

ฉันสนองพระราชปจฉาว่า จำนวนนักเรียนขมัธยมบริบูรณ์ของเรา
ยังน้อยมาก โรงเรียนข้าราชการพลเรือนขต้องรับผู้ขมัธยมหก ใน
แงนแงเดียวกันก็อาคมีผู้ค่านใ้ว่ายังไม่ถงเวลา แต่การลักสาของเรา
ทุกส่วนใ้ค่านเินตามพระบรมราใ้ชบายที่เร่งเวลาและไปหน้าเวลาถงนั้น

เป็นการปฏิบัติทางล่อให้เกิดความดี แทนที่จะคอยแต่ตั้งสับพลายขมรับ
ความดี

พระราชดำหริศค่อไปนั้นว่า นิคอนิธิคมของประเทศจักใหม่ ซึ่ง
ต้องตกทางลศเพื่อใหถงทหมายตนเขา จะไปมีวคอยให้คิมานคเกิด
เสียก่อนแล้วจงชยบตัวตามหย่างไรได้? ประเทศจักก่อนเขาจำเป็น
หย่เองจะตองเตนตามหนทาง ซึ่งตองออมวกเวยน เพราะตองคคเอาเอง
ไม่มีแบขหย่างตองตรสรูตอชอกจากทรกันแล้ว ก่อนตรสรูตองทมผด
ทิมถูกลงไปตามเพลงของการคนควา ฉะนน นิตธิคมของเขากคอยคูนิตธิ
คคือคิมานความีอะไรเกิดขึ้น จะได้ไหวตัวตามโดยจักตั้งสับพลวยรับให้
พอเหมาะ เคนเกิดหย่าคอยเวลาเลย หย่างไรเสียเรากตองการมหา
วิทยาลัย ตั้งเสียเคยวนทเคยว จะได้เป็นตลาคววิชาของเมืองไทย
ไม่เป้นแต่เพียงที่เพาะข้าราชการไว้ได้

ตอจากนั้นก็ประกาสกะชวงธมการออกมาในราชกิจจานุเบกษา
ค้ำเนนกะแลพระบรมราชโองการสถาปนาโรงเรียนข้าราชการพลเรือน
ของพระบาทสมเด็จพะจุลจอมเกล้าเจ้าหยู่หัว ชนเป็นจุลาลงกรนมหา
วิทยาลัยในพระบรมนามาภิธิยแห่งพระบยมหาราชพระองค์นเอง

เสนาบดีกะชวงธมการเวลานันถูกกะชวงพระคลังหาว่าคอมมิต
วิทยาลัยหรือพารวิทยาลัยเขายิงในทางเงิน แต่ขอท่านทงหลายจงระลึก

ถึงพระคุณของล้นเกล้า ๆ พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวว่า ถ้าท่านไม่ทรง
สถาปนามหาวิทยาลัยแต่ทรงนั้น (ขลุ่ยขลุ่ยกว่ามาแล้ว) ก็ยวนเราจะ
หยุดที่ไหน?

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

ธัมมลักคิมন্ত্রী

หมายเหตุ ดูเรื่อง จุลาลงกรณ์มหาวิทยาลัยสืบเนื่องมาแต่ไหน? บรรณาธิการ

ลงพิมพ์ในหนังสือมหาวิทยาลัยฉบับพิเศษเล่มที่ 6 ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2481

การศึกษารองเราเมื่อถึงสหัสวรรษที่แล้วมา

การศึกษารองตามประเพณีเดิม

๒๕๐๒

วิชา...

ประเทศไทยมีประเพณีมาแต่โบราณ ที่วัดเป็นโรงเรียนและพระ
 เป็นครู ประเพณีนี้ทางตะวันออกและตะวันตกจะคล้ายคลึงกัน เพราะ
 ในสมัยโบราณ ใครเล่าจะเป็นนักเรียนและมีความรู้ดีไปกว่าพระ? วัด
 หรือสำนักสงฆ์ในประเทศไทยมีเกลื่อนกลาดแทบทุกตำบล ที่ไหน
 สมบูรณ์มักจะมีวัดเป็นจำนวนมากเกินไปเสียอีก เช่นในมหานครและ
 นครก็เจริญด้วยพานิชกิจเป็นต้น ทั้งนี้ เพราะชาวเรามีประเพณีที่ชายหนุ่ม
 เข้าอุปสมบทเพื่อสยอายุพระศาสนา เมื่ออายุครบ 20 ขวบแล้ว และ
 สักขาเป็นพรตอยู่อย่างน้อย 1 พรรษา การทำบุญในสมัยนั้น ก็
 ทำบุญแก่พระและวัดแทบทั้งสิ้น ในรัชกาลที่ 3 เมื่อจะทรงบำเพ็ญพระราช
 กุศลทางการศึกษา ยังโปรดเกล้าฯ ให้มีการสอนพระปริยัติธรรมที่
 พระมหาปราสาท ซึ่งต่อมาในรัชกาลที่ 4 ได้ทรงสร้างแก่งที่หน้าวัด
 พระศรีรัตนศาสดาราม และย้ายมาสอนที่นั่น

ถ้าหากพระทุกรูปมีความรู้ในสามัญศึกษาดี ประเทศไทยคงได้มี
 ผลเมืองไ้รับการศึกษารองมาแต่โบราณเป็นอย่างดีที่สุดในโลก แต่

การหาได้เป็นเช่นนั้นไม่ เพราะพระของเราในครั้งนั้น แม้เป็นผู้มีความรู้
 ความรู้นั้นก็เป็นทางพระศาสนา พระทอานและเขียนภาสาของตนเอง
 ไม่ได้หาไม่ยาก การขอเพียงจะมากวทชนกันว่า ต้องรู้หนังสือไทยเมื่อ
 พายหลังน พระไตรปิฎกซึ่งเป็นภาษายาลี้ ก็เพียงมาพิมพ์เป็นอักษรไทย
 เมืองจันทรคามภิเสกแห่งสมเด็จพระบรมหาราชเจ้านอง เพราะฉะนั้น
 การขอซึ่งเป็นการเรียนตามประเพณีโบราณจึงเป็นไปในทางศึกษาพระ
 ปริยัติธรรมและอบรมสัมมาปฏิบัติโดยทั่วไป ศาสนาจึงให้ผลแก่คนไทย
 ที่เป็นชากรักสงบ มีเมตตาจิตและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ถึงที่โลกพากัน
 ยกย่องและชมเชยเราอยู่เป็นอันมาก แผนการศึกษโบราณของเรา
 เป็นเช่นนั้นก็ไม่เลวเลย

ศัพท์ว่า "โรงเรียน" ดังที่ไซมาแล้วเรื่องวัดกษพระนี้ นอกจาก
 ความรู้ที่สอนเป็นทางศาสนา วิธีการยังเป็นไปในทางที่ลิสใคร ๆ สอน
 และสอนหยุดตามกุตติของตน ภูมิภาคทุกหมู่บ้านก็มีลิส การสอนจึงกระจัดกระจาย
 และแล้วแต่วิสัยของผู้สอน ไม่มีการจัดหรือรวมกันเข้าเป็นชั้น และไม่มี
 อาคารที่ล้างขึ้นให้เป็นโรงเรียนโดยนเฉพาะ สาลาการปเรียนชื่อไกล
 จะเป็นโรงเรียน แต่เป็นที่ลแดงมีในวันอุโบสถหรือวันเทศกาลที่ชาว
 บ้านมาทำบุญ ต่อมาในสมัยขจยขึ้นเมื่อไซพระราชบัญญัติปดมศึกษา
 ก็ได้อาศัยไซ สาลาการปเรียนเป็นที่เรียนไปก่อนจนกว่าจะมีทุนปลุกล้าง
 โรงเรียนขึ้นได้ เวลามีเทศน์หรือมีการทำบุญใด ๆ โรงเรียนก็ต้องหยุด.

น้ำองุ่นใหม่กรอกขวดเก่า

แรกทำการสักลาแผนปัจจุบันของตะวันตกจะแพร่หลายมายังตะวันออก ขาดหลวงและมิชชันนารีเป็นตัวสำคัญในการเผยแพร่ สมเด็จพระปิยะมหาราชเจ้าได้ทรงตั้งโรงเรียนแรกสำหรับฝึกสอนบุตรข้าราชการชั้นในพระบรมมหาราชวัง เมื่อ พ.ศ. 2414 โปรดเกล้าฯ ให้ตั้งกรมสักลาธิการขึ้นเป็นทบวงการเจ้าหน้าที่จัดการสักลาของประเทศเมื่อ พ.ศ. 2430 กล่าวถึงสัตว์สกลแล้ว และทรงสถาปนาขึ้นเป็นกระทรวงธิการเมื่อ พ.ศ. 2435 กระทรวงได้ออกหนุนพลสักลาโดยให้มีการกริหาระหว่างโรงเรียนเป็นงานประจำขึ้นแต่ พ.ศ. 2440 แล้วต่อมาภายหลังได้ออกหนุนวิสามัญสักลาโดยให้มีการสแดงสัตย์หักงมของโรงเรียนขึ้นเป็นครั้งแรก เมื่อ พ.ศ. 2455 การกรอกน้ำองุ่นใหม่ลงไปขวดเก่าได้มีความพยายามโดย ซึ่งทั้งพระรอดชาคนะผู้สามาถไปเป็นผู้อำนวยความสะดวกสักลาประจำมนทลๆ ละรูปเมื่อ พ.ศ. 2441 และได้ผลเป็นที่พอใจ แต่โรงเรียนวัดทงคตามรุษปัจจุบันจะหวพระทมความรุ้พอสอนไต่หาสำเหร์คไม่ จะต้องหาครห์คมาเป็นครู และกระทรวงได้ตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2435 บตตงกระทรวงนเอง โดยจ้างชาวต่างประเทศมาเป็นอาจารย์ใหญ่ การให้การสักลาถึงแม้จะไต่หลุดจากมือพระในหน้าที่ผู้สอน หน้าที่ผู้อุปการะก็ยังคงตกอยู่กับเจ้าอาวาส และโรงเรียนก็ยังคงอยู่ในวัดนเอง เป็นการนำเสียดายที่พระคองสละหน้าทครูให้ครววาส แต่ก็เป็นการสุควิสัย

ที่จะขอกัน เพราะในชวคเก่าจะต้องกรอกนำองุ่นใหม่เร็ว และถึงแม้
พระหนุ่ม ๆ ในเวลาโน้นจะโตเข้าผูกตักเป็นครุข้าง แต่เมื่อออกเป็นคร
แล้ว ก็ไม่ทนอยู่ในเพลสสมนะไค่นาน เนื่องด้วยเหตุเสถกิจและหน้าที่
ชดกัน.

ตั้งโรงเรียนตัวอย่าง
และขยายการศึกษารองเมือง

การศึกษารองรถบาลเริ่มจกชนเวลานั้น มุ่งจเพาะสำหรัยเด็กชาย
เพราะเหตุหลายประการ อาทิคือ ทุนที่จะจกม่นอย ชาวบ้านยังไม่นิยม
การให้เด็กหญิงเข้าโรงเรียน และชาววัดยังไม่ปรารถนาให้เพศหญิงเข้า
ไปยุ่งเหมือนเป็นสิสวัค แม้ในความหมายแห่งการศึกษารอง ความ
รจกเกยคเก่าแก่เช่นนชคนโตเลื่อมคลายไปหมดสิ้นแล้ว จากงยประมาณ
ซึ่งกำหนดไว้ให้ใช้สำหรัยการศึกษารองชาย กะชวงธมการได้เจยคเอา
ไปใช้สำหรัยการตั้งโรงเรียนสตรีเล่นเพียงสองสามแห่ง ได้ตั้งโรงเรียน
สตรีโรงแรกแต่ พ.ศ. 2444 ในเวลานั้นโรงเรียนสตรีของมิชชนนะริ
และของบุคคลก็ได้เริ่มปลิศนธิชนแล้ว
กะชวงได้เข้าควบคุมการศึกษารองเมือง โดยตงเจ้าหนาทเรยภ
ธมการมนทล ให้เป็นผู้ชวขของสมทเทศลภภบาลแต่ พ.ศ. 2450 ะแล้ว
ต่อ ๆ มากตั้งธมการจหวคตลอดถึงธมการอจเพอ ให้มีโรงเรียน

ตัวอย่างประจำมณฑล มีชนผูกหัดกรรมมูลของมณฑลด้วยมณฑลละโรง มี
 โรงเรียนตัวอย่างประจำจังหวัด สอนวิชาถึงชั้นของมัธยมได้ คล้าย
 โรงเรียนประจำมณฑล และมีโรงเรียนตัวอย่างประจำอำเภอสอนเพียง
 ชั้นประถม หน้าที่ของกรมการมณฑล, จังหวัด และอำเภอ ให้ควบคุม
 ตลอดจนโรงเรียนประจำตำบลและโรงเรียนราษฎร์ด้วย ต่อมาภายหลัง
 ได้ตั้งข้าหลวงตรวจการศึกษาระดับภาค เป็นผู้เชื่อมต่อบรรหว่าง
 กระทรวงศึกษาธิการกับในภาคของตน ๆ

ขอยกเรื่องการผูกหัดครู เป็นขอยกเรื่องร้อนในชั้นแรกจัด เพราะ
 วิชาใหม่ ๆ หากครูสอนยาก ต้องเลือกหยิบยอดจากนักเรียนท้องที่ ส่ง
 ไปอบรมและให้เรียนต่อในโรงเรียนประจำมณฑล, ประจำจังหวัด ดังนั้น
 แม้โรงเรียนนั้น ๆ จะไม่ใช่โรงเรียนผูกหัดครู ก็ต้องจับชนผูกหัดครูชน
 เป็นพิเศษ หรือเพียงเป็นพวกหัดตนนักเรียนสอน ซึ่งต่อไปในอนาคตก็ตั้งใจ
 จะให้เป็นโรงเรียนผูกหัดครูจริง ๆ ชนนักเรียนครูและนักเรียนสอน
 เหล่านี้ เมื่ออบรมพอใช้การได้แล้ว ก็ส่งออกไปเป็นครูโรงเรียน
 ปฐมตามท้องถิ่นของตน ๆ บางคนก็ได้รับประกาศนียบัตรเรียกว่า
 ประกาศนียบัตรกรรมมูลหิวเมือง นอกจากให้มณฑลและจังหวัดต่างผูกหัด
 กรรมมูลใช้ของตัวเองเป็นการช่วยตนเอง และแบ่งเบาความสิ้นเปลือง
 ที่ต้องจ้างครูแพ่งไปจากกรุงเทพ ฯ กระทรวงยังช่วยหิวเมืองมณฑลต่าง ๆ
 โดยรับผูกหัดครูประกาศนียบัตรปฐมและมูลให้ในกรุงเทพ ฯ อีก
 ส่วนหนึ่งด้วย คือกระทรวงให้ทุนค่าเล่าเรียนและค่าหยูกินแก่นักเรียน

ครุทจังหวททงหลาย เลือกหยิบยอกส่งมาเข้าผกทคในโรงเรยนผกทค
ครกรงเทพ ฯ ทงหยิง และ ซายทกบ ฯ ละมากน้อย แล่วแต่กะชวงจะ
กำหนคให้เปนจังหวท ฯ และเปนย ฯ ไป ส่วนครุทสอนซงส่ง ฯ ใน
โรงเรยนทวหย่างมนทลและจังหวทคนน ฯ โดยมากเปนครุทกะชวง
แตงตั้งและจักส่งไปจากกรงเทพ ฯ เอง

อนง กะชวงไท้เรมวิทเลอกนทกรเรียนทจขมธยมแล่ว ส่งออกไป
ล็กสาวิชาครนระทางประเทศยลละ 4 คนเปนปรกทเลมอมมา เฟิงมาซาค
คอนไปข้างในสมียเสดกจทกตำ การส่งซำราชการออกไปตรวจการ
ล็กสาต่างประเทศ เพื่อเหลียวแลควาเพอนบ้านเขาทำอะไรกนทไเหน
ข้าง กอนโลมเข้าเปนการอบรมเจ้าหน้าทด้วยส่วนหนึ่ง ผู้เขียนนทได้
มีโอกาสไปตรวจการล็กสาในประเทศยบุนและอินเดีย นอกจากยุโรป
ซิงไท้เคยเห็นข้างในเวลายังเป็นนทเรียนหยุ สำหรับทนเล้าเรียนท พระ
ราชทานทว ฯ ไป มีทนเล้าเรียนหลวงทพระราชทานให้แก่ผู้สอบไล่ได้
เปนท 1-2 ให้ไปล็กสาวิชาค่อนระยุโรปและอเมริกาอีกยลละ 2 คน ผู้
เรียนจะเลือกวิชาใด ฯ ก็ได้ ไ้ไ้เริ่มต้นแต่ พ.ส. 2440 พายหลังพระ
ราชทานเพิ่มขนเปน 3 คน นอกนทกะชวงทงหลายกเลือกส่งนทเรียน
ไปเรียนวิชาสำหรับกลขมารัชการในกะชวงนนั้น ฯ อีกมากและน้อย
ตามควมคองการ และพายในวงเงินทไ้ค่อนญาตอีกไล่คหนึ่งด้วย

การศึกษาชาติ National Education

การศึกษาสำหรับสตรีจะทอดทิ้งไว้ก่อนหรือไม่นั้น ปรากฏแต่ข้างต้นแล้วว่า แม้ความนิยมยังไม่เกิด ตรงกันข้าม ความรังเกียดยังมีอยู่ในชนบางเหล่า ทางการก็ยังไม่จัดตั้งโรงเรียนสตรีของรัฐบาลชนต่าง ๆ ที่ยังมีได้มีการลงทุนสำหรับงานนี้ ต้องอาศัยเจียดเอาจากงบประมาณการศึกษาชาย ทั้งนี้ เพราะเป็นที่ชายเชื่อว่า หญิงไทยได้มีส่วนร่วมมีอภิบาลมาแล้วแต่ไร ในการจับโลงประเทศ ทั้งแจ้งอยู่ในพงสาวดาร แม้ทุกวันนี้ เมื่อผ่านไปทางรถไฟหรือตามถนนก็จะเห็นหญิงเป็นแรงงานสำคัญที่ทำการหาหาญ แฉวพายุ ค้าขาย ทำนา เกษวข้าว และเลี้ยงลูกไปด้วยในเวลาเดียวกัน

ปัญหาสำคัญในการจัดการศึกษาของประเทศไทย ซึ่งทางการจะต้องตัดสินใจแต่เบื้องต้นนั้น หนึ่งที่ว่า จะจัด "แผนเส้นราช" หรือ "แผนเส้นตง" ความเร่งร้อนที่ต้องการคนเข้ารับราชการในตำแหน่งสำคัญ และในงานเทคนิค ซึ่งประเทศจักใหม่จะต้องรับจำ กัยความรักสงบของประชาชนทั่วไป สนับสนุนให้ใช้แผนเส้นตง แต่วิทยาลัยและโรงเรียนอุดมศึกษาจักได้แพ่ง ทั้งจะต้องตั้งถาวรให้แข็งแรง คือมีโรงเรียนปดมมอทยมเพียงพอ การเงินซึ่งอดคิดหุ่ยมกเข้ามา

หักล้างให้ตกไปในทางแผนเส้นราบ พร้อมด้วยคติที่ว่า "ไม่ต้องขยับ
 เทวคาก็ได้" เมื่อยกมนุสขึ้นทั้งกระบิกโคเทวคาเอง" คำคตินจึง
 เป็นไปในทางเลือกจัดแผนเส้นราบให้ได้รูปเป็นการศึกษานานาชาติ ที่เรียก
 ว่า National Education ทั้งนี้เพราะการศึกษานานาชาติในประเทศไทย
 ตั้งขึ้น พระราชบัญญัติประถมศึกษาซึ่งบังคับใช้ทั่วประเทศทุก
 คน ไม่เลือกเพศ, ชาติ, หรือศาสนา ให้เข้าเรียนประถมศึกษา ได้
 ประกาศใช้แต่ พ. ส. 2464 วิธีการแห่งศึกษานานาชาติ ทางการได้
 เลือกเอาวิทยาลัยแรงโรงเรียนราษฎร์และโรงเรียนท้องถิ่น คือ ประชา
 ชาติหรือเทศบาลเข้าช่วยเป็นหัวแรง อันเป็นวิธีการที่ใช้กันอยู่แล้ว
 เกือบทั่วโลก แทนที่จะโอนกำลังรัฐบาลลงไปฝ่ายเดียว ซึ่งประเทศ
 มึงมีเท่านั้นจะทำสำเร็จ พระราชบัญญัติประถมศึกษาแห่งชาติซึ่งเปิดทาง
 ให้ท้องถิ่นเก็บศึกษาพลหรือทรงกอบ ตั้งโรงเรียนประชาบาลขึ้น เงิน
 อุดหนุนที่รัฐบาลให้ยังมีอีก โสภหนึ่งด้วย ส่วนโรงเรียนของบุคคล
 หรือคนละ เช่น โรงเรียนวัด โรงเรียนมิชชันนารี โรงเรียนจีน ฯลฯ
 มีพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ ซึ่งประกาศใช้แต่ พ. ส. 2461 คุ่ม
 ครองอยู่แล้ว
 ในเรื่องการเงินอีกคดี ควรจะกล่าวในท่อนว่า งบประมาณกระทรวง
 ธรรมการในสังกัดใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษา ทั้งกระทรวงเป็นเงิน
 2,380,989 บาทเท่านั้น (จาก Statistical Year Book) ประเทศไทยได้
 เคียงที่ขนาดปานกัน เช่น พม่า และฟิลิปปินส์ในสมัยเดียวกัน เขา

ลงทุนทางการศึกษาว่า เราเท่าของเรา... ทั้งนี้ก็เพราะเขาไม่ต้องมี
 กองทัพบก... ทพเรือ... ขยับประมาณการศึกษของเราเพียงจะทันของเขา
 เมื่อครบ 10 ขกว่ามาแล้ว... ในยุคใหม่... แต่เราคงจะพอใจได้ว่า
 ความก้าวหน้าในทางการศึกษาของเราไม่แพ้เขา... เพราะเราได้มีการ
 เกณฑ์ศึกษามาแล้วตั้ง 20 ปี... แต่ของเขาแม้จนเคยจนกขงห้ามเช่นเรา
 ไม่... การศึกษาของเราเป็นการศึกษาชาติแท้... ของเขาจะเรียกเช่นนั้น
 ยังไม่สนิทนัก...
 ความลำบากในการใช้พระราชบัญญัติ ปณณศึกษา... นี้ไม่น้อย
 เพราะเป็นการจัดขนาดใหญ่ Mass Work จะต้องมีโรงเรียนพอ... มีครู
 พอ... และมีเครื่องใช้พอแก่จำนวนเด็กในท้องที่ที่เกณฑ์ให้เข้ามาเล่าเรียน
 เรื่องโรงเรียนนั้นอาศัยพนศมทวคเป็นสถานทีเล่าเรียนหยุดแล้ว... ที่ตั้ง
 โรงเรียนประชาบาลหรือเทศบาลก็... ทั่วตนเอง... เมื่อยังไม่มิตนพอที่จะ
 ปลุกสร้างโรงเรียนขึ้น ก็อาศัยใช้ศาลาการเปรียญของวัดเป็นทีเล่าเรียน
 ไปพลาง... เครื่องใช้ก็ตงตนควยสิ่งทีจำเป็นก่อน... เช่นกระดานดำ
 และโต๊ะม้านักเรียน... อาศัยกำลังของวัดและชาวบ้านช่วยกันทำขย
 จัดหา... เรื่องครุณนแหละลำบากมาก... เพราะจะไปหาครุทีไหนได้เพียง
 พอ?... ไม่ต้องกล่าวถึงครุประกาสันยขตร... ซึ่งจะต้องตงหน้าผกหัด
 อบรมกันยกใหญ่... แต่ทนครอนซึ่งมน้อยเขามารขกขความเป็นหยุดที
 เรียนรุวิชาใหม่ ๆ ตามความต้องการของหลักสูตรใหม่... ก็มีแต่
 นักเรียนรุ่น ๆ... ซึ่งพอจะหาได้ก็กระเจกกระจายไปในถิ่นที่ตงขวง... ผู้ใหญ่สูง

อายุได้แต่เป็นผู้ควบคุมและสอนวิชาพิเศษซึ่งมีมาแต่โบราณแล้ว ขันหา
 เรื่องครูประจำบาลหรือเทศบาลจึงสำเร็จครูเป็น เลื่อนนักเรียน
 รุ่นที่พอมีความรู้จะสอนชั้นต้น ๆ ได้ ให้เงินเดือนถูก ๆ เสมอเป็นทุน
 เล่าเรียนหย่างเป็นนักเรียนสอน ให้เป็นครูในโรงเรียนประจำบาลที่
 ตั้งขึ้น พวกนักเรียนสอนหนุ่ม ๆ เหล่านี้ได้ถ่ายเทกันเข้าไปฝึกหัด
 อบรมวิชาครูที่โรงเรียนตัวอย่างประจำมณฑลของตน เมื่อเสด็จแล้วก็
 กลับไปเป็นครูคึกคักในท้องถิ่นของตน มีวิทยะฐานะที่สมควรจะได้เงิน
 เดือนมากจน พอเหมาะแก่การข้างหน้าที่จะมีเงินลงทุนทางการศึกษา
 มากขึ้น

การได้แก่กรุ่น ๆ เป็นครูสอนหลักศึกษา คือ มีสิทธิ์รวมกันทั้งชาย
 หญิง ได้มีเสียงคำหนึ่งกันในทางปกครองและทางปกครองความ
 สามารถ ยิ่งต้องสอนชั้นใหญ่ ๆ ก็ยิ่งปรากฏว่าเด็กเข้าโรงเรียนตั้งข
 ๒ ข ยิ่งอ่านหนังสือไม่แตกก็มี แต่อุปสรรคเป็นสิ่งที่ต้องล่องพ้นให้จน
 ได้ ไม่ใช่จะปล่อยให้มาคัดรอนทางการอื่นประกอยด้วยหลักเกณฑ์มี
 เหตุผล ดังนั้น ครูประจำบาลก็ได้เริ่มด้วยนักเรียนสอนหนุ่ม ๆ เงิน
 เดือนเพียง 6 - 8 บาท และค่อย ๆ เปลี่ยนไปจนเดี๋ยวนี้เป็นครูผู้ใหญ่
 ที่ไ้รับความอบรมแล้วไม่มากนักน้อย และได้เงินเดือนพอเลี้ยงครอบครัว
 คราวตามทการเงินอำนวยในเวลาใหม่การลงทุนทางการศึกษามากขึ้น
 พระราชบัญญัติประถมศึกษา มีทางผ่อนหย่อนในตัว ที่ให้ค่อย
 ประกาลใช้ไปนตำยน ๆ ไป และวางอัตราให้เกยศึกษาพลีสุงต่ำและ

ตามความสามารถของท้องถิ่น จึงเห็นได้จากรูปการทั้งหมดนี้ว่า ย่อม
เริ่มด้วยถือเอาปริมาณเป็นสำคัญก่อน แล้วจึงค่อยเชยชิวคุณภาพให้ค
ชน ๆ เป็นลำดับ ขอนักโตมเลียงติเตียนกันมากเหมือนกัน เพราะ
ความบกพร่องต่าง ๆ ย่อมจะปรากฏเป็นอุปสรรคให้เห็น แต่ในที่สุดแผน
นี้ก็ปรากฏผลเป็นที่พอใจ ได้เห็นความต้องการแห่งสมัยนั้นมากจน หาก
จะใช้แผนที่ดีถือเอาคุณภาพเป็นใหญ่ ยิ่งถือเอาทุนรอนเป็นเกณฑ์จำกัดด้วย
คือ มีทุนเท่าไรก็ทำไปเพียงเท่านั้นไม่ยอมทำมือเปล่า ไม่ยอมทำ
หย่างแร้นแค้น บ้านนี้ถ่านแห่งการสักสาจะไม่กว้างใหญ่ถึงเพียงนี้
และยอดก็อาจจะไม่สูงถึงเพียงนี้ ถึงแม้จะใช้แผนเส้นตงกยงต้อง
อาศัยถ่านใหญ่หยู่นั้นเอง เมื่อมีทุนน้อยย่อมทำไม่ไหวเหมือนกัน งาน
สักสาใหม่ของประเทศไทยได้เริ่มด้วยถ่านแคบเพียงไร จะเห็นได้จาก
ตัวเลขต่อไปนี้

รายงานฉบับที่ 7 ของอธิบดีกรมสักสาธิการคนแรก (ไม่ใช่ผู้อื่น
เป็นคนสำคัญที่โลกรู้จักแล้วในเวลานั้น คือ สมเด็จพระยาตากำรกราชา
นุภาพ) ที่กราบบังคมทูลเมื่อ พ. ส. 2430 คือขัตติยกรมสักสาธิการ
สันตงว่า “ จำนวนโรงเรียนในกรุงเทพ ฯ โรงเรียนใหญ่ 4 ตำบล รวม
นักเรียน 316 คน โรงเรียนตามพระอารามในกรุงเทพ ฯ 17 ตำบล
รวมนักเรียน 1,193 คน รวมโรงเรียนในกรุงเทพ ฯ 21 ตำบล อาจารย์
61 คน นักเรียน 1,509 คน โรงเรียนตามพระอารามหัวเมือง 13
ตำบล อาจารย์ 20 คน นักเรียน 488 คน รวมทั้งสิ้นโรงเรียน 34

จำนวน อาจารย์ 81 คน นักเรียน 1,997 คน”
 รายงานการศึกษาของ กระทรวงมหาดไทย ออก เมื่อเปลี่ยนแปลง
 ปกครองแล้วคือ ประจำปี พ. ส. 2476 สแดงจำนวนโรงเรียนรัฐบาล
 246 โรง ครู 2,066 คน นักเรียน 45,728 คน โรงเรียนประชาบาล
 6,513 โรง ครู 15,362 คน นักเรียน 781,819 คน โรงเรียนราษฎร์
 1,304 โรง ครู 2,969 คน นักเรียน 55,786 คน รวมทั้งสิ้นเป็น
 8,063 โรงเรียน ครู 20,397 คน นักเรียน 883,333 คน จำนวนตำบล
 ที่ประกาศใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษาแล้ว 4,707 ตำบล คิดเป็น
 ร้อยละ 94.7 ของจำนวนตำบลทั้งหมด แห่งประเทศไทย ก่อนได้คืนแก่
 บางส่วนนั้น เห็นได้ว่าเฉพาะปริมาณอย่างเดียว ในกิ่งสตูลแล้วมา
 การศึกษาได้เป็นไปอย่างไร.

อุดมศึกษา

เมื่อ พ. ส. 2460 ได้ประกาศตั้งโรงเรียนข้าราชการพลเรือนของ
 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นจุฬาลงกรณ์มหาวิทยา
 ลัย มีคณะแพทยศาสตร์, วิทยาศาสตร์, อักษรศาสตร์ กวี วิทยา
 ศาสตร์ (โดยมากออกเป็นครู) และวิศวกรรมศาสตร์ นักเรียนทั้งหมด
 ในมหาวิทยาลัยเวลานั้นมี 429 คน การสอนยังไม่ถึงขั้นปริญญา ทุก
 คณะเพียงออกประกาศนียบัตรให้แก่ผู้เรียนสำเร็จ เพราะวิชาชั้นต้น

สำหรับรับเข้ามหาวิทยาลัยยังไม่ถึงขนาด ได้หย่อนลงไปหาความรู้
 ของนักเรียนในเวลานั้น แต่ตามรายงานการศึกษาระดับ พ. ส. 2476
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีนักเรียนรวม 1,746 คน และทุกคนจะได้ให้
 ปรินญาแก่นักเรียนแล้ว คณะแรกคือคณะแพทยศาสตร์ ได้ออก
 ปรินญาให้เวชบัณฑิต 18 คน เมื่อ พ. ส. 2471 การตั้งมหาวิทยาลัย
 ในเวลานั้นก็เร็วไปมาก ถึงปรากฏด้วยจำนวนนักเรียนและความรู้ชั้น
 ต้นที่ต้องรับต่ำกว่าขนาด แต่ความเร่งร้อนที่ต้องการคนวิชาชั้นสูงมี
 หยุ่มาก จะใช้ชาวต่างประเทศทั้งหมดหาได้ไม่ หรือจะส่งนักเรียน
 ไปเรียนต่างประเทศให้พอแก่ความต้องการ ก็ขัดทางเสถกิจ มหา
 วิทยาลัยที่เกิดขึ้น พอเหมาะแก่ความต้องการสมัยนั้น และได้ทัน
 ความปรารถนาสมัยปัจจุบันด้วย เมื่อ พ. ส. 2477 ได้ตั้งมหาวิทยาลัย
 วิชาสัตวศาสตร์และการเมืองชนอีกแห่งหนึ่ง มีจำนวนนักเรียนทั้งชาย
 นอกและชายในนับด้วยพัน ๆ คน และออกปรินญาได้ในสักระยะ
 เพราะได้รวมโรงเรียนกศพมาเข้ากับ คณะรัถยประศาสน์ศาสตร์แห่งจุลา
 ลงกรณ์มหาวิทยาลัยไปตั้งขึ้น

ในการจัดอุดมศึกษา จะล้มบุญคุณของร็อคคิเฟลเลอร์มูลนิธิ
 ไม่ได้เลย เพราะได้อาศัยการร่วมมือของมูลนิธินี้ ในทางการเงิน
 และทางจิตสัทธาจารย์มาสอน คณะแพทยศาสตร์แห่งจุฬาลงกรณ์มหา
 วิทยาลัยจึงขึ้นสู่สถานะให้ปรินญาได้ และได้รบความเชอถอจากนานา
 ประเทศด้วย

การจัตุคมศึกษา เกิดอุปสรรคใหญ่ ที่ขาดแบบเรียนในชั้นประถมศึกษ
 ษาพอมีแบบเรียนในภาษาไทยใช้ได้ไม่ชั้คสนนั้ก ในชั้นมัธยมศึกษา
 ด้งจะบกพร่องอย่างก็พอแก้ไขได้ ด้วยครูให้โน้ตการสอนแทนแบบ
 เรียนไปในตัว แต่ในชั้นอุ้คมศึกษาต้องนับว่าขาดที่เค็ยว ตำแหน่ง
 ษาตราจารย์ส่วนมากยังต้องไ้ชาวต่างประเทศ อันจะให้ชาวต่าง
 ประเทศรู้ภาษาไทยจนสามารถสอนในภาษาสวไทยได้ทุกคน ทำไม่ได้
 และคอยก็ไม่ได้ อุปสรรคนี้จึงไ้คลุ่ลวงไปด้ววิธีเลือกหาสาขาจารย์
 ชาวต่างประเทศนานาชาติ ที่รู้ภาษาอังกฤษดี สดแ่งป่าดกถาใน
 ภาษาอังกฤษได้ ในยคนวนรณนั้กยังต้องไ้ช้หุ่ย แต่จะค้อยหมคไป ด้วย
 ไ้มีการเตรียมเพาะสาขาจารย์ไทย ด้วยวิธีเลือกอาจารย์มีปริณญา
 ด้งไปศึกษาชั้นเหนือปริณญาในต่างประเทศแล้วกลับเข้ามาฝึกฝนต่อไ้
 จนกว่าจะไ้มีโอกาสเข้าตำแหน่งเป็นสาขาจารย์

แบบเรียน

ข้ยหาเรื่องแบบเรียนนั้ เค็มไ้มีกองแ่่งตำราตงชนในกรม
 ศึกษาศึกษาการ จึงไ้มีแบบเรียนสามัณพอไ้ช้ในชั้นประถมศึกษา แต่แบบ
 เรียนวิชาชั้นสูงชนไปต้อง อาลั้ย ผู้แตกถาพในวิชานั้ ้ๆ เป็น ผู้เขียน
 และไม่มีไ้ใครค้ไ้กว่าผู้มีหน้าทสอนวิชานั้ ้ๆ ประจำตัวหุ่ยเอง กอง
 แ่่งตำราพายหลังจึงเป็นอันเล็ก เปลัยนเป็นกองวิชาการ ช้มีหน้าท

ตรวจแบบเรียนที่ผู้แต่งส่งมา ขออนุญาตใช้ในโรงเรียนด้วย ส่วนหนึ่ง
แบบเรียนเล่มใดสมควรใครเป็นผู้ตรวจได้ กองวิชาการก็เซ็นให้ผู้นั้นเป็นผู้ตรวจ
นอกจากทำหน้าที่ประจำสำหรับควบคุมงานประจำ
เช่น ตรวจการพิมพ์ เป็นต้น

อนึ่ง การระบุชื่อแบบเรียนให้เรียนตามหลักสูตรทั้งหลาย ก็ยก
เลิกเพราะจะทำให้แบบเรียนไม่ก้าวหน้า . แบบเรียนเล่มใดซึ่งมีการ
บังคับให้เรียนหยุดในตัวแล้วก็ไม่มีการแต่งให้ดีกว่านั้นเข้ามาแข่ง แบบ
ที่ยังคงให้ใช้หยุดแล้ว ก็ไม่มีความจำเป็นที่จะแก้ไขให้ดีขึ้น วิธีที่ใช้
ในสก 2476 จึงได้แก่เห็นว่าแบบเรียนของใครสมควรใช้ในโรงเรียนได้
กระทรวงก็อนุญาตให้ใช้ โรงเรียนทั้งหลายได้เลือกใช้ในชั้นตาแบบเรียน
ที่กระทรวงอนุญาตแล้ว ตามความพอใจของตน ๆ เป็นทางเปิดโอกาส
ให้แข่งขันกันหยุดทุกเมื่อ ได้แบบเรียนก้าวหน้าดีขึ้น

แผนการลึกลาชาติ

แผนการลึกลาชาติของไทยได้เริ่มแต่ พ. ส. 2445 เมื่อพระ
มงกุฎเกล้า ฯ แต่ยังคงดำรงตำแหน่งเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช
สยามมกุฎราชกุมาร สืบแต่คืบสู่พระมหานครทางประเทศยิบัน พาย
หลังที่ใดซึ่งสำเร็จการลึกลาจากยุโรปและอเมริกาแล้ว ครอง
โปรดเกล้า ฯ ให้ปลัดทูลฉลองกระทรวงมหาดการ ซึ่งเคยเป็นพระอภิบาล

เมื่อยังเป็นอภิราชทูตไทย ประจำ ราชสำนัก เซนต์เจมส์ นครลอนดอน
กับมหาดเล็กหุ้มแพรสองนายออกไปรับเสด็จพร้อมด้วยเรือพระที่นั่งมหา
จักรี และโปรตเกล้า ๑ ตงข้าหลวง ๓ นายเป็นกัมมาธิการออกไป
ตรวจการศึกษาของประเทศยิบรอลต์ เวลานั้นประเทศยิบรอลต์วางแผน
ศึกษาชาติลงแล้ว ด้วยวิธีที่ตงข้าหลวงตรวจแผนศึกษาของชาติต่างๆ
ในยุโรปและอเมริกา แล้วกำหนดวางลงเป็นแผนศึกษาชาติของยิบรอลต์
คนข้าหลวงของเราได้ประสบโอกาสได้ชুমมือเขียนจากแผนศึกษาชาติ
ของยิบรอลต์ ซึ่งเป็นแผนรวมที่ใหม่ที่สุดในเวลานั้น จากรายงานของ
คนข้าหลวงตรวจการศึกษา ประเทศไทยจึงได้เริ่มวางแผนศึกษา
ชาติ และค่อยแก้ไขให้เหมาะแก่ความต้องการของประเทศเราแต่
เป็นลำดับมา

แผนศึกษาชาติของไทยอาศัยหลักว่า ให้ทวยราษฎร์ได้รับการ
ศึกษาพอเหมาะแก่สภาพทิวหน้า รัฐบาลเป็นผู้อำนวยความสะดวก
ในการควบคุมและปรับปรุงการศึกษาภายในประเทศทั่วไป เพื่อให้
ทุกคนได้รับการศึกษาพอเหมาะแก่สภาพของตน ๆ นี้ แผนศึกษา
ชาติจึงแบ่งการศึกษาออกเป็นสามชั้นและวิสามัน ตั้งความจำนง
ว่าให้ทุกคนได้จบจากโรงเรียนด้วยวิสามันศึกษา ส่วนชั้นแห่งการ
ศึกษาได้กำหนดเป็นมูล ปฐม มัธยม และอุดม มูลศึกษาคือ คินเตอร์
การเต็น สำหรับเด็กอ่อนยังไม่สควกที่จะจัดได้เพราะแพง ยังทอดทิ้ง
อยู่จนบัดนี้ ปฐมศึกษาเป็นความรู้หย่างต่ำที่ชาวไทยต้องรู้ ได้บังคับ

ให้เรียนด้วยพระราชบัญญัติ ปณมศึกษา ตอนปลายของหลักสูตร
 ปณมศึกษานี้เองเคยมีวิสามัญศึกษาสำหรับจะได้เป็นอาชีพแก่สามเณร
 มัธยมศึกษามีมัธยมวิสามัญสำหรับให้เลือกเรียนตามอัธยาศัย ว่า
 อาชีพของใครจะเหมาะจะไปในทางกลึงไม้ อุตสาหกรรม หรือ พาณิชการ
 มัธยมนี้เป็นส่วนการศึกษาสำหรับคนชั้นกลาง ส่วนอุดมศึกษาสำหรับ
 อาชีพชั้นสูงนั้น ได้แก่ประเภทวิชาทั้งหลายของชั้นมหาวิทยาลัยหรือ
 วิทยาลัย เช่น แพทย กศพนาย วิสวกรรม วิทยาศาสตร์ อักษรศาสตร์
 อาจารย์ ฯลฯ

ในการดำเนินตามแผนศึกษาชาติของเรานี้ ก็ได้มีอุปสรรคมาก
 มาตามวิสัยของการจัดที่เป็นชานาใหญ่และยาก อุปสรรคสำคัญ ๆ คือ
 การหาเงินใช้ และหาคนทำงาน ในระหว่างเวลา 25 ปี ตั้งแต่ได้เริ่ม
 ใช้แผนศึกษาชาติมานี้ ก็กิจการได้ลุล่วงไปรวดเร็วอย่างน่าพอใจ แต่
 ทางดำเนินแห่งส่วนต่าง ๆ ของแผนนั้นขาดความปรักปรวมหยุดยั้ง คือ
 แทนที่จะได้ก้าวหน้าไปตามส่วนทุกแขนงไปทัน ๆ กันเพื่อให้ได้ประโยชน์
 สันนิบาตซึ่งกันและกัน บางส่วนต้องไปทำที่ละอย่าง เกิดความลุ่ม ๆ
 ดอน ๆ ให้ผลเป็นความบกพร่องแก่ทางการทั่ว ๆ ไป เช่นวิสามัญ
 ศึกษาที่ตั้งต้นช้าไป สามเณรศึกษาที่ขาดวิสามัญศึกษา ก็ให้ผลเป็น
 โรคหยากเป็นเสมียน และลูกชานาละทิ้งคันไถมาจับปากกา หันทำ
 งานในร่มเป็นต้น เป็นธัมดาของคนที่ได้ศึกษาอะไรมากก็ปราถนาจะ
 ใช้วิชาของตนนั้น แผนศึกษาใหม่ ๆ วางวิสามัญศึกษาไว้ให้คนเรียน

ทุกชั้น ก็เพื่อจะให้อาชีพทั้งหลายก้าวหน้าไปด้วยกัน ไม่ใช่แต่จะ
 บำรุงอาชีพซึ่งใช้ปากกาเป็นเครื่องมือหรือนั่งทำหุ้แต่พวยในร่มหลังคา
 เพราะฉะนั้นการทวิสามมณฑลสภา แม้นั้นตำสำหรับปลมศึกษา ก้าวไม่
 ทันสามมณฑลสภาที่เป็นคักัน จึงให้ผลเป็นความขาดที่ชวนให้สามมณฑล
 พากัน คำหนีพลาดไปว่า เป็นความบกพร่องของแผน

วิสามมณฑลสภาซึ่งเรียกไ้ว่าถูกปล่อยปลละละเลยมาแล้วนั้น เนื่อง
 แต่อุปสัคสำคัญบางหย่าง เช่น อุปสัคการเงิน โรงเรียนวิสามมณฑลสภา
 จักไ้แพงกว่าโรงเรียนสามมณฑลสภา เพราะต้องมีเครื่องมือที่ทำงาน
 เช่นที่คินเพาะปลูกหรือโรงงาน และมีครูผู้เชี่ยวชาญในงานประเภท
 นั้น ๆ ครูเหล่านี้จะต้องฝึกหัดอบรมจนเป็นพลเสสกอนทนนั้น เพื่อจะ
 ไ้ไ้ไม่ต้อง "เอาเข้ตชั้น" ดังคำโบราณกล่าว ทางการไ้เริ่มตั้ง
 โรงเรียนฝึกหัดครูกลิมมาตัง 25 ปีแล้ว ก็เพื่อจะจกวิสามมณฑลสภา
 ฝ่ายกเสตรกิมก่อน เพราะประเทศไทยเป็นประเทศหุ้ในระบะกเสตรกิม
 แต่อุปสัคการเงินข้ตข้อง ทุนสำหรับจกวิสามมณฑลสภายังไม่มี ต้อง
 เจียดใช้ในทุนสำหรับสามมณฑลสภาไปด้วย ส่วนวิสามมณฑลสภาจึงเป็น
 เพียงทำคูลเล่นสองสามแห่ง จากเนอของสามมณฑลสภาซึ่งต้องพลอย
 บกพร่องไปอีกด้วย

อุปสัคสำคัญของการจกวิสามมณฑลสภายังมออกหย่างหนึ่ง คือ
 ธิมคานักเรียน ผู้เรียนจขวิชาไปใหม่ ๆ ยัง จะต้องไป หาความ ชักนาว
 เอาข้างหน้า และพยายามไ้ข้นไ้คแห่งอาชีพของตัวไ้ที่ละชั้น ๆ

ถ้าวิชาที่เรียนมาแล้วนั้นเป็นวิชาที่มีผู้ต้องการ คนก็ไปเข้าฝึกหัดงาน หรือเป็นลูกจ้างตั้งแต่ชั้นต่ำขึ้นไป ถ้าเป็นวิชาที่ยังหาคนต้องการจ้าง ไม่ได้ ตนยังอ่อนทั้งอายุ ทั้งความชำนาญ ทั้งทุนรอน ก็ไม่สามารถจะไปทำงานให้เป็นรูปชั้นโดยลำพังตนเองได้ กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือว่า ทุกคนควรจะตั้งต้นอาชีพจากชั้นต่ำขึ้นไปโดยเป็นลูกจ้างเขาก่อน จะ “กินข้าวเขี่ยกะโหลกกลาง” โดยโคตขึ้นไปชั้นสูงเป็นนายจ้างหรือ เจ้าที่เคี้ยว ก็ย่อมจะห้กะเมนหรือกะโคตขึ้นไปไม่ถึง อุปสรรคที่ว่า ส่วนใหญ่อยู่ทางอุตสาหกรรม ส่วนน้อยอยู่ทางพานิชการ ซึ่งยังคงหยุด ในมือชาวต่างประเทศ ทางเกษตรกรรมเกือบไม่มีอุปสรรคเลย เพราะ บุตรชาวนาเรียนจบประถมศึกษากลับมาแล้ว ก็ช่วยบิดาทำนา และรับมรดกกลับไปได้ในพายหน้า เพียงแต่ว่าวิสามานย์ศึกษาประเภทนี้ จะจัดได้ในชนบทดังได้เริ่มจัดมาแล้ว

ส่วนในที่ประชุมชนใหญ่ ๆ เช่นพระนคร หรือเมืองวิสามานย์ศึกษา จะต้องจัดไปในรูปอุตสาหกรรมพานิชการ แต่งานเกษตรกรรมเป็นงาน 100 ละ 90 ของงานในประเทศไทย แม้จะทำได้แต่ในแถบชนบททำได้ 100 ละ 90 ก็ยังดีถมไป เมื่อใดถึงต้นถักคอตตั้งต้นฝึกหัดครูก่อน เพื่อ จะหา “ไก่ขัน” อุปสรรคที่เสนอนี้หาชนมากก็คงจะเพียงแต่เล็กน้อย เวลานี้ในระยะขบขบปกครองใหม่ของเรา การศึกษาได้หยุดในหลัก 6 ประการ การลงทุนทางการศึกษาได้ทวีขึ้นกว่าก่อนหลายเท่า งบประมาณกระทรวงมหาดไทยเป็น 2 ในกะบวนพลเรือนด้วยกัน และ

รถขาลกัได้เริ่มออกหนนุอสาหกัมายางประเภาทชนแล้่ว เช่นการท้่า
 กะทากและการท้่าน้้าทาน วิล้ามยี่ล็กสาทกแขนงของเราจึงเปนนงาน
 ที่จะหวังได้มาก ในกึ่งสทวสทก่ไปน้โดยไม้ต้องสงสย เช่นเดียวกับที่
 ได้สมหวังทางสามยี่ล็กสาและอุทมล็กสามามากแล้่ว ในกึ่งสทวสทก่ให้
 หล้งไป

เมื่อเรามาถึงบ้านใหม่ เราจะพบว่ามีคนมากมายเข้ามาในหมู่บ้านนี้
 คนเหล่านี้มีลักษณะที่ต่างกันไป บางคนมีผิวสีน้ำตาล บางคนมีผิวสี
 ดำ บางคนมีผิวสีเหลือง บางคนมีผิวสีชมพู บางคนมีผิวสีฟ้า บางคนมีผิวสี
 เขียว บางคนมีผิวสีม่วง บางคนมีผิวสีส้ม บางคนมีผิวสีเทา บางคนมีผิวสี
 ขาว บางคนมีผิวสีน้ำตาล บางคนมีผิวสีดำ บางคนมีผิวสีเหลือง บางคนมีผิวสี
 ชมพู บางคนมีผิวสีฟ้า บางคนมีผิวสีเขียว บางคนมีผิวสีม่วง บางคนมีผิวสี
 ส้ม บางคนมีผิวสีเทา บางคนมีผิวสีขาว บางคนมีผิวสีน้ำตาล บางคนมีผิวสี
 ดำ บางคนมีผิวสีเหลือง บางคนมีผิวสีชมพู บางคนมีผิวสีฟ้า บางคนมีผิวสี
 เขียว บางคนมีผิวสีม่วง บางคนมีผิวสีส้ม บางคนมีผิวสีเทา บางคนมีผิวสี
 ขาว

การศึกษากเสตรกัม

ทำเนียบโบราณการศึกษากเสตรกัมเป็นงานเฉพาะตัว ไม่จำเป็นต้องเรียน
ทั่วหน้า วิชาที่เรียนก็คือ เลขและหนังสือ ซึ่งในภาษาอังกฤษเรียกว่า
The 3 Rs. ทำเนียบเป็นเช่นนี้เหมือนกันทั้งตะวันออกและตะวันตก ต่อมา
ได้เกิดมีการเปลี่ยนแปลงขึ้นในเมื่อไม่กี่สิบปีมาแล้วว่าชาติ
หรือประเทศจะเจริญก็เพราะคนทั้งชาติ จะเรียนโดยได้รับการศึกษากเสตรกัม
จึงเกิดวางแผน "ศึกษากเสตรกัม" กันขึ้น ในแผนศึกษากเสตรกัมนี้เอง ต้อง
วางแผนการศึกษากเสตรกัมเป็น ปฐม มัธยม อุดม เพื่อให้ชนทุกชั้นเรียนได้ตาม
ภูมิปัญญา กายใหม่ทั้งสามวัยและวิสามานยนศึกษากเสตรกัม เพื่อทุกคนได้มีความรู้
ทางอาชีพพอควนแก่อนาคต วิสามานยนศึกษากเสตรกัมโดยประเภท เป็น
กเสตรกัม อุตสาหกรรม และพานิชการ

แผนศึกษากเสตรกัมของเราได้เริ่มมาตั้งแต่ 25 ปีแล้ว ยังไม่เคยโครงการ
ศึกษากเสตรกัมขึ้น ตั้งแต่ พ.ศ. 2459 ทำไมจึงเริ่มการศึกษากเสตรกัม?
ก็เพราะประเทศไทยเป็นประเทศเพาะปลูก และวิชาเกษตรกรรมมีตัว
หย่างที่ทากันอยู่แล้วเวลานั้น ในประเทศข้างเคียง เช่น อินเดียน ซึ่ง
ปรากฏตามรายงาน ว่า โรงเรียนกเสตรกัม ลงปลายมักจะผุหรือพัง พอดี
ผู้ปกครองนักเรียนเห็นว่าการศึกษาไม่ได้ประโยชน์ ก็พากันถอนบุตร

หลานออกจากโรงเรียน ข้างฝ่ายโรงเรียนก็ปรากฏเป็นความเสียหาย
ถึง ๒ ชั้น คือนอกจากเรียนนักเรียนไป ยังเสียเวลาที่พอที่ควรจะสอนวิชา
สามัญโตเต็มที วิชาอื่น ๆ กลับถูกตัดเสียบ้าง เพื่อแบ่งเวลาไปสอน
วิชาเกษตรกรรม ซึ่งไม่ได้ผล ความปรากฏว่า ครูที่สอนนั้นก็คือครูวิชา
สามัญนั่นเอง การสอนจึงสอนตามตำรา สอนทางทฤษฎี และสอนหยุด
ในชั้นในร่มหลังคาโรงเรียน การศึกษาศาสตรบัณฑิตของเราซึ่งเห็นแบบ
หย่างของเขาแล้ว ได้ตั้งตนด้วยการฝึกหัดครูกสิกรรมก่อน จะได้เข้า
ภาคีของเรานั่นว่า “ไม่เอาเบ็ดชั้นประชันไก่”

โครงการศึกษาศาสตรบัณฑิต พ.ศ. ๒๔๕๙ ของเรานั้น มุ่งจักปดม
ศึกษาซึ่งเป็นการขนานใหญ่ก่อน เพราะความคิดเรื่องแผนการศึกษา
ชาติได้เริ่มเพาะตัวขึ้นแล้ว เมื่อใช้การเกณฑ์ศึกษาทั่วหน้า จำจะต้อง
เตรียมทางไว้ของกันมิให้บุตรชาวนาทางใดทางนามาจับปากกา หากินใน
สำนักงานหนังสือเสียหมด การศึกษาศาสตรบัณฑิตนั้นแหละจะใช้เป็นเครื่อง
ของกัน โดยจัดให้เป็นวิสามัญศึกษาสวมเข้าไปในภาคปลายแห่งปดม
ศึกษา เป็นปดมปีที่ ๕ - ๖ หรือต่อจากนั้นไปอีกเมื่อจำเป็น คำพูด
ของเสนาบดีกระทรวงมหาดการเมื่อเข้ต โรงเรียนปดมกสิกรรมมณฑลนคร
สวรรค์ในสมัยนั้น ได้กล่าวถึงโรคปดมศึกษาว่า อาจมารูปเดียวกับโรค
เลื้อยมน แต่ขยายส่วนออกไปเป็นระบาดทั่วทั้งประเทศ

หมายความว่า ลูกชาวนาถูกเกณฑ์เข้ามาเรียนสามัญศึกษาอยู่
๔-๕ ปี ขาดการฝึกหัดจับไถช่วยพ่อแม่ในท้องถิ่น มาฝึกหัดจับดินสอ

ปากกาอยู่ที่ร่มหลังคาโรงเรียน ในเครื่องแบบนักเรียนอันสะอาดสอาด
 หยู่เป็นเวลานานพอที่จะให้หมึกเข้มแข็งต้องงานอาบเหงื่อกลางแดด มาก
 ตักวิชาหนังสือซึ่งยังไม่รู้มากพอที่จะช่วยตัวได้ ทั้งจะพากันทำงานหนังสือ
 สอไปทวนบ้านทวนเมืองก็ไม่ได้ บุตรกเสตรกรของเราในอนาคตอาจกลายเป็น
 เป็นแรงงานที่เป็นหมัน เข็มขัดหวางงานชิ้นในประเทศของตน ซึ่ง
 จะเป็นภัยแห่งโรคเสมียนขยายส่วนออกอย่างมหิมา ในสมัยนั้นภัย
 แห่งโรคเสมียนได้เริ่มปรากฏรูปแล้ว เพราะนักเรียนหัวเมืองตั้งหน้า
 เข้าวราชการไม่แพ้กรุงเทพฯ บุตรกเสตรกรได้เข้าสวมตำแหน่งงามๆ
 มีไม่น้อย เลยเป็นเยี่ยงหย่างให้มหาชนผู้ติดภาสิต “ลึบปากว่าไม่เท่า
 ตาเห็น” ถือเอาเป็นแบบ ซึ่งถ้าจะนึกไปก็เป็นธัมมา คึงนการระบาท
 ของโรคเช่นนี้กายกายนัก เจ้าหน้าทกกลัวโรคเสมียนหยู่แล้ว เมื่อจะจัด
 แผนการสักสาชาติมีการเกณฑ์ให้เขาเรียนทั่วหน้าด้วย จึงกลัวโรคปดม
 สักสายงนัก เพราะโรคเสมียน เคยวนเราจึงพลอยมีขยหาเรื่องกมกร
 ว่างงานกัยเขาข้าง และส่วนมากเป็นชนิดที่เรียกกันว่า “คยลลกาชาว”
 โครงการสักสากเสตรกมทตงรูปซันน นอกจากเป็นยาของกัน
 โรคปดมระบาท ยังเป็นทางแกขยหาวิสามณีสักสาแห่งแผนสักสา
 ชาติด้วย เพราะการจควิสามณีสักสาสำหรับประเทศเราเป็นขยหา
 ยากขิง ถ้าใตจควิสามณีสักสาทางกเสตรกมล้าเหรีค ขยหาวิสามณ
 สักสากหมคไปตง 90 ส่วนใน 100 เพราะจะใชใคในชนบททัวไป ยัง
 เหลือส่วนน้อยที่จะตองแกไขกันก็คือ วิสามณีสักสาทางอสาหกมและ

พานิชการในเขตนครและเมืองที่ประชุมชน ซึ่งเป็นส่วนไม่เกิน 10 ใน 100
 โครงการศึกษากาสตรีกรรม ได้ประสบอุปสรรคใหญ่หลวงจนเกือบจะ
 ถึงอุปปางกว่าได้ เพราะการกาสตรีกรรมแห่งประเทศไทย ซึ่งเปรียบเหมือน
 ชนกของการศึกษากาสตรีกรรม ยังต้องรือรืออยู่ กระทั่งกาสตรีในเวลานั้น
 ต้องรอนานกาสตรีไว้ ต้องก้าวทีละหย่างทางการทศน้ำก้าวก่อน เพราะ
 ปรากฏว่าวิทยาศาสตร์แห่งกาสตรีกรรมยังใหม่และอ่อนอยู่ กาสตรีกรใหญ่ ๆ
 ทางตะวันตกเองก็ยังไม่พอกันเชชชวนตามกัน มีเหตุพอที่จะเชื่อว่า กาสตรี
 กรของเรารู้จักงานของเขาดีอยู่ เขาได้ทำมาหลายสิบชั่วอายุแล้ว
 จะจงให้เขาไปเข้าถานะที่อาคพลอยเชชชวนตามชาวตะวันตกทำไม ?
 ปล่อยให้เขาทำตามเพลงของเขาไปก่อน จนกว่าวิทยาศาสตร์ในทางนี้จะ
 เข้มแข็งแน่นอน เราจึงค่อยก้าวหน้าไปตามหย่างเขามิติกว่าหรือ ?
 อนันเองเป็นพายุที่โครงการศึกษากาสตรีกรรมเกือบถึงอุปปาง ที่
 ยังคงมีชวทหอยู่ได้ก็เพียงโครงการนั้นต้องทำหย่าง “ หอบโครง ” คือ
 ต้องทำมือเปล่า ไม่ได้อนุญาตเงิน แต่ไม่ห้ามไม่ให้ทำเสียทีเดียว
 เพราะเหตุใดมีคำขอร้องว่า การศึกษาเป็นงานขลุ่ยไม้แก่นกินเวลานาน
 วิทยาศาสตร์ทางกาสตรีกรรมต้องมาถึงเราแน่ ๆ เราจำต้องเริ่มเพาะเมล็ด
 แห่งการศึกษากาสตรีกรรมไว้ก่อน นั้นเป็นเครื่องลคหย่อนผ่อนโทษว่า
 โครงการนี้ได้เริ่มมาถึง 25 ปีแล้ว ไฉนย่านนั้นการศึกษากาสตรีกรรมของ
 เราจึงยังท่วมเตยมหยังแค่นั้น จนเป็นเหตุให้ตอกเตอร์ซิมเมอร์แมน ผู้
 อาสาตรวจการเสถกิจของไทยเมื่อไม่กี่ปีมาแล้วนั้น ต้องยกความบก-

พร้อมชนกล่าวมามากมาย ซึ่งเป็นความจริงทั้งนั้น

การทำควมมือเปล่าของเจ้าหน้าที่ของเรา ก็คือเจียดเอาเงินจาก
สามัญสี่กสามาไซ้ จึงเป็นงานที่ไม่สมควรยกอบ พดยุน้อย ๆ ที่เป็นหาง
พายไหย่จะห้ามเสียอะไรได้? ก็งั้น อุปสัคอื่น ๆ จึงยังมีอีกเช่น โรง
เรียนมหกหคครูปถมกลักมัทพระประ โทนจังหวัดนครปฐม ต้องถูกขม
เยาะ และได้ฉายาว่า “มะเขือเทศและมันฝรั่ง” เป็นต้น เจ้าหน้าที่
กเสตรชั้นต่อมาเมื่อจะสิ้นเลินงานของเจ้าหน้าที่สักกล่าวงานสักสัก
กมัทไต้ผ่านไ้เห็นในแถบชนบทเขาตั้งใจทำกันจริงจัง ก็ยังเว้นตำหนิ
เสียมิไ้ว่าทำไมไม่ปลูกไม้ยืนต้นให้คนไ้กินผล ไปปลูกมะเขือเทศ
และมันฝรั่ง? คำคินน่าฟัง แต่สแต่่งว่า เวลานั้นการสักสักเสตรกม
ต้องผาพายไหย่น้อยเพียงไร

คำอธิบายที่ว่า นักเรียนกเสตรกมิตลอดเวลาเรียนรวม 2 ปี ต้อง
เพาะพืชและเก็บผลควมมือของตนเองหย่างน้อย 2 จบ เพื่อพิสูจน์ชีวิต
แห่งพืชตามตำราที่ตนเรียน ไม้ยืนต้นกว่าจะมีผลกินเวลาหลายข
ไม่ไ้ให้ประโยชน์ในทางพิสูจน์และความชำนาญที่ไ้ทำกมมือของตนเอง
ตั้งแต่ต้นจนปลาย คือแต่เพาะจนถึงเก็บผลไ้ พายในเวลาอันสั้นที่เป็น
นักเรียนหยุ่นน เป็นคำอธิบายที่จะให้ทั่วถึงกันยาก อนึ่ง เจ้าของ
โครงการสักสักเสตรกม ผู้ขคนมีชีวิตหาไม่แล้ว ยังมีความประสงค์
แรงกล้าในอันจะยึดเยียดให้ชาวชนบทของเราไ้กินอาหารที่มีประโยชน์
แก่ร่างกายมากช่นนอกจากผักเก็บจากข้า มะเขือเทศ มันฝรั่ง ก็น่าจะ

เป็นอาหารของเราด้วย เด็ก ไม้ล้มลุกพวกมะเขือเทศ มันฝรั่ง ยัง
กลบมีหน้าทเป็น ๒ ชั้น คือทั้งให้นักเรียน ใ้เรียนชีวิตแห่งพืชอย่าง
น้อย ๒ ตก พายในเวลาเรียน ๒ ปี กยให้ใ้เป็นอาหารคของชาว
ชนบทอีกด้วย

โครงการศึกษากาสตรกรรมต้องชงก เนื่องจากความล่งเลของเจ้า
หน้าทเมื่อเปลี่ยนทัว ก็เป็นอุปสัคสำคณอีกส่วนหนึ่งเหมือนกัน ความ
ล่งเลเป็นธัมภาชชงการผ่าพาย และความชงกเป็นทัวเรเกินถอยหลังหยุ
ในทัว

ทางปติยัตตามแผนโครงการกาสตรกรรมนี้ เริ่มทัวตั้งโรงเรียน
ฝึกหัดครูปถมกาสตรกรรมขึ้นในเขตชองโรงเรียนข้าราชการพลเรือน คือ
จุลาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในสมัยโน้นก่อน เพื่อใ้อาศัยกำลังครและ
กำลังเงินชองสถานสถานัน แต่ไม่ชากใ้ไ้ย้ายไปตั้งทพระประโทน
เพื่อใ้หมททการเพาะปลกเพียงพอและเพื่อใ้ใ้ใ้ชวตชองชนบท แต่
ต่อมาพายหลัง โรงเรียนฝึกหัดครนนตองย้ายไปตั้งทอนใ้เข้ารูปเป็น
โรงเรียนฝึกหัดครกาสตรกรรมประจำภาค ทงโรงเรียนพระประโทนใ้ใ้
เป็นโรงเรียนครมลกาสตรกรรมชองจังหวัดนครปถม คือปถมวิสามัน
ตามแผนสถานนเอง โรงเรียนครมลกาสตรกรรม พายหลังใ้เกิดชขึ้น
เป็นโรงเรียนประจำจังหวัดอีกหลายจังหวัด สำหรัเป็นโรงเรียนทัว
หย่างในทางจักปถมวิสามันกาสตรกรรม กยเป็นทเพาะครสำหรัสอน
วิชากาสตรกรรมในโรงเรียนประชาบาลชองจังหวัดเองไปทัวในทัว ส่วน

โรงเรียนฝึกหัดครูประถมศึกษาศรีอยุธยา ก็ได้เกิดขึ้นทั้งภาคเหนือ และภาคใต้ ซึ่งบุคคลมารวมหย่อนะเซียงใหม่แห่งเดียว ท่อน ๆ ได้เข้ารูป เป็นมัธยมวิสามัญไป

ในการเพาะครูศึกษาศรีอยุธยา เพื่อจะไม่เอา "เข้คชน" นี้ ทางภาคใต้ เริ่มส่งนักเรียนไปเรียนวิชาศึกษาศรีอยุธยา ยุโรป อเมริกา และฟิลิปปินส์ ตงแต่ต้นมือเป็นจำนวนอย่างมาก ทพอจะเจียดได้จากทุนสามัคคีศึกษา นักเรียนเหล่านี้ ผู้สำเร็จวิชามาจากต่างประเทศได้มาเป็นอาจารย์ใน โรงเรียนฝึกหัดครูประถมศึกษาศรีอยุธยาเราโดยลำดับ และบุคคลได้เป็นกระดูก สันหลังของกศึกษาศรีอยุธยาและของกการศึกษาศรีอยุธยาแห่งประเทศไทย

แท้งงานจิตศึกษาศรีอยุธยาของเรา ก็เป็นงาน Pioneer คือ เป็นงานเริ่มริหยัง เพราะถึงวิทยาลัยศึกษาศรีอยุธยาสมัยโน้นจะได้ก้าว หน้าไปมากพอใช่แล้วกิต แต่การศึกษาศรีอยุธยาแผนศึกษาศรีอยุธยา เป็นของใหม่หยัง งานไฟโอเนยของผู้เริ่มริ เป็นธมิตาคองเป็นงาน ทดลองอะไรผิดก็แก้กันไป เป็นงานที่เดินวกเวียนแทนที่จะเดินตาม เส้นตรงเหมือนงานทมถกเป็นครมิตเป็นครให้ถอเป็นเขยงหย่างหยังแล้ว การจิต สักศึกษาศรีอยุธยาของเรา เขาทำนองน จึงมีการก้าวหน้า, ซึ่งก และถอยหลัง เมื่อเปลี่ยนคนและเปลี่ยนสคัยขณฉาย่อย ๆ โครงการนั้น ได้กลายเป็นกลางครกชนพเขา หรือพายเรือทวนน้ำ หรือฝ้ามรสุม มี ใ้หยภหยังอน หย่างไรกิต ผลของการที่ใต้เตรียมไว้แต่เนิ่น ๆ ได้ช่วย ใ้เรามพนเป็นล้าสันหยังขาง และคนที่เราใต้เตรียมไว้ก่อนาชนใจที่ใต้ เป็นชีวิตล้าคนแห่งการกศึกษาศรีอยุธยาและการศึกษาศรีอยุธยาในขคิน.

ปัญหาการศึกษา

1. เราอบรมเด็กทางหนังสือมากเกินไป จะเอางานที่โหดให้ทำพอ
ควนแก้หลักสูตรเข้าหาทางอาชีพให้มากเข้า

2. วิชาสอนยังล้าหลัง แทนที่จะให้วิชาอย่างกะจิกกะจาย ควน
เข้าหมวดเป็นธรรมชาติ งาน ก็มีการสมาคม และดำเนินการสอนแข่ง
วิธีมือออกไปจากแม่หมวดเหล่านี้

3. การศึกษาบังคับของเราทั้งรสเลิศที่เคี้ยว ถือเอาแต่ปริมาณ
เข้าว่า โรงเรียนประจำบาล (คือโรงเรียนเทศบาล) ครูคนหนึ่งสอน
นักเรียนตั้ง 70 - 80 คนเงินเดือนหย่างนักเรียนสอน ซึ่งไม่ใช่ถานครูเลย

4. การอบรมพลเมืองของเราน จะเอารูปโหนดกันแน่ ?
ปัญหาเช่นนยงมอกมาก ทั้งที่เป็นปัญหาและไม่ใช่ปัญหา ที่
จึงปัญหาสักสามี่มาก ไม่ว่าจะในประเทศไหน เพราะใคร ๆ ก็ต้องสนใจ
และใคร ๆ ก็มีเรื่องพูดไม่มากก็นอย ด้วยใคร ๆ ก็ยอมเกยวกัยการ
ศึกษา เกี่ยวทางบุตรหลานในปกครองบ้าง เกี่ยวทางตัวเองที่เคย
ศึกษามาแต่ก่อน และเคยวนกยงศึกษาอยู่บ้าง ผู้เขียนเรื่องนิกเป็น
คนหนึ่งในถานเช่นเคยวกัน จึงตงปัญหาชนและจะพยายามแก้ปัญหา
นั้น ๆ ตามอัติโนมัติ

ข้อหาแรกใน 4 ข้อหาข้างต้น เราคนกลางหลัง เกาไม่ถึง เราลวงไปเกาที่สี่ข้าง มันจะหายคนไหน? ถ้าจะให้หายคนก็ต้อง อาศัยไม้เกาหลัง ฉันแก้ข้อหาโดยอุปมา แต่อุปมาย่อมล่องให้เกิด ความเข้าใจในอุปมัยได้ง่ายและรวบรัดเข้า

ที่คนกลางหลังได้แก่การละเลยไม่จิวสามมณีสักสาให้แพร่หลาย หนักกับสามมณีสักสา ได้แก่กินข้าวไม่กินกย แล้วก็นว่าข้าวไม่ อร่อย

ที่เกาสี่ข้างได้แก่จะให้แก่หลักสูตรสามมณีสักสา ซึ่งเท่ากันจะ แต่งข้าวให้มึรส มันก็พอทำได้ เช่นทำเป็นข้าวผัดหรือข้าวคลุกกระปิ เสียเลย แต่ทุกวันนี้ท่านกินข้าวหย่างนั้น หรือว่าท่านกินข้าวกับกย?

และท่านชอบเลือกเอาทางไหนมากกว่า? กินเล่นมอสองมอต้องยกไว้ เพราะก็เท่ากับจัดเล่นโรงเรียนสองโรงเรียน ดังเราทำหยังแล้ว

ไม้เกาหลังได้แก่เงินที่ เป็น ขี้จยให้จิวสามมณีสักสา สำหรัค เพราะโรงเรียนวิสามมณีสักสาแพ่งมาก ต้องมีเครื่องมอ ต้องมีที่ดินหรือ โรงงาน ทั้งต้องลงทุนในการทำด้วย ไม่ว่าจะทำกเสตรกมหรืออูสาห กมมหรือพนิชยการ

อุปมาอุปมายนอธิบายตัวเองเสียแล้ว ฉันว่าหาไม้เกาหลังรียเกา ให้หายคนนั้นแหละดี

วิธีจยไม้เกาหลังนั้น ถ้าพลกผิดเหลยม เกากไม้ค้อยหายคน เป็นต้นว่า เด็กเรียนกลศึกมแล้วเอาวิชานั้นไปใช้ไม่ได้ หรือไม่ใช่

หรือนักเรียนออกจากโรงเรียนช่างไม้แล้วไม่ม้งานทำ หรือหาความ
 ว่าครูสามัณสอนวิชาวิสามันได้ หรือได้ครูวิสามันแล้ว ยังไม่มีโรง
 เรียนวิสามันให้สอน ความพลาตเพลงเหล่านี้เป็นอุปสรรคของทางการ
 ซึ่งต้องมีไม่มากนักน้อยเป็นธัมตา เพียงให้การหัดกับการทำงานไว้รับ
 ได้เห็นคู่กันไปและพอเหมาะกัน แปลว่าการศึกษาก็การเสด็จกิจเดิน
 ไปด้วยกัน ก็จะพอล่วงพ้นอุปสรรคเหล่านั้นได้บ้าง งานโก่นล้างต้องขาด
 โนนขาดนี้หยังเสมอ จะให้พร้อมมูลเหมือนงานลงรูปแล้วหาได้ไม่ เป็น
 เช่นนี้ไม่ว่าที่ไหน

ยกตัวอย่าง นักเรียนเรียนล้มเหลวจากโรงเรียนช่างไม้แล้ว ควรม
 หางานเข้าเป็นลูกจ้างฝึกหัดในโรงงานของนายช่าง ตามฉานของ
 นักเรียนใหม่ ผู้จะต้องตั้งต้นช่างต้น ไม่ใช่กะโจนขึ้นไปเป็นนายช่าง
 เอาทีเดียว แต่นักเรียนช่างไม้ของเรา ผู้เรียนล้มเหลวจากโรงเรียน
 แล้ว หานายช่างไม้พอหรือพอเขาก็ไม่รับ เพราะมีอุปสรรคแห่งการถือ
 ชาติเข้ามาขวาง คึงนักเห็นชัดแล้วว่า การตั้งโรงเรียนช่างไม้ต้อง
 ดำเนินคู่กันไปกับการวางทางไว้รับนักเรียนผู้เรียนล้มเหลว มิฉะนั้น
 โรงเรียนจะถูกผู้หลอกหรือนักเรียนจะถูกหลอก โรงเรียนถูกผู้หลอก
 คือตั้งไม่ติด เพราะไม่มีใครมาเรียน และนักเรียนถูกหลอกก็จะต้อง
 ตกเป็นคนว่างงาน เทียงแล้ววงหาอาชีพทางอื่นไปตามยະถาก็มี

ปัญหาที่ 2 เรื่องวิชาสอนยังอ่อน เป็นปัญหาที่ปกติเสียไม่ได้ แต่
 ไม่ใช่ว่าแก้ไม่ตก เพราะเราแก้กันหยังแล้วด้วยวิชาฝึกหัดครู และออก

ประกาศนียบัตรครูให้ ครูเป็นผู้อบรมและถ่ายทอดวิชาให้แก่ศิษย์ การถ่ายทอดวิชานั้น ชาวกันคนแล้วว่า ไม่ใช่เพียงมีความรู้ก็ถ่ายทอดให้คนอื่นได้ ยิ่งการอบรมเป็นหน้าที่สำคัญแซกแซงเข้ามาด้วย หน้าที่ครูจึงเป็นหน้าที่ที่ต้องฝึกหัดแล้วก่อนจึงทำได้ อาชีพครูจึงเป็นอาชีพเฉพาะสำหรับคนจำพวกหนึ่ง ไม่ใช่ว่าผู้มีความรู้ทุกคนจะทำได้

จำนวนครูของเราทั้งหมด ตามรายงานการสังเกตสาธิตชั้นหลังที่สุดคือรายงานประจำ พ. ส. 2475 ปรากฏว่ามี 14,831 คน ในจำนวนนั้นจะเป็นครูที่ฝึกหัดแล้ว หรือออกนัยหนึ่งเรียกว่าครูฝึกหัด มีประกาศนียบัตรทุกคน ฉันทรวคสถิติไม่พบ แต่ถ้าในจำนวนครู 100 คน เป็นครูฝึกหัดมีประกาศนียบัตร Trained certificated teachers 90 คน อีก 10 คนเผื่อไว้ให้แก่ครูโดยกำเนิด แต่หากไม่ได้โอกาสผ่านโรงเรียนฝึกหัดครู ก็นับว่าใช้ได้ ของเรามีครูประกาศนียบัตรที่ได้ฝึกหัดแล้วทำการหยุ่ยย่อยละเท่าใด ในจำนวนครู 14,831 คนนั้น ? นี่เป็นคำอธิบายว่าวิธีสอนในโรงเรียนของเราเป็นที่พอใจได้แล้วแค่ไหน

อันจะกล่อมเกลापผลเมืองให้ไ้รูป โดยฉิมชาติ การงาน และการสมาคม หรือโดยลัทธิใด ๆ ก็ตาม ผลจะสมหวังเพียงไร หยุ่ยที่ว่าเราเอาครูมาสอน หรือเอาคนอื่นมาสอน ถ้ายังต้องใช้ทั้งสองประเภท ก็นับเทียบส่วนร้อยละได้แค่ไหนแล้ว ? ฉันทเกรงว่าส่วนร้อยละของเราไม่นับครูที่ไม่ได้ฝึกหัดจะยังคงตกอยู่ในเรือนเลขตัวเดียวกะมัง

ปัญหาที่ 3 เรื่องรสกษย์ปริมาณ โต้ตั้งที่ถือเอาแต่ปริมาณฝ่ายเดียว

เท่านั้น ไม่ต้องการรสหรือคุณภาพเลยเลย เป็นสุตโคงที่ไม่มีใคร
 ปรารถนา แต่โคงที่จะตงตนด้วยรสหรือคุณภาพ แล้วไม่ว่าจะขยาย
 ปริมาณออกไปเท่าไร ก็รสสารและคุณภาพให้เต็มทีไว้ ก็เป็นสุตโคง
 อีกข้างหนึ่งเหมือนกัน มีผู้พูดถึงและสนับสนุนหุ่่มาก ถึงแก่ได้เข้าห
 ฉนก็มี แต่ชนชอว่าอะไร ๆ ที่สุตโคงแล้ว มันไว้ใจยากทั้งนั้น ฉน
 ไม่เคยเชื่อทางสุตโคงใด ๆ แห่งบัญชาการเสกสวานเลย ฉนพอใจใน
 มัชชีมาปติปทา คือเอาปริมาณเท่าที่พอจะมีได้เข้าไว้ก่อน แล้วเพิ่ม
 ทั้งปริมาณทั้งรสไปตามลำดับ

เสกสวานขบคยของเราเดินสายกลางนหุ่แล้ว ในทางปริมาณเรา
 ค่อยประกาศใช้พระราชบัญญัติประณมเสกสวานเป็นตำบม ๆ ไป ตั้งแต่
 ใช้มาแล้ว 14 ปี จนบคนก็ยังประกาศใช้ไม่ทั่ว ในทางรสเราก็ค่อย
 แก้ไขให้คชนตามกำลังความสามารถ แต่ในข้อหลังนี้ ฉนฉนไม่
 พอใจเลย เพราะในระยะ 14 ปีนี้ ปริมาณเดินไม่ช้า แต่รสเดินลากก้าม
 บางระยะก็กลับถอยหลังเสียอีก ท่านจะเห็นได้จากสถิติต่อไปนี้ ซึ่ง
 ฉนคิดมาแต่รายงานการเสกสวานขบคยหลังทสุต (เสก 2475) ทั้งนี้

ส่วนปริมาณ จำนวนตำบมทั่วประเทศ 4,806 ตำบม จำนวน
 ตำบมที่ได้อประกาศใช้พระราชบัญญัติแล้ว 4,263 ตำบม คิดเป็นร้อยละ
 88.70 ของตำบมทั้งหมด ไม่เลวเลย

ส่วนรสหรือคุณภาพ เฉลี่ยจำนวนนักเรียนในโรงเรียนประชาบาล
 ทั้งหมด ตกเป็นครุคณหนึ่งคองสอนนักเรียนถึง 55 คน ฤวงเงินเดือน

โรงเรียนประชาบาลทั้งหมด ตกเป็นครูได้เงินเดือนคนละ 14.44 บาท
 ถัวค่าให้การลึกล่าแก่นักเรียนประชาบาลทั้งหมด ตกเป็นคนละ 3.21
 บาทต่อปี (ถัวค่าให้การลึกล่าแก่นักเรียนโรงเรียนวัดประชาบาลทั้งหมด ถึง
 คนละ 31.98 บาทต่อปี ไกลเกินเกือบแค่ฟ้าและดิน) ยังไม่เป็นที่พอใจเลย

ในการค้นหาสมุตถานแห่งการล่าช้าในความ ดำเนินของรฐ หรือ
 คนภาพแห่งลึกล่าบังคับของเรา ฉันพบในรายงานการลึกล่าฉบับนั้นว่า
 เงินทรธบาลให้แก่การลึกล่าประชาบาล (เทสบาล) ใน พ.ศ. 2475 เป็น
 จำนวน 2,483,165.56 บาท น้อยกว่าเงินลึกล่าพลซึ่งเลิกล้มไปเสียอีก
 ลึกล่าพลที่เคยได้ 3 ล้านเสส รัธบาลให้เลิกเสียและออกให้เองเพียง
 3 ล้าน' แปลว่าตัดเสสทิ้ง แล้วต่อมากให้ไม่ถึงเท่านั้น ถึงปรากฏ
 ควบสถิตที่ฉันอ้างนี้ ในเวลานรัธบาลคงให้มากกว่านั้นมาก เพราะการ
 ช่วยการลึกล่าตามหลัก 6 ใต้ให้ผล งบประมาณกะชวงธมีการใต้เพิ่ม
 ขึ้นกว่าเก่าอีกหลายล้านบาทแล้ว ดูเหมือนจะตั้งสองเท่าของงบประมาณ
 เก่า เมื่อครั้งยังเก็บลึกล่าพล

ลึกล่าพล ถ้ายิ่งหยุ่ขานนี้ ก็เป็นจึงกอบลึกล่าของเทสบาล ลึกล่า
 พลย่อมงอกหยุ่เสมอตามจำนวนพลเมือง การเลิกลึกล่าพลเป็นการ
 ตัดความงอกนั้นเสีย ปริมาณคือจำนวนนักเรียนใต้ทวิชน แต่เงินที่ให้
 แทนลึกล่าพลกลับลดลง ดังนี้ รฐหรือคนภาพในระยะนั้นได้ก้าวหน้า
 หรือถอยหลังแน่?

ปัญหาที่ 4 เรื่องการอบรมพลเมืองจะเอารูปไหน เป็นปัญหา

ชาติ ตกเป็นหน้าที่ของรัฐบาล เราพลเมืองควนเพียงให้ความเห็น
 ท่านจะเอาหรือไม่เอาแล้วแต่ท่าน ฉะนั้นจะออกความเห็นในทันทีจะยดยาว
 เกินไป ฉันทกำลังเรียบเรียงแบบสอนอ่านหยังชุดหนึ่ง เป็นการกระทำ
 ที่จะช่วยแก้ความยากได้ไม่น้อยเลย ถ้าฉันทคัดเอาค่านำแห่งหนังสือมา
 ให้ท่านอ่านเสียทีเถียว ก็ดูเหมือนจะเป็นการตัดขบท ไม่ต้องให้ฉันทพูด
 อะไรต่อไปอีก หนังสือชุดนี้ 4 เล่มแรกจะพร้อมที่จะเสนอก่อนอนุญาต
 ในไม่ช้า เพื่อหวังให้ได้ออกใช้ทันทีทันที

กรมสรรพสามิต กรมศุลกากร และกรมการคลัง 12 ต.ก. 78

กรมการคลัง กรมศุลกากร กรมการคลัง

๑๘๕๕

